MİKHA LAKRBA

ALAMIS

Kısa hikayeler

Abhazca'dan çeviri: Oktay Chkotua

İstanbul – 2015

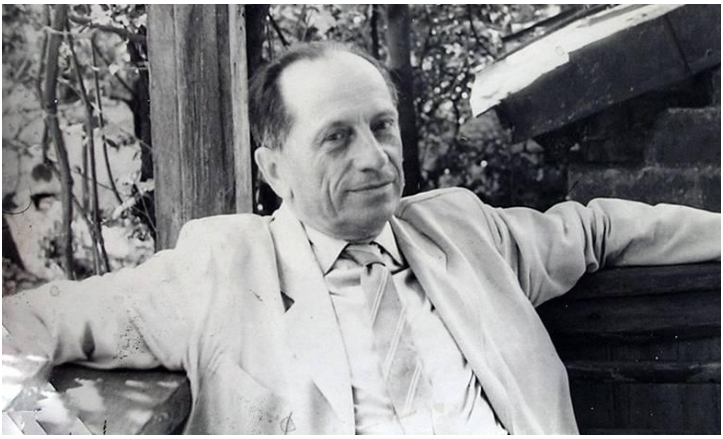
GDK: **253**
Kitap: **Alamıs**
Yazar: **Mikha Lakrba**
Çeviri: **Oktay Chkotua**
İç resimler: **Batal Capua**
Kapak tasarım: **Ünal Gurguliya**
Türkçe düzelti: **İlkay Chkotua, Levent Atrışba**
Kapak resmi: **Hamid Sakuyev**

Baskıya Hazırlık: Matbaacım Ofset
Davutpaşa Cad. Emintaş Davutpaşa Mat. Sit.
No:101/278 Topkapı-İstanbul
Tel: 0212-613 19 50-51
E-mail: matbaacimofset@hotmail.com

ISBN: 978-605-4684-77-9
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No:16231

© Gerçeğe Doğru Kitapları
Davutpaşa Cad. Emintaş
Kazım Dinçol San. Sit. No:81/87
Topkapı, İstanbul - Türkiye

Baskı: Anadolu Ofset
Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit.
No:81/87 Topkapı, İstanbul
1. Baskı: Mayıs 2015

Mikha Lakrba *(1901-1965)*

Sohum yakınlarında bulunan ve günümüzde Gulrıpş vilayetine bağlı olan Merkheul köyününde dünya'ya geldi. İlköğrenimini 1920 yılında Sohum'da tamamladıktan sonra 1921-1925 yılları arasında Apsnı Qapş (Kızıl Abhazya) gazetesinin redaktörleri arasında yer aldı. Zamanla yazdığı kısa hikayeler, tiyatro eserleri ve romanları ile büyük ün yaptı ve Abhaz edebiyatına önemli katkılarda bulundu. Özellikle kısa hikayeleri yayınlandığı ilk günden itibaren halkın dilinde efsane oldu.

M.Lakrba ve 1929 yılında Politeknik Enstitüsü Hukuk ve İktisat Fakültesi'nden mezun olarak bir süre avukat olarak da görev yaptı. Daha sonra ise Moskova'ya giderek senarist ve yapımcılık dersleri aldı ve yönetmen yardımcısı olarak "Doğu sineması" üzerine çalışmalarda bulundu.

1941 yılında başlayan II.Dünya savaşında cepheye koşan Lakrba, Sivastopol savunmasında Almanlara esir düştü ve ancak 1944 yılında geri dönebildi. 1947 yılında tutuklanarak hapse atıldıysa da 1955 yılında aklanarak serbest bırakıldı. Bundan sonraki on yılda ise sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda çeşitli görevler üstlendi ve çok sayıda edebi eser verdi.

Bu çeviriyi,
dünya'nın en güzel, en eski ve en tatlı dili olan
Apsua dilini,
ninnileri, masalları, ağıtları ve öğütleriyle
ruhuma işleyen iki güzel insan;
anneannem
rahmetli ***Bediyapha Fehime*** *ile,*
bin yıl yaşaması için dua ettiğim
annem
Smırıpha Sevim
başta olmak üzere,
bizleri anadilimizle sarıp sarmalayan
sevgili annelerimize ve ninelerimize
ithaf ediyorum....

Birkaç söz...

Muhteşem bir ifade kabiliyetine sahip olan Apsua dilini, yani Abazacayı ne kadar iyi bilirseniz bilin, bu dilden bir metni başka bir dile çevirdiğinizde ne yazık ki adeta derisini yüzmek zorunda kalıyorsunuz. Bu yüzden, hikayeleri orjinalinden okuyup o benzersiz lezzeti yüreğimizde hissedebilmek elbetteki en güzeli... Ancak bunun zorluğunu da bildiğimden, Mikha Lakırba'nın, halkımızın yaşamından çıkararak kaleme aldığı kısa hikayelerden oluşturduğu "Alamıs" adlı eserini güzel Türkçe'ye ve insanlarımıza kazandırmak ne zamandır içimde ukdeydi, ancak cesaret edememekteydim. Zira son derece ince mesajların ustaca verildiği bu hikayelerin çevirisi oldukça ağır bir sorumluluktu. Sonunda, Atrışba Levent kardeşimin ricasını hiç düşünmeden kabul edip çeviriye başlayınca kendimi tutamadım ve o hızla ancak bu kadarını başarabildim. Tabiki orjinal eserde çok daha fazla sayıda hikaye bulunuyor, ancak ben, benzer olanlar arasından en çok beğeneceğinizi umduklarımı seçerek, belli bir sayıda kalmayı tercih ettim. Bu durumu anlayışla karşılayacağınızı umuyor, hikayeleri olabildiğince çok insanımıza ulaştıracağınıza ve birbirinizi de bu hikayelerin satır aralarında hayat bulan Apsuwara sıcaklığıyla kucaklayacağınıza inanıyorum...

Halkımızın ve tüm insanlığın hep güzel günler yaşaması dileğiyle, düzeltileriyle hikayelerin gönüllerinize ulaşmasına vesile olan değerli kardeşlerim İlkay Chkotuapha ile Atrışba Levent'e de aracılığınızla teşekkür etmek isterim...

Oktay Chkotua

Alamıs

Alamıs diye bir söz var Abhazlarda.

Bu kelimenin onlar için anlamı o kadar derin, kapsamı ise o kadar geniştir ki...

Ağustos sıcağı altında Gudauta kentinin ortasından geçen cadde üzerinde sahile doğru ilerliyordum ki, envai çeşit çiçeklerle bezenmiş küçücük bir bahçenin ortasındaki yamuk iskemleye ilişmiş yaşlı biriyle karşılaştım. Hal-hatır sorduktan sonra beni yanına davet etti. Birazdan laf lafı açmış, yaşlı adamın anlattığı geçmişe ait hikayelere dalıp gitmiştik.

– Yaklaşık kırk sene kadar önceydi, bir gün kız kardeşimin gözlerine şiddetli bir hastalık musallat oldu. Götürmediğimiz yer, göstermediğimiz doktor kalmadı. Ama ne çare; hiç bir fayda bulamadık... Sonunda yine tedavi

amacıyla başka bir ülkede, dayılarımızın yanında bulunduğumuz günlerde, durumu daha da kötüleşip, bundan böyle hayatına ancak kör olarak devam edebileceğini anlayınca kızkardeşim ne yazık ki bir trenin altına atlayarak yaşamına son verdi. Eve geldiğimde kalabalık her yeri doldurmuş durumdaydı. Paramparça hale gelmiş zavallı kızkardeşimi getirmiş, tahta bir sedirin üzerine boylu boyunca uzatmışlardı. Başıma gelen felaketi anladığımda buz tutmuş değirmen taşı gibi kalakalmıştım. Tam bu sırada zavallı kardeşimin başına üşüşmüş duran kadınların sözleri beynimde zonklamaya başladı. "Neden erkekler gibi pantalon giymiş ki?" diye soruyorlardı. Meğer benim pantalonlarımdan birini giyiyormuş. Ancak kadınlar üzerindeki o elbiseleri çıkarınca altından beyaz peynir gibi bembeyaz ve tertemiz elbiselerini de alta giymiş olduğunu gördüler.

–"Niçin pantalon giymiş? Neden buna ihtiyaç duymuş?" diye hala kavrayamadıkları bu durumu sorup duruyorlardı kadınlar... Oysa ben, kızkardeşimin neden pantalon giydiğini biliyordum, alamıs!... Evet, alamıs için. O, trenin altına atlarken bile, daha sonra orasının, burasının açılıp görünmesinden korkuyor, utanıyordu. İşte bu yüzden erkek pantalonu giymişti."

Yaşlı adam, kafasını kaldırıp, hüzün dolu gözlerle bir süre yüzüme baktıktan sonra konuşmasına kaldığı yerden devam etti.

– İnanılması güç ama, o dehşet verici kararını aldığında bile "bu yabancılar beni açık-saçık görmesinler," diye düşünmüştü. Ölümden bile daha güçlüymüş utanma duygusu!..

Abhazlarda evlilikleri bile Kiliseye, Camiye veya başka bir yere tescil gereği yoktur. Abhaz'ın taktığı yüzük, verdiği söz, ya da yaptığı düğün yeterlidir, çünkü alamısın gereği budur.

Bir çok yerde söylenirken duydum; *"Biz Abhazlar sayıca o kadar azız ki, topumuzun gücünü bir araya getirip bir horozun kuyruğuna bağlasalar, o horoz uçup gidebilir, ancak bir tek Abhaz'ın alamıs duygusunu iki yüz mandaya çektirmeye kalksan, yerinden bile oynatamazsın!"*

Ayrıca, Abhazlarda teşekkür edildiğinde *"Düşmanın sana teşekkür etsin"* denir. Çünkü eskiden beri asıl olan, düşmanı pusu kurarak vurmak değil, onu teşekkür edecek hale getirmekti. Kahramanlık olarak nitelenen buydu, "Adam" diye de ona denirdi. İntikam almak o kadar güç değil ki, hayvan bile intikam alabilir. Eşeği kızdırsan çifte atar, köpek ise ısırır... Abhazlar bu yüzden *"Teşekkür ederim"* denildiğinde *"Düşmanın sana teşekkür etsin"* derler. Çünkü önemli olan, alamısın gereği olan budur.

Alamıs... işte böyle bir şey. Abhazların tükenmek bilmeyen halk söylencelerinde ve şarkılarında bu kadar önemli olması da işte bu yüzden.

Kısa bir süre önce Atçandara köyü meydanındaki ulu çınar ağaçlarının gölgesinde hoşça vakit geçiren köylülere rastladım. Köylülerin kimi şarkı söylüyor, kimi de halk oyunlarındaki hünerlerini sergiliyordu. Bir ara oturup hikaye anlatmaya başladılar, ben de can kulağıyla dikkat kesildim.

-İkinci dünya savaşı başlayalı üç yıl kadar olmuştu,- diye söze başladı köyün öğretmeni. *–Düşman, dağların derinliklerinden iç bölgelere sızmak istiyor, bunun için de köylülere akıl almaz zulümler uyguluyordu. Bir kısmını zorla esir alıp kendi ülkelerindeki kamplara gönderirken, direnenleri ise büyük küçük demeden topluca yok ediyordu. Ancak, sadece av hayvanların ve usta avcıların aşabildikleri derin uçurumlarla çevrili aşılmaz geçitlerden dolayı düşman daha fazla ilerleyemiyordu.*

Bir gün, yayladaki dar geçitlerden birinde ilerleyen düşman keşif birliği, hayvanlarının yanında bulunan dedesine yemek götürmekte olan küçük bir Abhaz kızıyla karşı karşıya geldi. Meşiya adındaki bu kız, oniki yaşlarındaydı. Ancak buna rağmen karşı karşıya olduğu durumu hemen kavramış ve geçidin yerini öğrenmek isteyen düşman askerlerine olanca saflığıyla "beni takip edin" diyerek yola koyulmuştu. Küçük kız, yaylanın sis bulutları içerisinde hızla süzülerek

hava kararıncaya dek askerleri ardından sürükledi. Ancak gittikleri yön geçide değil, yolu bilmeyenler için geri dönüşü olmayan bir bölgeye doğru idi. Meşiya, amacını anlarlarsa başına gelecek olanları da gayet iyi biliyordu, ancak hiç bir korku emaresi göstermeden kafasına koyduğu şeyi gerçekleştirmeye gidiyordu.

Sabaha karşı, artık yorgunluktan bitap düştükleri bir anda, hızla kendisini uçurumun kenarından aşağıya doğru salladı... Ardındaki askerler ise ancak o zaman anladılar içine düştükleri tuzağı... Peşisıra ateş ediyor, ancak bir türlü isabet ettiremiyorlardı. Meşiya en sonunda yaralandı ve bir hayli de kan kaybetti. Ancak herşeye rağmen kendisini kurtararak o taraflarda bulunan bir kızılordu karakoluna ulaşıp durumu anlattı. Onlarda kısa bir süre sonra düşmanın keşif kolunu kıskıvrak yakalamayı başardılar.

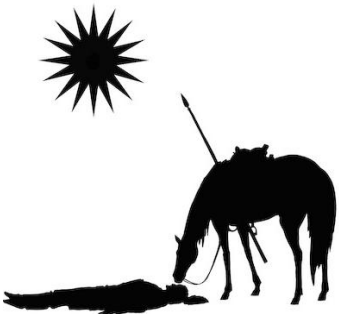
Bütün bunlardan sonra da küçük kıza da sormadan edemediler:

-Sana, daha bu yaşında bunca cesareti kim verdi?!

-Alamısım! – dedi Meşiya, hiç duraksamadan...

Evet Alamıs! vatan sevgisi, arkadaşlık, misafirperverlik, acıma duygusu, zorda kalana el uzatma, yanlışı bağışlama... işte bütün bunların tamamı "Alamıs" duygusundandır.

Bu yüzden, Alamıs ile ilgili halk arasında duyduğum hikayelerin bir kısmını kitabımda biraraya getirdim.

“EĞRELTİ OTU”

Bu olay büyük sürgün döneminde yaşandı… Abhaz halkının çoğunu yok eden o trajik sürgünü bilmeyenimiz var mı acaba?

Gerçek nedenini anlatmanın çok uzun süreceği ve bizi konudan oldukça uzaklaştıracağı için derinlere girmeye gerek duymuyorum. Ancak suçlusu her kim olursa olsun, sürgünü yaşamış ve o günleri görmüş yaşlıların anlattığına göre, en büyük neden, insanların birbirilerini izlemeleri olmuş! Başlarına gelen felaketi kabul edemeyerek sürgün yoluna düşenleri, *“Ne olursa olsun, öleceksek de birlikte ölelim!”* diye diğerleri takip etmişler. Tabii bu durumu fırsat bilerek halkı kandıranlar ve soyanlar da az değilmiş. Kötü hava nasıl tüm haşereleri ortaya çıkarırsa, sürgün dönemindeki kara günler de *“Gidelim, gidelim!”* diye insanları yola düşürerek geride kalan varlıklarını yağmalayan çürük ruhlu hainleri de aynı şekilde ortaya çıkarıvermişti... Bu lanetli işte, *“Sürgünzedeleri Türk teknelerine*

doldurup denizin ortasına salan ocağı sönesice Wazbek" diye ağıtlar yaktıran, yerin dibine batasıcası Wazbek de tek başına değildi elbet... Her yer, halkı kandırarak sürgün yoluna iten namussuzlarla doluydu. Bu hainler, her türlü yolu deneyerek, insanlara sürgüne gitmekten başka çıkar yol bırakmıyorlardı. Sonunda bu hainler artık engellenemez hale gelince, açıkça mücadeleye başlandı. Bir takım gençler *"Hiç bir yere gitmeyin! Vatanınızı bırakıp nereye gideceksiniz?! Birlikte mücadele edelim!"* diye ortaya atıldılar. Dal vadisinde ortaya çıkan Adzınba Danaqay da bu gençlerden biriydi. Danaqay, güçlü ve korku nedir bilmez bir delikanlıydı, etrafına topladığı köylü gençlerle birlikte soylulara ve kazaklara karşı savaşıyordu. Ardından da Dal vadisine girerek halka; –*"Olanlar oldu, gidenler gitti, ama bundan sonra kimse yerinden kıpırdamasın!"* diye cesaret vermeye başladı.

–*"Savaş! Savaş! Haydi savaşa! Başka çaremiz yok!"* diye geride kalan halkı ayağa kaldırdılar. Sayıları her geçen gün giderek artıyor, sürgünden kurtulmak isteyenler kaçıp Danaqay'a katılıyorlardı. Halkın büyük kısmının Danaqay'a katıldığını gören soylular ise Abhazya dışından sayısız kiralık askerler getirip Dal vadisinde yaşayanların üzerine saldılar. Danaqay ve arkadaşlarını ölümüne arıyor, ama halk onları bağrında sakladığı için ne yaparlarsa yapsınlar bir türlü bulamıyorlardı. Danaqay, her şeye rağmen sürgüne gönderilen birilerinin bahsini duyduğunda hiç çekinmeden sahile kadar iniyordu. Bir gün; Çegemlilerin sandallara bindirildiğini

duyduğunda da onlara yetişerek; –*"Gitmeyin gençler! ölünceye kadar birlikte savaşalım! Kurtaralım vatanımızı!.."* diye seslendi. Yine geri dönenler oldu, ama daha fazlasına gücü yetmedi, çünkü bir kez yola düşeni geri döndürmek artık kolay olmuyordu. Ancak bu kez sürgüne giden gençlerin arasında Danaqay'ın arkadaşı Şlar Seyit de bulunmaktaydı. Seyit, –*"Sayıları bizden çok fazla, mücadeleye değmez Danaqay! Boşuna ölmeyelim!"* diyordu. Bir çoğu korkuyor, korkmayanlar ise ailelerinin ve sevdiklerinin peşinden zorunlu olarak gidiyorlardı. Seyit'in gidişi Danaqay'ın kalbine adeta bir ok gibi saplanmıştı.

Bu olaydan sonra sekiz yıl kadar geçti... Dal vadisinden sürgüne gidenler Trabzon civarındaki sahile yakın yerlerde derme-çatma kulübelerde aç ve susuz yaşamaya çabalıyorlardı. Gücü yetenler şehre gidip, akşama kadar işsiz güçsüz dolaşmaktaydılar. Orada başka sürgünzedelerle karşılaşanlar ise Abhazya'dan yeni bir haber öğrenmeye çalışıyorlardı. Duyduklarına göre de ülkelerinde mücadele hala devam etmekteydi. Ancak hava kararınca hemen geri dönmek zorundaydılar, çünkü gece şehirde kalmaları yasaktı ve gecikirlerse polis onları tutuklayıp içeri atıyordu.

Bir gün, Dal'lıların yerleştikleri bölgeye gelen bir Türk atlısı, kucağındaki küçük bir sandığa elini koyarak;

–*"Dal'lılar siz misiniz?* Diye sordu.

–*"Evet biziz!..."*diye merakla etrafını sardılar sesi duyanlar.

–"Yakında Oçamçıra'dan geldim, oradan Trabzon'a mısır getirdim. Yola çıkmadan önce yardımlarını gördüğüm bazı gençler, şu çekmeceyi, eğer Trabzon yakınlarında iseniz siz Dal'lılara vermemi istemişlerdi, hatta getirip vereceğime dair Allah'a bile yemin ettirdiler. Eğer Dal'dan çıkıp gelenlerdenseniz alın!" diyerek küçük sandığı kendilerine uzattı.

–"İçinde ne var acaba? Kim göndermiş olabilir ki?... diye her biri kendi aralarında konuşurlarken en uzakta bulunan yaşlı Seydık'ın sesi hepsini susturuverdi,

–"Seyit! En yakınındaki sensin. Aç bakalım şu çekmeceyi!"

Şlar Seyit yavaşça çekmeceyi açtıktan sonra içindekileri teker teker herkese dağıtmaya başladı. Bir süre sonra her birinin elinde birer adet başörtüsü vardı. Zaten çekmecede başka bir şey yoktu ki... Artık durum anlaşılmış, ne diyeceklerini bilemeden şaşkınlık içinde biribirilerine bakmaktaydılar... Sadece yaşlı Seydık;

–"Düşman da olsa anlardı kimin gönderdiğini..." dedi derin bir iç çekerek. Sonra dönüp ellerindeki başörtülerini çoktan yere atmış olan gençlere seslendi.

–"Gördüğüm kadarıyla başörtülerin ne anlama geldiğini çözmüşsünüz! Vatanımızı satan hainlere aldanarak, ülkemizi bıraktık, ama cennetin peşindeyken cehenneme düştük. Bu başörtülerini yere atmak şimdi kolay, ama asıl olan o değil, önemli olan, daha yola çıkarken "Gitmeyin birlikte savaşalım" diye yırtınan kahraman Danaqay'ın sözlerini hatırlamaktır. Bu

yüzden artık burada kalamayız, gücü yeten herkes Abhazya'ya! Haydi gençler Abhazya'ya! Bu başörtülerini de kaldırın! Onlar orada sizin bayrağınız olsun. Bu bez parçaları, ya bayrak, ya da başörtüsü olacak bizler için. Danaqay da bunu anlatmak için göndermiş zaten!"

–"Doğru söylüyorsun, hemen yola çıkalım!" diye haykırdı Adgur ismindeki bir delikanlı.

–"Başörtüsünü kadınlar giyer, bunca başörtüsünü ne yapacağımızı görmek için gönderdiler, gelin dönelim Abhazya'ya, zaten burada bizim için hayır yok!" diyordu bir başkası da...

–"İyi söylersiniz de, nereye gideceğiz? Yakın zamanda oradan gelen Abuxba'nın söylediklerini unuttunuz mu? Soylular hepimizin evlerini yakıp kül ettikten sonra, oralara yabancıları yerleştirip tütün yetiştiriyorlarmış. Şimdi geri dönsek bile topraklarımızı kim bize verecek? Delirdiniz mi siz?" diye söyleniyordu.

–"Ayrıca yakında Abhazya'ya geri dönen Yeşıra'lıların başlarına gelenleri Trabzon pazarında Laz Osman'dan duymadınız mı?"

–"Evet, evet! Laz Osman'ın anlattıkları içler acısı. Abhazya sahilleri kordon altındaymış, hiç kimseyi bırkmıyorlarmış, sahile ayak basanlar tutuklanma falan bile olmadan hemen oracıkta öldürülüyormuş. Zavallı Yeşıra'lılara da öyle olmuş. Sandallarını kuşatan sahil korumaları tamamını katletmişler. Bence bu durumda dönmek hepten akıl dışı!"

Ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Herkes elem içersinde düşüncelere dalıp gitmişti. Tam bu sırada ise çekmeceyi karıştırmakta olan Seyit'in çığlığı hepsini ayağa fırlattı.

–*"Bakın, bakın! Bunu görüdünüz mü?"* Seyit, çekmecenin dibinde bulduğu ve artık kurumaya yüz tutmuş olan bir tutam eğrelti otunu onlara göstermekteydi.

–*"Eğrelti otunu görüyor musunuz? Sekiz yıldır rüyada bile göremediğimiz, Dal'dan gelen eğrelti otunu?* Herkes Seyit'in ellerine hücum etmişti;

–*"Abhazya'dan, Dal'dan gelen eğrelti otu"* diyerek ellerine geçirebildiklerini göz yaşları içerisinde öpüp kokluyor, yüzlerine sürüyorlardı.

–*"Abhazya'dan, Dal'dan gelen eğrelti otu"* sözleri dilleden düşmüyordu, sanki bu sözlerle adeta bayramlaşıyor gibiydiler.

Eskiden nerede görürlerse üzerine basıp, ezip geçtikleri bu zararlı ot, şimdi vatanlarının kokusunu kendilerine getiren nadide bir çiçek gibi elden ele dolaşıyordu ve artık kaybolan umutları da yeniden canlanmış gibiydi. Abazya'ya dönüş akıl dışıdır, diyen yaşlı adam bile;

–*"Dönelim evlatlarım, dönelim! Bizim için artık iyi bir ölümden daha değerli ne olabilir? Öleceksek de bari vatanımızda ölelim. Gidelim, savaşalım orada! Öldürseler de vatan toprağına gömülürüz. Gidelim!..."* diye sesleniyordu.

–*"Niye ölelim ki? Savaşırız!"* diyordu Seyit de.

–*"Gizlice karaya çıkar, gider Danaqay'a katılırız, haydi Abhazya'ya!"*

Derhal kulübelerini yıkıp hızla toparlandılar, kadınlar ise çocuklarını sıkıca giyindirip kucaklarına almışlardı bile.

Artık yola çıkmaya hazırdılar.

Abhazya'ya! Can vatanlarına!...

ASAS (MİSAFİR)

Tsaguı Hanaüf, evinin ön bahçesindeki ulu ağacın altındaki gölgede oturmuş, tek oğlu Temır için deri ayakkabı dikmekteydi. Bu sırada köpek havlayınca başını o yöne çeviren Hanaüf, avluyu aşarak bahçeye giren bir gencin aceleyle kendisine doğru gelmekte olduğunu farketti ve hemen ayağa kalkarak misafirini karşıladı.

-Hoş geldin evlat! Eve buyrun!

-Hoş gördük! Birileri beni öldürmek için peşimdeler, ne olur beni sakla! Dedi genç misafir.

-Gel böyle!– diyerek misafirinin önüne düştü Hanaüf. Hemen aceleyle bir merdiven getirip evin duvarına yanaştırıverdi ve *–Hemen yukarı çık evlat! Tavan arasına çık! Orada bolca yün var aralarına uzan, gelenler de her kimse ben görürüm, sen korkma,"* diye yol gösterdi.

Misafir tavana çıkınca Hanafü merdiveni geri alarak evin arkasında bir yere gizledi. Sonra da kendince etrafı şöyle bir kolaçan edip, kimseleri göremeyince tekrar misafirinin yanına gelip sordu:

-Evlat kimdir o, beni öldürmek için peşimdeler, dediğin kişiler? Ben kimseyi göremiyorum etrafta. Ayrıca suçun nedir? Söyle, biz de bilelim...

-Birini öldürdüm! Dedi genç misafir.

-Hay Allah! Birini mi öldürdün? Suçu neydi peki? – Yaşlı adam şaşkın durumdaydı.

-Atlı oyun oynarken kamçısıyla atıma vurdu. Bu davranışının bana vurmaktan farkı yoktu.

-Aksanın biraz farklı, Aşuwa'mısın evlat?

-Evet, Aşuwa'yım.

-Konuşmandan tahmin etmiştim. Siz Aşuwalarda atlı birine bu şekilde davranılması büyük bir hakarettir. Peki öldürdüğün kim ki?

-Hiç bilmiyorum, ilk defa bu gün gördüm...

Bu arada köpek yine havlamaya başlamıştı.

-Şşş! Sessiz ol! Galiba gelenler var!– diyerek uzaklaştı Hanaüf. Ancak etrafta yine kimseler yoktu. Merak edip sağa-sola daha dikkatli bir şekilde tekrar göz gezdirince, çok uzaklardaki bir tepeden birilerinin gelmekte olduklarını farketti.

-Ne tarafa gidiyorlar acaba? diye düşünürken bir süre sonra kendi evine doğru geldiklerini anlamakta gecikmedi. Gençlerden biri grubun önüne geçerek avlu kapısını açtı ve ardındaki kalabalık da açılan kapıdan bahçeye doluşuverdi. Taşımakta oldukları bir sedyede ise üzerinde yamçı serili olan biri bulunmaktaydı. Sedyeyi getirip yavaşça gölgeliğe bıraktılar. Yaşlı adam olup biteni anlayamamıştı. Daha

“Kimdir bu? Ne oldu? diye sormasına fırsat vermeden grubun içinden çıkan yakın dostu Bazba Habib yanına gelmişti.

-Güçlü ol Hanafü, “Yaşadıkça neler göreceğiz” derler ya biricik oğlun Temır bu gün....

Hanafü’ın gücü kuvveti kesilmiş, adeta dizlerinin bağı çözülmüştü.

-“Oğlunu yitirmemiş olanı, oğlun için ağlatma” derler... Geçen sene benim başıma gelen felaket, ne yazık ki bu kez senin kapını çaldı.- Bazba Habip konuşmasına devam ediyordu...

Ancak yaşlı adamın bunları duyacak mecali kalmamış, canı teninden çıkmış gibiydi. Aynı anda bahçede feryatlar yükselmeye başladı. Konu-komşu, dost-akraba derken avlu kadınların canhıraş çığlıklarıyla inlemeye başlamıştı.

-Kim yedi bitirdi beni? Kim öldürdü yavrumu?– diye sordu Hanafü biraz kendine gelince.

-Bir Aşuwa ile birlikte at oynatırlarken aralarında tartışma çıkınca silahını çeken Aşuwa tetiğe basmış. Eceli gelmiş demekki, hemen oracıkta can verdi Temur. – dedi gelen gruptan biri.

-Kimmiş? Nereden gelmiş o Aşuwa? Tanıyan var mı?

-Kimse tanımıyor, kime sorduysak bir cevap alamadık. Zaten birisiyle beraber geldiyse bile artık bu olaydan sonra o da söylemez ki.

-Peki aralarındaki tartışma neymiş?

-Dediklerine göre Temır, Aşuwa’nın atına kamçısıyla vurmuş, o da bunu büyük bir hakaret saymış.

-Anlaşıldı artık herşey... anlaşıldı, - dedi, Hanafü çaresiz.

Üç gün, üç gece ölüyü sedire uzatıp başında ağladılar, dövündüler. Bu sırada kimsenin olmadığı anlarda Hanafü tavan arasındaki misafirini ekmeksiz ve susuz bırakmadı. Dördüncü gün cenaze defnedilip, uzaktan gelenler de dağılınca. Temır'ın arkadaşları Hanafü'ın peşine düşerek eve geldiler.

-Gözü kör olası Aşuwa! Buralarda bir yerlerde orman içinde saklanmıştır mutlaka... Yolların tamamı da tutuldu, herkes peşinde, ancak henüz bulamadılar, - dedi içlerinden biri.

-Çıkar ortaya en sonunda! Nereye gidebilir? – dedi bir başkası da. *–Artık sana çocuğunu geri getirmez ama, biz arkadaşları olarak onun kanını yerde bırakmayacağız, intikamını almadan da eve dönmemeye yeminliyiz!..*

Bu konuşmalardan sonra Temır'ın arkadaşları dört bir yana dağıldılar. Yanlız kalan Hanafü ise hemen bir yolluk hazırladı ve merdiveni de getirip tavan arasına dayadıktan sonra misafirine seslendi:

-İn aşağıya artık evlat! Yalnızım, başka kimseler yok.

Misafir sessizce aşağı indi.

-Şunları al misafirim! – diyerek, hazırladığı çıkını uzattı. *-Bu yolluk sana, evine yurduna gidinceye kadar yeter. Öldürdüğün gencin arkadaşlarının sözlerini duydun sanırım.–* Uzaklarda bir bölgeyi eliyle işaret ederek. *–Şu patikayı izleyerek yoluna devam et, ancak o yolla peşindekilere görünmeden köyden çıkabilirsin. Sonra hiç durmadan evinin*

yoluna düş, Kuzey Kafkasya'ya bu şekilde ulaşabilirsin. Haydi git artık, yolun açık olsun!

Eğilip Hanafü'ın çerkeskasının eteğini öptü misafir. Sonra, bir tek kelime bile etmeden hızla onun gösterdiği patikaya doğru yöneldi ve karanlığın içine süzülerek kaybolup gitti...

UYGUN OLMAYAN ZAMAN

Ormanın derinliklerindeki vadilerde güneşin batışı ile birlikte ortalığa zifiri bir karanlık çöker. O andan itibaren artık burnunun ucunu bile görmek mümkün değildir.

Bir geceyarısı, ortalık tam da böyle karanlık bir durumdayken, Çxalta köyünde, Kapıta Adleyba adındaki delikanlı, ormanın içerisinden sessizce süzülerek Smır Maçagua'nın avlusunu aşıp bahçesine giriverdi. Köpeklerin hiç birinden çıt bile çıkmamıştı. Bir süre sonra yavaşça bahçeyi bölerek, evin patsxasının[(*)] arka duvarına yanaştı ve boyunu aşan bitkilerin arasına oturup gizlendi. Herşey hiç ummadığı kadar kolay olmuş, hedefine ulaşmasına artık ramak kalmıştı.

Smır Maçagua, Adleyba Kapıta'nın kardeşini vurduktan sonra dağa çıkmış ve izini kaybettirmişti. Artık sadece geceleri dolaşabiliyordu. Kapıta da gündüzleri ne yapsın? Gizlice bir geldi, iki geldi, ama ortalıkta kimseleri göremedi. Zaten Maçagua da oturup onu bekleyecek değildi ya! En sonunda artık Maçagua'nın ormanda gizlendiğine kanaat getirerek o taraflara peşine düştü. Ancak dünya o kadar genişti ki, bul bulabilirsen...

Bu akşam ise Kapıtanın içinde nedenini çözemediği garip bir umut vardı. *"Maçagua mutlaka bu karanlıkta evine gelme cesareti göstermiştir,"* diye düşünmeden edemiyordu. Zaten eve bu kadar sokulup, duvarın da dibine bu yüzden gelip oturmamış mıydı?

Dikkatle bakınca komar dallarıyla örülü olan duvarda ufak bir aralık farketti ve eliyle biraz daha açılmasını sağlayarak içeriye şöyle bir bakmak istedi. Ama patsxanın içi dışarıdan da karanlıktı ve uyumakta olan birilerinin çıkardığı ses dışında hiçbirşey de duyulmuyordu.

-Ormandan çıkıp eve gelmeye cesaret edebilmiş midir acaba? Diye düşünmeye devam ediyordu Kapıta... Bir buçuk aydır görmediği eşi ve çocuklarını özlemiş olamaz mıydı? Ama herşeye rağmen can tatlıydı, *"yok canım, gelemez",* diye kendisiyle konuşurken, birden bire aralıktan sızan ışığı farketti. Bu da ne ola ki? diye hayretle içeri baktığında aman Allahım! bir de ne görsün? Maçagua karşısında durmaktaydı!... Yataktan çıktığı için üzerinde sadece bir atletle içerde dolaşmaktaydı...

Kapıta, elindeki tüfeği sıkıca kavradı. Bu arada *"Acaba ne arıyor? Neyin peşinde ki?"* diye düşünmekteydi. *"Hey güzel Allahım! Şimdi bitiririm işini! Beklemeye ne hacet!"* deyip tüfeğin namlusunu aralığa dayayıverdi.

Maçagua paldır küldür mutfakta dolaşmaktaydı, bir saniye bile bir yerde duramadığı için Kapıta'nın nişan alma fırsatı olmuyordu.

"Hele şöyle adam gibi bir dursun da, rahatlıkla vurayım," derken, düşmanı bu kez de elinde bir bıçak ve bir demet tütünle tam karşısında duran iskemleye gelip oturmaz mı! Tam önünde duran diğer oturağa ise yanmakta olan mumu

iliştirip, yüzü Kapıta'ya dönük halde tütün demetini kıymaya başladı.

"Böyle kabak gibi bir daha ne zaman karşımda bulabilirim? Seni benimle bu şekilde buluşturan Tanrı'ya şükürler olsun!" diye içinden geçirip, tam nişan alacağı sırada Maçagua'nın karısının sesi duyuldu:

-Mum! Söndür şu mumu! Üfle çabuk!

-Korkma, korkmaa! Ne oldu ki? Ruya mı gördün?

Kapıta konuşmanın seyrini merak ettiği için bir süreliğine duraklamıştı.

-Ne olduki diye soruyorsun... Gidip kazık gibi mum ışığının karşısına oturuverdin. Ya şuan Kapıta seni gözetliyorsa! Çabuk söndür şu mumu!

-Hiç bir şeycik olmaz, korkma, uyu sen!

-A, aaa, korkacak bir şeyin yok mu yani senin?

-Hayır yok! Sakin ol ve uyumana bak!

-Yahu sen delirdin mi? söndür şu mumu be adam! Eğer Kapıta yakınlarda olup da şu ışıktan seni farkederse vallahi acımaz öldürür!

-Yani Kapıta şimdi beni gördü diye öldüreceğini mi sanıyorsun?– Maçagua hayretle karısına doğru bakıyordu...

-Yok canıım, "Kardeşimi vurduğun için sana teşekkür ederim!" diyecek, seni şu ışığın karşısında otururken görürse?

-Şurada gördü diye beni öldüreceği falan yok. Bırak benimle didişmeyi de uyumana bak sen.

-Yani Kapıta'dan korkmuyorsun, öyle mi?

"Bak seeen, bir de korkmuyormuş benden!" diye içinden geçirdi Kapıta hayretle. Ama *"Nasıl olsa elimde, artık nereye kaçabilir? Bari şu konuşmanın sonu nereye varacak anlayıvereyim"* diye ateş etmeden beklemeye başladı. Zaten

Maçagua da bir yere gitmeye niyetli değildi. Oturmuş eliyle sardığı sigarasını tüttürmekteydi. Kapıta'nın kafasında; *"Bu Maçagua'nın bu denli rahat olmasının nedeni ne ola ki? Nesine güveniyor bu adam? Bunca zaman geçince düşman sahibi olduğunu unuttu mu acaba"* soruları dolaşıp durmaktaydı.

-Kapıta'nın beni ta başından beri öldürmek için deli gibi izlediğini biliyorum.– dedi Maçagua karısına.

-Ancak şu anda korkmuyorum. Çünkü ben düşmanımı iyi tanıyorum. Adley Kapıta yiğit adamdır. Namuslu insandır. Beni yatak kıyafetiyle karımın önünde vuracak adam değildir. Zaten bunu kendisine saygı duyan hiç kimse yapmaz, yapamaz, onurlu insan intikamını böyle almaz.

-Hay Allah!... Görüyor musun, uygun olmayan bir zamanda karşılaşmışız düşmanımızla.... Bu gece onu vurmam mümkün değil artık... Ne yapalım, başka zaman görüşürüz,- diyen Adley Kapıta, hızla toparlandı ve nasıl sessizce geldiyse aynı şekilde hemen oradan uzaklaştı...

Patskha [(*)]: Abhaz evlerinin bitişiğindeki, duvarları fındık veya komar ağacı dalları ile örülü olan ve ortasında sürekli ateş yanan tek odalı bir yapı, Abhaz mutfağı

ARKADAŞLIK

Gece yarısıydı. Kutol köyünün tamamı gibi Maxaz'ın ailesi de deliksiz uyumaktaydı. Bu sırada hafifçe kapı vuruldu. Uyanan Maxaz, giyinmeye bile yeltenmeden yataktan çıktığı gibi hemen gidip kapıyı açtı. Girişteki sofada biri dikilmekteydi, ancak karanlıktan dolayı kim olduğunu seçemedi.

-Hoş geldin, içeri geç! diye misafiri davet etti.

-Üzerine bir şeyler giyip dışarı gel, konuşmamız gerek! Dedi misafir.

-Beslan, sen misin yahu?! Gelsene içeri!

-Hayır, içeri gelecek durumum yok.

-Yahu gel, içeri gel! Şkuakua'yı da uyandırırız, gel bu tarafa!

-Aman Maxaz! Geldiğimi kimseler duymasın... hele Şkuakua'yı sakın uyandırma. Sadece sana söyleyeceklerim var. Üzerine bir şeyler giyip dışarı gel.

-Önemli değil, soğuk da yok zaten,- diyerek dışarı çıkan Maxaz, kapıyı da arkasından kapatıverdi.

Beslan, geliş nedenini sessizce anlatırken, Maxaz da kulağını ona dayamış dikkatle dinlemekteydi.

-Tamam, ben hemen şimdi giderim oraya... Ama eve girip giyinmeye kalkarsam ve Şkuakua da uyanırsa işimiz

yatar diye korkuyorum, o halde ne yapalım şimdi?...– diyen Maxaz, sonra aniden aklına bir şey *gelmişcesine, –Yahu kolayı var... Hemen elbiselerini çıkarıp bana ver, ben onları giyer giderim. Sen de yavaşça gidip benim yatağıma uzanırsın. Böylece kimsenin de bir şeyden haberi olmaz,– dedi.*

Beslan düşünmeye devam ediyordu.

-Soyun, soyun, çabuk soyun! Başka çaremiz yok zaten, buraya gelişini de duymasınlar istiyorsan çabuk soyun!...

Beslan, çaresiz hemen soyunup elbiselerini Maxaz'a verdi. Maxaz'da hızla giyinip Beslan'a da yatması gereken yeri söyledikten sonra hemen yola koyuldu.

Beslan, sessizce odaya süzülüp, kapıyı da aynı şekilde kapattıktan sonra, zifiri karanlığın içerisinde Maxaz'ın söylediği gibi ilerlerken kendisini bir yatağın başında bulunca, el yordamıyla şöyle bir kontrol ettikten sonra yorganı kaldırıp yavaşça uzanıverdi.

"Oh! Allaha şükür, kimseyi uyandırmadım"– diye düşünerek, gözlerini kapatıp, uyumaya hazırlanıyordu ki, yatağın öbür yanından bir kımıltı hissetti. Demek ki uç tarafta olduğundan yataktaki kişiyi farkedememişti.*"Kim ola ki?"* diye düşünüp uzaklaşmaya çalışırken, yataktaki kişi kendisine doğru dönüp elleriyle de sarmalayınca başına geleni anladı. Bu Maxaz'ın güzeller güzeli karısı Şkuakua idi. Beslan o an ölmeyi istedi, adeta kanı donmuştu. Hemen yataktan çıkmaya yeltendiyse de Şkuakua'yı uyandırmaktan korkarak hareket edemedi. Öte yandan uyur gibi yapıp kendisini saran ellerden de kurtulmaya çalışıyordu. Ancak kollar kendisini

daha sıkı sarmalamaya başlayınca tamamen arkasını dönüp ölü uykusundaymış gibi davranmaya başladı. Bu sırada Şkuakua iyice yanaşıp kulağına ateşli bir öpücük kondurmuştu. Sonra ellerini yavaşça boynuna doğru doladı. Beslan hır-mır edip dirseğiyle de biraz iterek kendisini uzaklaştırdı. Ancak Şkuakua daha da yaklaşıp üzerine çullanınca sıkıntıdan edeta bir ateş parçası gibi yanmaya başlamış ve bir an için hızla yataktan fırlamayı bile düşünmüştü. Ama cesaret edemedi. *"Nereye gidiyorsun, delirdin mi?"*– diye soruverse ne cevap verebilirdi. Cevap vermese, bu kez daha da kötü olacaktı...

Beslan hayatı boyunca böyle bir şey yaşamamıştı.

-Maxazım, dönsene bu tarafa!– diyen Şkuakua kendisini öpmeye başlayınca, daha da ölü davranarak derin bir *"uyku"* numarasına sarıldı. Öyle ki, Şkuakua'da sonunda baktı olmuyor, pes ederek arkasını dönüp deliksiz bir uykuya dalıverdi...

Sabah olmadan sofada hafifçe bir ses duyan Beslan, Maxaz'ın geldiğini anlamış, hemen yataktan çıkarak sessizce yanına varmıştı. Maxaz hızla soyunurken, Beslan'da olanı biteni öğrenmeye çalışıyordu.

-Geldin mi? Ne oldu? Diye sordu kısık bir sesle.

-Gün aydınlanırken konuştuğunuz yerde olacak...

-Teşekkür ederim, çok sağol, şimdilik başka bir şey söyleyemiyorum,- diye Maxazı sıkıca kucaklayan Beslan daha sonra karanlığa dalıp geldiği gibi sessizce evden uzaklaştı.

Maxaz da çıt çıkarmadan gelip yatağına uzandı ve zaten iyice yorgun olduğundan hemen deliksiz bir uykuya daldı.

Uyandığında ise güneş çoktan yükselmişti.

-Hastamısın, canım? diye sordu karısı.

-Yoo! Hasta olduğumu da nereden çıkardın.

-Vallahi akşam seni o tarafa döndürdüm, bu tarafa döndürdüm, öptüm, kucakladım, ama bir ölüden farkın yoktu. Nasıl bir uykudaydın anlamadım!

Maxaz bir taraftan gülüyor, diğer taraftan da *"Nasıl! kucakladın mı beni? Ne yani, bir de öptün mü?!* Diye soruyordu.

-Sen gülüyorsun, ama, ben sana bir şey oldu diye çok korktum!

-Hayır güzelim hayır, hiç bir şeyim yok. Sadece dün gece çok yorgundum, bu yüzden de biraz derin uyudum herhalde.

Bunları söyleyen Maxaz, yavaşça ayağa kalkarak kollarını eşinin boynuna doladı ve onu kendisine doğru çekerek sevgiyle kucakladı...

ARGUN SEYDIK

Hasat mevsiminin son demleriydi. Akşam olmuş, hava da kararmıştı. Yağmur ise bardaktan boşanırcasına yağmaktaydı. Tam bu sırada Yaşba Carnaz'ın köpekleri bahçe kapısına doğru havlamaya başladılar.

-Hey, evsahibi, orada mısın?– diye seslenmekteydi biri.

-Hay, tabiki buradayım!– diye hemen misafirini karşılamaya çıktı ev sahibi de.

Dostu Kuçıta'nın gelişi Carnaz'ı son derece mutlu etmişti.

-Bu da gelinin, tanışın!– diye işaret ettikten sonra eşine de seslendi:

-Bak, bu sana bahsettiğim dostum Kuçıta. Arımaa'lardan Kuçıta. Kendisiyle yaşıtız. Argun Seydık

tarafından da birlikte yetiştirildik. Küçük yaşlardan beri birbirimize alışkınız, birbirimizi severiz, dostlarım arasında en önde gelenidir. Bu yüzden elinden geldiğince değer verip, ona göre ağırlamanı isterim!

-Carnaz, Tahmadamız Seydık nasıl?– diye kendilerini yetiştiren kişiyi de sordu Kuçıta, hoş-beş faslından sonra.

-Seydık gayet iyi. Geçen at oynatırken gördüm kendisini. Marifetlerini bir görseydin, herkes dikilmiş hayret ve hayranlıkla kendisini seyrediyordu. Ayrıca bindiği atı da bir görsen, ne muhteşem bir şeydi... sen, uzun zamandır görmedin mi kendisini?!

-Yaklaşık beş yıl oldu – dedi Kuçıta, biraz da utanarak.

-Uh! Yahu nasıl da dayandın bu kadar?! Demek ki beni her gördüğünde "Kuçıta nasıl? Ne yapıyor, ne ediyor?" diye seni sormasının nedeni de buymuş.– Carnaz, Kuçıta'nın tam beş yıldır Argun Seydık'ı ziyaret etmemiş olmasına şaşırmıştı. *–Ben de işten güçten başımı kaldıramıyorum ama yine de iki üç ayda bir ziyaretine gitmezsem özlerim....*

-Yakınsınız onunla sen,– dedi Kuçıta, – *Aranızda sadece iki, üç köy olduğu için istediğin zaman gidip gelebiliyorsun. Ama bana çok uzak kalıyor. Ayrıca bir yere gidip gelecek vaktim de olmuyor ne zamandır. Annem de iyice yaşlandığı için tek başıma kaldım, yetişemiyorum.*

-İyi güzel de daha ne bekliyorsun? Kapşıpha Nazire ile ne zamandır sözlü değil misiniz? Ben bile duydum, hala niye evlenmiyorsun?

-Evet, evet, niye evlenmiyorsun ki, ihtiyar annenle başbaşa kaldınız?– diye söze karıştı, mutfaktaki işlerini

bitirmeye koşturan ev sahibesi de. *–Hem, annene de yazık değil mi?!*

-Aynen öyle vallahi, ancak Nazira'yı da getirmek kolay değil. Olmadı bir türlü,– utana sıkıla mazeret arıyordu Kuçıta.

-Ne yani! Vaz mı geçti yoksa? – diye sordu Carnaz.

-Durmadan süreyi uzatmanın vazgeçmekten ne farkı var ki? Bir gün bir şey bekliyor, ertesi gün başka bir şey... Onu dedi yaptım, bunu dedi yaptım... Ancak şimdi istediği şey ise canımı burnuma getirdi. Sana gelmemin nedeni de bu zaten...

-*Waaay...*– diye bıyık altından gülüyordu Carnaz *–Demekki böyle bir sıkıntın olmaza bir üç sene daha kapımızı çalacağın yoktu. De bakalım, neymiş şu seni buralara kadar getiren istek?*

-Arışba Xabıuk'un atını gördün mü hiç?

-Elbette gördüm. O atı bilmeyen mi var! Eee sonra?

-Eee'si, geçen gün Aatsı köyünde bir düğündeydim Xabıuk atını öyle bir oynattı ki sorma! Ne muhteşem bir at, ne güzel bir yaratık, herkes hayran kaldı.

-Güzelliğini anlatmana ne gerek, zaten herkes biliyor. Sen uzatmadan söylesene yahu, o atı mı istedi yoksa?

-Aynen dediğin gibi... "Seni o atın sahibi olarak üzerinde gördüğüm gün evlenirim ancak" – dedi.

-Hay Allah! Ne dediğini gördün mü? Peki sen ne cevap verdin?

-Ne cevap vereceğim ki? Sen onu tanımadığın için böyle soruyorsun. Onunla konuşmanın hiç bir yararı yok

artık... Dediği dediktir. Eğer o ata sahip olamazsam Nazira'yı da unutmam gerekecek.

-Tamam öyle olsun ama... Xabıuk da atını vermeye dünya'da yanaşmaz. Para-pul, mal-mülk neler teklif ettiler, ama kimseye vermediğini biliyorum.

-Evet, ben de duydum, hatta kendisine de gittim, elimde avucumda ne varsa herşeyi teklif ettim, kabul etmedi. Olmadı, araya adam soktum, hatta durumumu bile çıtlattım, ama Nuh dedi, peygamber demedi!...

-Etmez,etmeez, bilirim ben onu... O atını canından çok sever, satar mı? Xbıuk'u yeni mi gördük sanki! Bir kere hayır dedimi, dünya'da geri adım atmaz.

-Evet, artık ben de görüyorum bunu...– Kuçıta hayli üzgündü.

-Ne yazık ki bu duruma çare yok.– dedi Carnaz da... Bir süre hiç konuşmadan sessizce oturdular.

-Bir çare var!– dedi Kuçıta, uykudan uyanmış gibi, *– Öleceksem de yapacağım onu, zaten Nazira olmadan yaşamışım neye yarar.*

-Ne demek istiyorsun Kuçıta? Ne düşündün ki şimdi?– Carnaz bu soruyu sorarken eşi de dikkat kesilmiş dinlemekteydi..

-Çalmak lazım o atı! Başka yol göremiyorum...

-Mümkünü yok Kuçıta... Xbıuk deli olur atını kaybederse. Dünya'nın altını üstüne getirse de arar bulur. Ölünceye kadar bırakmaz peşini...

-Atı bir kez elime geçirebilirsem hayatta bulamaz, damgasını, hatta rengini bile değiştiririm... Gözüyle görse bile

inanamaz kendi atı olduğuna... Önemli olan atı çalabilmek, gerisi kolay benim için...

-Çok iyi koruyor Xabıuk, atını... Bir de öyle köpekleri var ki, yakınlarına varmak hayal bile değil. Yakaladıkları anda paramparça ederler.

-Aslında gidiş geliş yerlerini bir göstersen. Ben o köpekleri de atlatmasını bilirdim... Ne olur benimle gel Carnaz, şu yolları bir gösteriver!

Uzunca bir süre yine sessizce oturdular. Sonra Carnaz'ın sesi duyuldu.

-Senin o taraflara gidebilmen mümkün değil Kuçıta. Eğer gitmek gerekiyorsa ben giderim... Sen, sağı solu bilmediğin için bu karanlıkta engel olursun. İyisi mi evde bekle. Ben tek başıma bir gideyim bakalım... Artık ne olacağını da hep beraber görürüz.

-Sen nasıl istersen, nasıl söylersen...– diye razı geldi Kuçıta'da.

Carnaz:

-Misafirimizi doyurup yatır, Şkuakuam,– diye karısına seslenip yola çıkmak için toparlanmaya başladı.

Şkuakua da:

-Gitme ne olur! Kötü şeyler olacakmış gibi hissediyorum, bu işte hayır yok... gitme!– diye kocasına yalvarıyordu.

-Korkma, Şkuakuam, hiç bir şey olmaz.- diye karısını teselli ettikten sonra misafirine döndü Carnaz *–Sen de yorgunsun, yemeğini yedikten sonra yatıp dinlen. Gönlünü de*

ferah tut. Hayatım boyunca hırsızlık yapmadıysam da, bu akşam senin için başaracağım!..

Sabaha karşı eve dönen Carnaz, atları bağladıktan sonra misafirini de uyandırmamak için sessizce eve girdi. Girdi ama düşmanın evine böyle girsin! Gözünün gördüğüne inanası gelmiyordu: Eşi Şkuakua, bir köşeye sinmiş, üzerindeki elbisesi yırtık-pırtık, saçı-başı da darmadağın bir halde, iki göz, iki çeşme, için için ağlamaktaydı. Oda ise yatak-yorgan darmadağın bir haldeydi. Yatağına bakınca orada da Kuçıta'nın sere serpe uzanıp uyumakta olduğunu farketti. Carnazın İçi kavruldu, kanı dondu, dünyası karadı. Artık ne olduğunu, nasıl bir felakete uğradığını biliyordu. Bir süre, uyumakta olan misafirinin başında bekleyip düşündükten sonra, seslenip uyandırdı:

-Kalk Kuçıta, Xabıuk'un atını getirdim! Kalk artık!– Kuçıta gözünü açıp baktığında Carnaz başında dikilmekteydi. Sonra hızla köşede sinmiş oturan Şkuakua'ya doğru baktı ve hiç bir şey söylemeden hemen giyinip dışarı çıktı.

-Hava iyice aydınlanmadan, birilerine de görünmeden gideceğin yere git. Al kamçını da!– diye kamçısını uzatıverdi.

Kuçıta kamçıyı aldıktan sonra, tek kelime bile edemeden atlardan birini yedekleyip bahçe kapısından çıktı. Tam yola koyulmak üzere idi ki ardından Carnaz'ın sesi duyuldu.

-Biraz bekle Kuçıta. Bir çift sözüm var sana.– Kuçıta durdu, Carnaz da yanına gelerek sözünü söyledi.

-Misafirsin Kuçıta. Şimdilik sana diyeceğim bir şey yok. Ancak senden bir tek şey istiyorum. Eğer "alamıs" denen şeyin zerresi bir taraflarında kaldıysa, bu atı götüreceğin yere götürdükten sonra ilk iş olarak bizi yetiştiren Argun Seydık'ın evine git. Ona bu akşam burada olan her şeyi, ama her şeyi, hiç bir şey gizlemeden anlat. Eğer bunu yapabilirsen bir daha seninle işim olmayacak. Yapabilecek misin bunu? Söz veriyor musun?

-Dediğini duydum Carnaz, artık yaşayan bir ölüden farkım kalmadı ama... Söz veriyorum, dediğini yapacağım.

-Haydi git o zaman. Git, gideceğin yere!..

Kuçıta gitmesi gereken yere gitti... Atı da iyice sakladı... Sonra hiç beklemeden söz verdiği gibi Yaşlı Seydık'ın evine vardı. Carnazla kendisini yetiştiren, onlara babalık yapan Abadzdzeyleri(*) Argun Seydık'a... Olan biteni, hiç bir şeyi gizlemeden anlattı. Bütün bunları Seydık'ın evinin ön bahçesinde konuşmaktaydılar. Kuçıta sözlerini bitirip, Argun Seydık'ın yüzüne baktığında öyle korkunç bir ifadeyle karşılaştı ki, hemen kafasını önüne eğmek zorunda kaldı. Bir süre ikisinden de çıt çıkmadı. Seydık, hem düşünüyor, hem de tütününden derin nefesler çekiyordu. Sonra sessizliği Kuçıta bozdu:

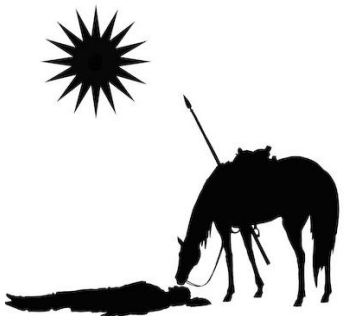
-Buraya kadar gelip sana anlatmamı Carnaz istedi.

Argun Seydık, Kuçıta'nın yüzüne bile bakmıyordu.

-Carnaz, söylemesi gerekeni söyledi sana. Bana göndermekle de layık olanı yaptı. Senin yaptığın namussuzluğun günahı, senden çok bana ait çünkü... Seni yetiştirirken çok eksik kalmışım. Sen böyle yapınca da bana

gönderecekti tabi, başka ne yapsın! Evet, Carnaz kendisine yakışanı yaptı, ama ben de...– diyerek hızla tabancasını çekti Seydık. Kuçıta, *"ölsem de hakettim zaten"* diye başını önüne eğmiş, ne zaman ateş edecek diye düşünerek akıbetini beklemekteydi... derken... bir patlama sesi duyuldu. Kuçıta, korkuyla gözünü açtığında yaşlı adamın ulu bir çınar gibi yere düşmekte olduğunu gördü. Tabancasını başına dayayıp canına kıyan ihtiyarın kafasından fışkıran kızıl kanlar bembeyaz sakalından aşağıya doğru şırıl şırıl akmaktaydı..

Abadzdzey(*): Eski dönemlerde Abhazlar akrabalık bağları kurmak ve çocuklarının daha sağlam bir terbiye almalarını sağlamak için başka ailelere yetiştirilmek üzere gönderirlerdi. Buradaki babaya "yetiştiren, terbiye eden baba" anlamına gelen Abadzdzey denmekteydi.

BABA

Tarkiıl Şaab, Anxua köyünde yaşamaktaydı. İyi bir adam ve iyi bir köylüydü. Ardaşın adında da bir oğlu bulunmaktaydı. Annesi kendisi çok küçük yaşlardayken öldüğünden Ardaşın akarabaları tarafından, daha çok da amcaları tarafından yetiştirilmekteydi. Küçük yaşta yetim kalmasından mıdır, yoksa başkaca bir nedenden midir, kim bilir? Ardaşın bir hayli şımarık yetiştirildiği için delikanlı olduğunda artık laf anlamaz, söz dinlemez biri haline gelmişti.

Babasının da bulunmadığı bir gün, evde tek başına otururken, yakınlarından şarkı söyleyerek ve silahlar atarak geçmekte olan bir düğün alayı dikkatini çekti. Yeşıra yönüne giden gelin alayının şen şakrak ve tantanalı bir şekilde evlerinin önünden geçişi, Ardaşın'ın gücüne gitttiğinden, hemen arkalarından seslenmişti:

-Kimsiniz siz, bağıra çağıra geçip gidenler?

Ancak içlerinden biri hemen cevabı yapıştırdı.

-Ne yapacaksın delikanlı! Şarkı söylemek yasak mı yoksa?

-Uzaklaşıncaya kadar gürültüyü kesin!– Diye bağırdı tekrar Ardaşın olanca kaba haliyle. Hatta o kadarla da kalmayıp silahını çekerek ortalarına doğru da ateşleyiverdi.

Ardaşın'ın sıktığı kurşun, kalabalığın ortasında ilerlemekte olan damadın bindiği atın kafasına isabet edince zavallı at cansız yere yıkılmıştı. Damat ise, kimsenin müdahale etmesine bile fırsat vermeden tabancasını ateşlemiş, onun kurşunu da evin balkonunda bulunan Ardaşının tam kalbine saplanmıştı.

Silah sesleri üzerine komşular toplandı... Cenaze evinden ağıtlar yükseliyordu artık...

Ardaşın'ı vuran kişi Gunba ailesindendi, beraberindekilerin çoğu da Atçandara köyünden Gunba'lardı.

Böyle bir olayla karşılaşınca gelin alayı hemen geriye döndü. Ancak, bir süre sonra *"kardeşimizi vuranı nasıl böyle göndeririz?"* diye peşlerine düşen Tarkııl'lar, Psırdzxa köyü deresinde Gunba'ların etrafını kuşattılar ve ne yapıp edip kardeşlerini vuran kişiyi içlerinden alarak el ve ayaklarını da bağlayıp bir yere kapattılar.

Bir süre sonra, durumu haber alıp yola çıkan Atçandara'lı Gunba'lar da kalabalık bir şekilde silahlanıp gelmişler ve Psırdzxa köyü deresinin karşı yakasında bulunan Tarkııl'lara karşı mevzilenmişlerdi.

-Derhal kardeşimizi bize iade etmezseniz köyünüzü başınıza yıkacağız – diye haber gönderdi, Gunba'lar.

Ancak Tarkııl'ların da cevabı hazırdı:

-Erkekseniz gelip alın!...

İki sülale, adeta iki ordu gibi karşılıklı olarak mevzilenmişlerdi. Artık ne zaman bir kıyametin kopacağı belli değildi. Tam bu sırada Samırzakan'da bulunan Tarkııl Şaab'da

geldi. Şaab, eve gelip oğlunun cenazesi ile karşılaşınca eşini dostunu kim varsa yanına çağırıp olanı biteni en ince ayrıntısına kadar öğrendi. Artık herkes büyük bir merakla Şaab'ın ne diyeceğini ve ne yapacağını beklemekteydi. Şaab, karşı kıyıdaki Gunba'lara adam göndererek yanına çağırdı. Bir süre sonra Gunba'lardan hatırı sayılır beş kişi Şaab'ın bahçesindeydi..

-Kardeşimizi vuran, eli ayağı bağlı olarak elimizde, istersek şimdiye kadar çoktan öldürürdük, ama seni bekledik Şaab. Daha ne duruyoruz? İzin ver bitirelim işini!- diye homurdanıyorlardı Tarkııl'lar.

Ancak Şaab uzunca bir süre düşündükten sonra onlara şöyle seslendi:

-Getirin onu buraya! Oğlumu vuranı görmek istiyorum!...

Gidip, oğlunu öldüren Gunba'yı getirdiler. Şaab biricik evladının katilini uzun uzun süzdükten sonra. Sert bir şekilde emretti:

-Çözün hemen!

Eli ayağı çözülen delikanlı başı önde, sessizce tam karşısında dikilirken Şaab'ın gür sesi tekrar duyuldu:

-Dinleyin kardeşlerim!– dedi alandaki kalabalığa bakarak *–Oğlumuz aslında kendi kendisini öldürdü. Benim burada öğrendiğime göre hiç bir neden yokken, zorla ecelini ayağına çağırmış. Durup dururken bir gurubun içine ateş etmiş. Allah'tan ki bir ata isabet etmiş, yoksa şimdi bir başkası daha ölmüştü... Evladımızı yetiştiremedik kardeşlerim! Siz de ben de, beceremedik bunu... Küçüklüğünden beri şımarttık, bir dediğini iki etmedik. Sonunda işte böyle biri oldu... İnsan ne ekerse onu biçer kardeşlerim... Peki söyleyin şimdi; kendi suçumuzu bir başkasına yüklemek reva mı? Bu namuslu bir davranış olur mu?*

Alanda çıt çıkmıyor, herkes pür dikkat Şaab'ı dinliyordu. Şaab bu kez oğlunu vuran delikanlıya döndü:

-Baban sağ mı delikanlı?

-Hayır, babam ben çok küçükken vefat etti.– dedi kısık bir sesle.

-Kimin var peki?

-Hiç kimsem yok, yanlızım...

-Adın ne bakalım?

-Ardaşın!

-Ardaşın mı dedin?! Senin de mi adın Ardaşın?!

-Evet, Ardaşın...

Şaab bir süre daha sessizce düşündükten sonra kararlı bir şekilde delikanlıya seslendi:

-Bu gün, suçlu veya suçsuz, tek oğlumu benden aldın ve beni yapayanlız bıraktın... Ama seni oğlum olarak kabul etsem, onun yerine bana evlat olur musun?...

Başı önde, süklüm püklüm, sessizce durmakta olan Ardaşın hemen ileri atılarak Şaabın önüne diz çöktü ve büyük bir saygıyla eğilip çerkeskasının eteğini öptü.

-Kalk evlat kalk, kalk da şöyle bir kucakla beni!– diye kollarını şefkatle iki yana doğru açtı Şaab...

Evladına adeta yeniden kavuşmuş gibiydi...

YAPRAK SÖYLER...

-Hayır, hayır! Bir daha asla bu tarafa gelmeyeceğim! Yeter! Dayanacak gücüm kalmadı... Bu akşam da kendimi nasıl frenledim şaşıyorum! Dayandım her nasılsa. Kudurmuş gibiydim akşamdan beri... Ancak bir daha kendimi zaptedemeyebilirim. Bu işin sonu hayırlı olmayacak gördüğüm kadarıyla. Yüz kere yemin edip, yüz kere bozduysam da, aha işte, bu akşam son! Yeter artık!

Şowdıd, Mança'nın evinden çıkıp yola koyulduğundan beri kendi kendine konuşarak ilerlemekteydi.

-Yüz kere böyle karar aldım, ama bu geceden sonra artık bu tarafa gelmeyeceğim. Artık son!

"Artık son mu dedin? Hah, hah,haaaa....- içinden kendi kendine gülen kalbinin sesini dinliyordu. *–Tamam, her dediğin doğru! Ama bırak yüz kereyi, bin kere bile yemin etsen de gelmeden duramazsın! Geleceksin mutlaka, çünkü Şazina'yı seviyorsun! Onsuz bir hiçsin! Onu görmeden bir an bile yapamıyorsun. Her gün gözünün önünde olduğu halde bir an bile yerinde duramıyorsun onu görmeden... Peki gitmedin diyelim, o zaman daha mı huzur bulacaksın? Gidersin, gidersiiin, mutlaka gidersin!.."*

Şowdıd kalbiyle konuşarak, daha doğrusu didişerek eve geldi. Gece epey ilerlemiş, kendisi de hayli yorgun düşmüştü. Hemen soyunup yatağa uzandı. Ancak bir türlü uyku tutmuyordu. İçindeki ateş onu yakıp kavuruyor, gözüne uyku girmiyordu. Haraziya Mança ile akraba değillerdi, ancak iyi arkadaş ve dosttular. Mança iyi bir insandı, misafirperverdi, değer verilmeyecek biri de değildi. Ancak Şowdıd da ne yapsın? Mança'nın eşi Şazina'ya vurulmuş, onun için deli divane olmuştu. Kendisini bildi bileli onun kadar iyi, onun kadar güzel bir kız, bir kadın görmemişti! Şazina genç bir kız olsa ne yapar eder kalbini çalardı. Hatta olmadı kaçırırdı da. Ancak iki yıldır Mança ile evli olan bir kadındı. Kocasıyla birbirilerini de çok sevdikleri her hallerinden belliydi. Şimdiye kadar olmamış bir şeyi nasıl yapabilirdi Şowdıd? Evli bir kadın kaçırılabilir miydi?!

Onu bunu düşünürken gözüne uyku girmeden sabahladı. Ancak sabahleyin, artık ne yapıp edeceğine karar vermiş olarak yatağından çıkmıştı. Hemen giyinip, tüfeğini de omuzuna asarak soluğu Mança'nın evinde aldı.

-Haydi dostum! Ne zamandır hiç hareket etmedik. Seninle dağlarımızı şöyle bir dolaşalım da avcılık tanrısı Ajvüeypşa [(*)] bize ne sunacak bir görelim...

-Benim de niyetim buydu, içimi okudun sanki,– diyen Mança da sanki hazır bekliyormuş gibiydi, dönüp güzel eşine seslendi:

-İki günlük bir yolluk hazırla bize acele tarafından...– Şazina azıklarını bir çırpıda hazırlayınca da hiç vakit kaybetmeden yola çıktılar. Her ikisi de, uçan kuşu gözünden vuran sağlam avcılar olarak bilinmekteydiler.

-Tekrarınız da bereketli olsun!– diye Şazina tarafından duayla yola koyulan avcılar, kısa sürede Paşkır adı verilen dar

geçidi aşarak zirveye doğru çıkışa geçtiler. Hayli yürümüşlerdi. Dik kayalıkların, uçurumların kenarlarından ilerliyor, arada bir durup biraz da soluklanıyorlardı. En sonunda tepedeki bir düzlüğe ulaşınca bir şeyler de yemek için durakladılar. Tüfeğini bir kaya parçasına yaslayan Mança bir başka kayanın üzerine boylu boyunca uzanmıştı.

-Şöyle adam gibi uzanıp, sere serpe yatamadım mı dinlenemiyorum.

-Aman dikkat et! uçuruma oldukça yakınsın...

-Yok canım! yeni mi gördüm ben buraları?!

-Öyle ama, "kaza geliyorum demez" derler.–istemeden güldü Şowdıd. *–Bazen kötülük ummadığın bir anda gelir başına... Belli olmaz!*

Mança hayret edip sorma gereği duymuştu.

-Yahu kim kötülük yapacak bu dağ başında bana?

Ancak gerçekten de kötülük umulmadık bir anda gelivermişti başına...

Şowdıd, Mança'nın evine geldiğinde artık gece yarısı olmuştu. Şazina'ya kocasının öldüğünü söylediğinde ise kıyametler koptu. Konu-komşunun toplandığı evden feryatlar yükseliyordu.

-Bir Karaca sürüsünü takip ediyorduk. En sonunda çok zor bir yere geldik. Mança ile birlikte kayalara tutunarak güçlükle ilerliyorduk ki, birden kopan kaya parçalarının çıkardığı sesi duydum, dönüp arkama baktığımda Mança'nın tutunduğu yerden ayağının kaydığını ve kendisini tutamayıp düşmekte olduğunu gördüm. Yapabileceğim hiç bir şey yoktu, o da tutunamadı ve gözümün önünde uçurumun dibine doğru düştü...– Şowdıd iki göz iki çeşme anlatıyordu.

Gençler sabahı bile beklemeden derhal toparlanıp yola koyuldular. Mança'nın cesedine ulaşmaları gerekmekteydi. Şowdıd da onlarla birlikteydi.

Şowdıd'ın gösterdiği yeri aradılar taradılar, ama Mança'nın cesedine ulaşamadılar. Çünkü uçurumun sonu yoktu ve her yere ulaşmak da zaten mümkün değildi. Çaresiz geri döndüler... Aradan bir yıl geçmişti. Bu süre içerisinde Şowdıd her gün kocasının yasını tutan Şazina'nın evine uğruyor, bir eksiği gediği olup olmadığını sorup kontrol ediyordu. Her türlü işine-gücüne koşturuyor, iyi bir dostun ve komşunun yapması gereken herşeyi eksiksiz olarak yerine getiriyordu. Mança'nın eşi, dostu, akrabası da pek az değildi. Ama Şazina bunlar arasında en içten koşturanın Şowdıd olduğunu görmekteydi.

Bazen onun çabalarına söyleyecek söz bulamıyor:

-Şowdıd! kendi işinden çok bize koşuyorsun.– demek zorunda kalıyordu. Şowdıd'da *– Biz Mança ile yediği içtiği ayrı gitmeyen iki dosttuk, üstelik o, ikimiz birlikteyken hayatını kaybetti, bütün bunlar artık benim görevim. Bu yüzden ne olur böyle konuşma,*– diye cevaplıyordu.

Böylelikle bir yıl geçip, Mança'nın senesini de yaptıktan sonra, Şowdıd, Şazina'ya onu nasıl sevdiğini ve eskiden beri onun için nasıl yanıp tutuştuğunu anlatıp kendisiyle evlenmek istediğini açıkladı. Bu arada durumu anlatıp ikna edilmeleri için kardeşlerine de aracılar göndermişti. İlk zamanlar, Şazina hiç oralı olmadı. Ancak Şowdıd'dan çok kendi kardeşleri evlenmesi konusunda ısrarcı oldunca da kabul etmekten başka yolu kalmadı.

Şowdıd'ın isteği olmuştu! Bunca yıldır aşkıyla yandığı Şazina ile sonunda evlenebilmişti! Şowdıd her geçen gün karısını daha da çok seviyor, onun güzelliğinin, becerikliliğinin

yanısıra, sürekli olarak yeni özelliklerini keşfediyor ve ona olan sevgisi sınırsız bir hal alıyordu. Artık dünya'da ondan mutlu bir başka kişi daha olamazdı.

Gündüzler ve geceler ardı ardına biribirini kovalıyor, ayların tamamı onlar için bahar havasında gelip geçiyordu. Evleneli iki yıl olmasına rağmen sanki bir haftalık evli gibiydiler. Bu durum dostlarını sevindiriyor, kıskananları ise çatır çatır çatlatıyordu...

Bir yaz günü, tarlada çalışan Şowdıd, yorulunca evin önündeki bahçeye gelmiş ve gürgen ağacının gölgesinde dinlenmek için uzandığı yerde derin bir uykuya dalıp gitmişti. Şazina ise hemen yanıbaşına serili olan ayı postuna oturmuş yün eğirmekteydi.

Biraz sonra Şowdıd'ın bir şeyler sayıklamakta olduğunu duyan Şazina merak edip kulak kabartınca onun: *"Yaprak! Yaprak!"*– diye söylenmekte olduğunu farketti.

Şazina bu duruma şöyle bir tebessüm edip yün eğirmesini sürdürdü. Ancak daha sonra Şowdıd uyanınca da dayanamayıp sordu:

-Bir ruya görmekteydin değil mi?

-Ruya mı dedin?...

-Evet... rüyanda bir yapraktır sayıklayıp duruyordun, neymiş şu yaprak, söylesen de biz de bilsek?

-Yok canım, ne söyleyeyim, öylesine bir söz işte!...

-Olsun, sen anlat yine de!

-Değmez bir konu, boş ver!

Şazina, Şowdıd'ın bu konudan hoşlanmadığını kadınca bir önsezi ile hissedince daha da üsteledi:

-Olsun, değmese de anlat. Ayrıca sen bu ruyadan neden bu kadar rahatsız oldun ki? Bir kadın meselesi olmasın! Demek onun için anlatmak bu kadar zoruna gidiyor.

-Kadın mı dedin? Senden çok kimi sevebilirim? Senden daha güzel kim olabilir ki?

Şowdıd bunları söylerken eşini kollarıyla sarmalayıp kucakladı. Ama Şazina'nın inadı tutmuştu bir kere.

-Hayır, hayır, hayatım! Kadınları bilmezsin sen. İçinde bir kere şüphe kıpırdadımı, konu aydınlığa kavuşmadan asla sakinleştiremezsin. Bu yüzden, bu yaprak hikayesinin ne olduğunu anlatıncaya kadar sana rahat yüzü göstermem, bilesin!

Şowdıd, uzunca bir süre ne cevap vereceğini bilmeden düşünmekteydi.

-Gördüğüm kadarıyla anlatmazsam huzur yok bana. Ancak...

-Ancak?...

-Ancak anlatırsam...– korkularım var.

-Hah! Artık bunun bir kadın meselesi olduğuna iyice inandım. Demek ki başka bir kadın veya kız var işin içinde. Öyle değil mi canım?

Şowdıd önce evet der gibi kafasını salladıysa da sonra hemen vazgeçti.

-Yahu, neyin var bu kadar, söylenemeyecek?

-Söylersem, benden soğursun diye korkuyorum. Ya affetmezsen?

-Affederim, merak etme. Eğer bu, iki sene içerisinde olan bir şey değil de, evlenmeden önceki bir döneme aitse, kesinlikle affederim, rahat ol.

-Hah işte! Böyle söylersen anlarım! Önceki, önceki bu! Evlenmeden önceki bir olay yani! O zamanlar bırak eşim olmanı, günün birinde seni öpebileceğimi bile hayal edemezdim!...

-Hay Allah! Niye anlatmıyorsun ki o zaman, bu korkun niye?

-Tamam, tamam, anlatıyorum o halde, dinle. O geceyi hatırlıyor musun? Hani Amtkial'dan geldiğim geceyi. O zaman sana yalan söyledim. Mança uçuruma düşüp ölmedi. Ben öldürdüm onu!– Şowdıd gözlerini kapatıp anlatırken Şazina adeta kanı donmuş durumdaydı. *-"Haydi ava gidelim" diye sabahın köründe onun için gelmiştim zaten. Ava gitiğimizde bir uçuruma yuvarlar veya bir mermi sıkar öldürürüm diye çoktan kararımı vermiştim.*

Şazina artık nefes bile alamıyordu.

-Hatırlıyor musun? Bağmaran köyünde Hanagua'ların düğününde karşılaşmıştık seninle ilk kez... Genç bir kızdın. Seninle dansetmiştik. Sonra çamgur çalıp, şarkılar da söyledin. Hatta ben de sana eşlik etmiştim... Sonra annen ve babanla birlikte bu tarafa, Patskır'a doğru gelirken de size eşlik etmiştim. İşte o zamandan beri seni deliler gibi seviyordum. Güzeliğin, gülüşün, bir an aklımdan çıkmıyor, gözüm başkasını görmüyordu. Seni uzaktan görmek bile benim için dünyalara değerdi. Ruyalarımda sadece seni görürdüm... Sonra bir gün, Haraziya Mança ile evlendin diye duyduğumda, o an ölmek istedim... Ama nerdeee! Ondan sonra ne yaptıysam da unutamadım seni. Her geçen gün içimdeki yangın daha da arttı. Artık sensiz olamayacağımı anlayınca da çaresiz düşündüğümü yaptım.– Şowdıd biraz sakinleşip, uzandığı yerde kısa bir süre soluklandı. Şazina ise başı önde dinlemeye devam ediyordu. – *Şimdi....*– diye yine söze başladı Şowdıd. – *Şimdi,*

rüyada gördüğüm de oydu... Mança'yı yanımdaki taşın üzerinde uzanıp dinlenirken vurmuştum... Mevsimlerden sonbahardı ya o zaman, o kayalık alanda nereden geldiğini anlayamadığım bir sürü yaprak doluşuvermişti etrafımıza. Mança artık ölümcül bir kurşun yediğini bildiğinden bir tutam yaprağı eline alarak "beni kandırıp buralara kadar getirip öldürdün diye kimse duymayacak sanma! Bu durumu kimse söylemezse de işte şu yaprak söyler" diyerek, elindeki yaprakları ruzgara savurduktan sonra can verdi. Sonra ben de ayağımla itekleyip uçurumdan aşağı salladım gitti... şimdi burada gözümü kapattığım gibi rüyamda Mança'nın rüzgara savurduğu yaprakları gördüm... Hepsi havada uçuşurlarken aralarından bir tanesi bana doğru yaklaştı, yaklaştıkça da Mança'ya benzedi. Gözleri aynen ölmeden önceki gibiydi ve "Neden? Neden öldürdün beni?" diye soruyordu.. Sonra da "Kimse söylemezse de şu yaprak söyler!" diyerek uzaklaşıp, yeniden eski haline dönüştü... Ben de peşinden "Yaprak! Yaprak!" diye koşuyordum, işte sen de onu duymuş olmalısın...

Bir süre derin bir sessilik oldu. İkisinden de tek kelime çıkmıyordu. Şazina sanki bir ölü gibiydi. Dalıp gitmişti adeta. Sessizliği bozan yine Şowdıd oldu:

-Senin aşkın uğruna yaptım, ne yaptıysam. Senden başka çarem olmadığı için... Ancak bu seninle evlenmeden önceydi, affettin beni değil mi? – diyerek elini Şazina'ya doğru uzattı, ama Şazina uzanan eli sert bir şekilde itekledi.

-Hayır! – dedi oturduğu yerden öfkeyle kalkarak – *Sadece ben değil, hiç kimse affetmez böyle bir namussuzluğu!*– sonra eve doğru yöneldi. Şowdıd *"nereye gidiyor bu, niyeti nedir?* diye düşünürken, sanki yere yapışmış gibiydi,

kımıldayamıyordu. Bu sırada Şazina ise elinde tüfeği ile kapıda görünüvermişti.

-Ayağa kalk iğrenç herif! Kocamın intikamını alacağım!– diyordu öfke içinde. Sonra, gözünü bile kırpmadan tetiğe basıp Şowdıd'ı cansız yere uzatıverdi...

Ajvüeypşaa(*): Abhazlarda avcılık tanrısı

DÜŞMANLAR

Kardeş olmadıkları halde, kardeşten de iyi görüşen iki arkadaşın arasında birileri laf taşıyınca, fol yok, yumurta yokken, iki dost biribirilerinden soğuyuverdiler ve giderek aralarında ne olduğunu ve ne tartıştıklarını dahi bilemeden azılı iki düşman haline geliverdiler. Artık, Şlar Ksıs ile Smır Kumf, yalnız olarak dışarı çıktıklarında bile biribirilerinden çekinir hale gelmişlerdi. Hal böyle olunca, hatırını saydıkları kişiler aralarına girip barıştırmak istediler. Ancak ne yaptılarsa boşa gitti ve bir türlü başarılı olamadılar.

Şlar Ksıs:

-Önce bir kan dökülmesi lazım ki sonra oturup barışmayı konuşalım.– diyordu.

Smır Kumf'ta aynı şekilde konuşunca, artık dedikoduculara gün doğmuştu. Bir ona, bir buna laf yetiştirmekteydiler...

-Ksıs seni öldürmek için peşinde, dikkatli ol Kumf!

-Bu Kumf varya, tam üç kez senin yolunu beklemiş, ancak sen şansına başka yoldan gitmişsin!..

Bu laflardan dolayı artık her ikisi de diken üstündeydiler ve attıkları her adıma dikkat etmekteydiler. Hayatlarının tadı

kaçmış, evlerinde, işlerinde huzurları kalmamıştı. Bu için tek çıkar yolu ise, artık içlerinden birinin ölmesiydi...

Ksıs bir gün kereste hazırlamak için ormana gitmiş, işini gördükten sonra da evine dönmek için yola koyulmuştu. Ancak geldiği yoldan değil de orman içinden dolaşarak gitmeye kalkınca tesadüfe bakın ki, pusuda yatıp beklemekte olan düşmanı Kumf'un başına dikiliverdi.

Ksıs önce silahına davrandıysa da daha sonra vazgeçip düşmanına seslendi:

-Çekilip yol verecek misin, yoksa üzerinden mi geçip gideyim Kumf?

Kumf arkasına dönünce Ksıs'ın başında dikilmekte olduğunu farketti.

-Kalk, kalk!– dedi Ksıs.- Beni başka bir zaman vurursun. Şimdi evimin yakınlarındayız! Haydi bakalım, hoş geldin!

Ksıs bunları söylerken bir taraftan da kıs kıs gülmekteydi. Çünkü Kumf'un yattığı yerde, onu vurmak için yolunu gözlediğini anlamıştı..

Söyleyecek söz bulamayan Kumf, hiç düşünmeden ayağa kalkarak Ksısı eskisi gibi sevgiyle kucakladı.

Ksıs'da o gece evinde büyük bir ziyafet verip dost-düşman herkese Kumf'la yeniden kardeş olduklarını ilan etti.

O günden sonra ise Ksıs ile Kumf'un arasına hiç kimse giremedi...

CİMRİ EV SAHİPLERİYLE MİSAFİRLERİ

Karı koca ev sahipleri, misafirleriyle birlikte sofranın başına oturmuşlar bakışıp duruyorlardı. Öyle ya, akşama kadar akıllarına ne geldiyse konuşmuşlar, geriye söyleyecek pek bir şey bırakmamışlardı. Ancak bir tek konu hariç, yemek!... Yemekten hiç bahsetmemişlerdi. Zaman geçip, artık hava da kararmaya yüz tutunca koca dayanamayıp, karısına seslendi:

-Yahu, mübarek kadın, misafirimiz açlıktan öldü, bari bir şeyler hazırlasaydın, hiç olmazsa bir abısta yapsaydın!

Kadın sanki bunu bekliyormuşcasına kaşlarını da çatıp cevabı yetiştiriverdi.

-Amaan! Yemek dediğin nedir ki, yemeği masaya koydum, abıstayı da yaptım farzet, sen asıl içecekleri getiriver!

-İçecekleri merak etme sen, hatta getirdim farzet!..– dedi koca da. Ancak vakit geçiyor, üçü de yerlerinde oturmaya devam ediyorlardı. En sonunda misafir dayanamayıp patladı:

-Aman siz zahmet etmeyin! Yemeği yedirdiniz, içkiyi de içirdiniz farzedin, olsun bitsin!!!

AĞIZDA OLMAYANI ÇİĞNİYORLARDI

Çaçü Çagu, Şefiye isminde dul bir kadına misafirdi. Kadıncağız yemeğini hazırlayıp elinide yıkattıktan sonra misafirini sofraya oturttu. Sofra dediysek, abıstayla fasülye işte... Çaçü Çagu fasülyesini yerken mutfağın kapısına dikilen horoz avazı çıktığı kadar ötmekteydi.

-Kışt, kışt!– diye horozunu kovalamaya çalıştı yaşlı Şefiye. Ancak horozun gitme taraftarı olmadığı gibi susmaya da hiç niyeti yok gibiydi. Öfkesi burnuna gelen Şefiye eline geçirdiği küçük bir odun parçasını ona doğru fırlatarak horozuna çıkıştı. *–Yine mi ötüyorsun canı çıkasıca! Ah! keşke şu anda, ocaktaki ateşte nar gibi kızarıp, misafirimin önünde duruyor olsaydın!*

Bunu duyan Çaçü Çagu'da cevabı yapıştırdı:

-Hay, bu tarafa gelirken Osman'ın dükkanında gördüğüm şal omuzunda olsaydı. Ne de yakışırdı sana! – deyiverdi, abıstasını fasülyeye bandırarak...

KAZLARI TAKİP ET

Dağın eteklerinde yer alan köyün yukarı kesimlerindeki yemyeşil çimenlerle kaplanmış bir alanda oturmuş, elindeki ağaç dalını yontmaktaydı yaşlı adam. Aslında bu köyün çobanıydı ve göz ucuyla da karşı yamaçtaki hayvanları izlemekteydi. Bu sırada giyimi kuşamı ile köyden olmadığı her halinden belli olan bir delikanlı, kendini beğenmiş tavırlarla yanına yaklaşıp, selam bile vermeye tenezzül etmeden soruverdi.

-Sen bu köyden misin?

-Evet evlat, bu köydenim.

-O halde, Arşba Bilal'in evine nasıl gideceğimi göster bana. Kendisini mutlaka görmem lazım, ama evini bilmiyorum.

-Arşba Bilal mi demiştin?

-Evet, evet, Arşba Bilal!

Yaşlı adam çoktaan bu kendini beğenmiş delikanlıya unutamayacağı bir ders vermeyi kafasına koymuştu.

-Anladım evlat, anladım, ancak Arşba Bilalin evini tarifle bulman çok zor, şimdi kendi başına yola koyulsan doğrultamazsın. Gerçi daha sabah, akşama da çok var ama... Bak, şu karşı yamaçta otlayan kazları görüyor musun? İşte o kazlar, Arşba Bilal'in kazları, akşam olunca doğruca eve giderler, sen de onları takip edersen arkadaşının evini bulursun!!!

ATEŞ ALMADI

Öz be öz iki kardeştiler Adamır ile Füarax. Kardeşlerin büyüğü olan Adamır sözlüydü. Abuxupha Adkea diye güzelliği ve hamaratlığı dilden dile dolaşan, özellikle de Cigerda ve Çlou taraflarında yaşayan tüm gençlerin aklını başından alan bir kızdı sözlüsü Adkea...

Küçük kardeş Füarax da bu Abuxupha'ya vurgundu. Her geçen gün içindeki yangın büyüyor, bütün benliğini yakıp kavuruyordu. Adkea'nın aşkı ile adeta kendinden geçmiş gibiydi. Hayalini uyurken ruyalarından çıkaramıyor, uyanıkken de gözünün önünden uzaklaştıramıyordu. Ne yapacağını, ne edeceğini bilemez halde dolanıyor, boğazından hiç bir şey geçmiyordu.

-Hasta mısın yavrum? Niye yiyip içmiyorsun? Canın neden sıkkın? – diye ikide bir soran annesine bile verecek cevap bulamıyordu. Zaten verse bile ne söyleyecekti ki? Bu anlatılabilecek bir durum değildi!. Bu yüzden Atçarpın(*) çalmaya vermişti kendisini... Artık sabahtan akşama kadar keçilerini otlattığı yerde atçarpın üflüyor, ruhunun ateşini onunla söndürmeye çalışıyordu.

Adamır, bir süre sonra kardeşinin başına geleni farketti. Hatta kimseye açmaya cesaret edemediği duygularının nedenini bile anlamıştı. Ancak hiç bir şekilde kardeşine hissettirmedi.

Bir gün, hayvanlarını önlerine katarak, Adamır önde Füarax arkada, yayladan evlerine dönmekteydiler. Bir tek kelime bile konuşmadan sessizce ilerlerken, ikisinin de duygu ve düşünceleri aynıydı – Adkea!.. Ancak Füarax'ın aklını ise başka düşünceler de kemirmeye başlamıştı, *"şimdi şuracıkta eteş edip, uçuruma sallasam kim bilecek? Kim görecek? Adkea da bana kalır. Arada başka engel mi var sanki?*– diye düşünerek yürürken eli yavaşça silahına gitti. Ancak yapamadı. İçinden bir ses; *"Haydi oradan! Kardeşine nasıl kıyabilirsin?"* diye feryat edince, sanki ateşe dokunmuş gibi hemen elini geri çekiverdi.

Ancak yol boyunca kendisiyle müthiş bir mücadele içerisindeydi. Kalbi iki parçaya ayrılmış gibiydi. Bir tarafı *"Öldür! Öldür! Ne bekliyorsun? Böyle bir fırsat bir daha ne zaman eline geçer? Öldür de, Adkea da sana kalsın! Daha ne düşünüyorsun?"*– derken, diğer tarafı ise *"Deli olma! Kardeşe kıyılır mı? böyle bir hıyaneti kim yapabilir?* demekteydi.

Bu şekilde giderlerken yolun da en kötü yerine ulaşmışlardı. Adamır önde Füarax arkada bir yokuşu tırmanmaya çalışırlarken, Füarax aniden silahını çekip abisine doğrulttu ve tetiğe bastı...

Ancak silah ateş almamıştı... sadece bir *"çak"* sesi duyuldu o kadar.

Keçileri bırakacakları ağıla kadar götürüp, işlerini de bitirince birlikte eve döndüler ve kendilerini sevinçle karşılayan annelerinin hazırladığı sofraya oturdular.

Yemekten sonra Adamır annesine seslendi:

-Anne, geçen gün sana bir tabanca vermiştim hatırladın mı? Verir misin onu bana?

Füarax ne olduğunu anlayamadan korku içinde beklemeye başladığında, annesi de tabancayı getirip Adamır'ın önüne koymuştu.

- Al şu silahı, Füarax!– dedi Adamır kardeşine, *- Senin taşıdığın çakaralmaz gibi değil bu... En azından ateş etmek zorunda kaldığında mahçup etmez, korkma al!...*

Adamır silahı kardeşine uzatırken, Füarax utancından yüzüne bile bakamıyor, yer yarılsa da içine girsem diye Allah'a yalvarıyordu...

Atçarpın(*) : Ney benzeri üflemeli bir Abhaz çalgısı.

DEDE VASİYETİ

-Bazı insan vardır ki bildiğini ağzında tutamaz evlat... Bir başkası ise nerede ne söyleyeceğini gayet iyi bilir. Her ikisini asla bir tutamazsın...- Ölüm döşeğinde olan Kiut Smel torununa nasihat etmekteydi gider ayak...

-Sırrını kimseye açma, eğer iyice tecrübe etmediysen de kolayca güvenme kimseye... Hele o bir kadınsa, dilinde bakla ıslanmaz bilesin! Ayrıca cimri birinden de asla borç isteme. Bunları sana, hayatın boyunca unutmaman için vasiyet olarak anlatıyorum, bu yüzden ne olursa olsun, bir an bile aklından çıkarma...

Aradan uzun zaman geçmiş, Xapara da artık yetişmiş kocaman bir adam olmuştu. Evlenmiş, barklanmıştı, gayet iyi bir hayatı vardı. Eşi de bulunmaz biriydi, hır gürsüz mutluca bir yaşam sürdürmekteydiler. Ancak bir gün her zaman olduğu gibi dedesinin vasiyetini düşünmekte olan Xapara, kendince bir deneme yapmaya karar verdi. İlk iş olarak köyün en cimrisi olarak nam yapmış olan Lac'a gitti. Lac'ın durumu

gayet iyiydi, ticaret yapıyor iyi de para kazanıyordu, ayrıca köyün orta yerinde kocaman bir dükkanı da vardı. Ama öylecine cimriydi ki, köylü artık onun soyadını bile unutmuş *"Pinti"* lakabıyla çağırır olmuştu, artık ondan bahsederken Pinti Lac demekteydiler. İşte bu Lac'a girerek, iyi de bir faiz önermiş ve bir aylığına 100 lira borç almıştı... Sonra akşam üstü, asık bir yüzle ve canı sıkkın havalarında eve gelip bir köşeye oturuverdi.

Önceleri durumun pek farkında olmayan eşi Saida, daha sonra onun böyle sessiz ve üzgün duruşunun nedenini merak etti:

-Ne oldu sana? Hasta mısın? Sesin soluğun çıkmıyor.

-Yok canım, sadece yorgunum biraz.

-Bir derdin var belli. Ama bana söylemek istemiyorsun, herhalde güvenin yok!

-Yahu, bu bir kadın işi değil, öğrenip de ne yapacaksın? – dedi Xapara, eşini daha da meraklandırmak için... Dediği gibi oldu, eşi artık bir türlü yakasını bırakmıyor, ne yapıp edip olan biteni öğrenmeye çalışıyordu.

- Doğrusunu istersen seninle aramızda bir sır olabileceğine asla inanmazdım,– dedi suratını iyice asarak - *Ancak beni en çok üzen, aramızda böyle bir güvensizlik olduğunu görmek oldu. Olsun! Onu da öğrenmiş olduk bu sayede...*

-Yahu mübarek kadın, söylenmemesi gereken bir konuyu açtıracaksın şimdi bana. Israr etme işte, sır dedik ya! Sır olan şey anlatılır mı? Sonra bir yerde ağzından kaçırıverirsen ne olur hiç düşünmez misin?

-Nasıl konuşma şimdi bu böyle?! Bir yerde ağzından kaçırırsan da ne demek? Aptal mıyım ben? Daha önce bir sırrını mı kaçırdım ağzımdan?

-Madem ısrar ediyorsun anlatayım. Başımızda büyük bir bela var! Ancak yine söylüyorum, eğer bir yerlerde ağzından kaçırırsan bilesin ki sonumuz olur!

Saida eşine iyice yanaşıp merak içerisinde ısrarını sürdürdü:

-Anlat! Anlat! Korkma, aklım başımda olduğu sürece hiç bir yerde anlatmam...

-Birini öldürdüm bu akşam!... az önce yolda gelirken...

-Amanıiın, eyvahlar olsun! – diye feryat ediverdi Saida.

-Yavaş ol yahu! Ne diye bağırıyorsun?! Birilerine duyuracaksın. Sakın şüphe çekecek davranışlarda bulunma, komşulara da bir sıkıntımız olduğunu asla hissettirme.

Sida başka bir söz söylemedi, ancak yerinde duramıyordu, ayağa kalkıp yanaklarını tırmalayarak:

-Mahvolduk, yandık artık. Söylesene nasıl oldu?–diye sordu.

-Nasıl olacak? İstemeden oldu tabi. Kendisi bana saldırdı öldürmek için, ben de ne yapayım kendimi korudum. Kamayla üzerime saldırınca, ben de elinden kapmak için üzerine atladım. Yuvarlanıp bir hayli mücadele ettikten sonra yerden kaptığım bir kaya parçasını can havliyle başına indirince, oracıkta can verdi.

-Aman Allahım! Öldürecekti demek ki seni?

-Kendini öldürttü bana. Tavuk ecelini tırnağıyla bulup çıkarır derler ya, aynen öyle oldu. Ancak şimdi düşünmemiz gereken başka bir olay daha var. Bu adamın bir sürü kardeşi var, sülalesi de oldukça kalabalık ve kötülükte üzerlerine adam yok. Eğer bir duyarlarsa topumuzu yok edip, evimizi barkımızı da ateşe verip kül ederler. Allah'tan gören olmadığı için, haberlerinin olması mümkün değil. Eğer sen de bir yerlerde yumurtlamazsan dünyada haberleri olmaz.

-Şaşıyorum konuşmana, hayret ediyorum sana! Ben böyle bir sırrı nasıl açık ederim?! Zaten anlatılabilecek bir şeymi ki bu? Peki öldürdüğün kim? Tanıdığım biri mi?

-Yok, hayır tanıdığın biri değil...

Yemek yiyip yattılar. Duyduklarının etkisiyle gözünü bile kırpmadan sabah etti Saida. Gün ağarmaya yüz tutunca da yataktan fırlayıp, her sabah yaptığı gibi güğümü kaptığı gibi pınarın başına koştu.

Pınara vardığında komşu kadın Xımjaj'ın da orada kovalarını doldurmakta olduğunu görmüştü. Hoş beş ettikten sonra Xımjaj, halini tavrını pek beğenmediğinden merak edip Saida'ya sordu.

-Yüzün gözün bembeyaz, bu ne hal böyle? Hasta mısın?

-Yok canım, gayet iyiyim, ne hastalığı, onu da nereden çıkardın?

-Dün gözlerinin içi pırıldıyordu, çocuklar gibi şendin, bu gün ise yüzünden düşen bin parça! Hiç saklama, sana bir şeyler olmuş besbelli. Söylesene ne oldu?

-Akşam uyuyamadım hiç, ondandır belki...

-Hah! Bak belli oldu, demek sabaha kadar seni uyutmayan bir derdin varmış.– Xımjaj bunu söyleyip, elindeki kovayı da yere bırakıverdi. Konuyu öğrenmeden gitmeye niyeti yoktu besbelli.

Saida isa başka bir tek kelime daha etmeden güğümünü doldurduktan sonra, omuzuna koyup gitmeye hazırlanıyordu ki Xımjaj koluna yapışıp durduruverdi.

-Hayatta göndermem seni bu haldeyken! Bi dur hele, yahu kendine acı, kendini düşün biraz... Gördüğüm kadarıyla mum gibi erimektesin! Başkası olsa umurumda olmaz, ama sen en yakın komşumsun. Kardeşimden ötesin, ayrıca akrabalığımız da var, yabancım değilsin. Bu yüzden bırakmam seni! Ne derdin varsa anlatacaksın, çözümünü de beraber bulacağız.

-Anlatamam Xımjaj... Anlatamam... Israr etme boşuna! Ne olursa olsun anlatamam, çünkü bu bir sır!

Sır lafını dıyan Xımjaj, üzerine benzin dökülüp kibrit de çakılmış gibiydi. Artık geriye dönüşü yoktu.

-Neeee! Zaten tahmin etmiştim bir sırrın olduğunu! Söyleyeceksin her neyse bu sır. Bana anlatmayacaksın da kime anlatacaksın?

-Anlatamam dedim ya Xımjaj! Gizli bir konu bu, sana nasıl açabilirim? Bu söylenebilecek bir şey değil!– Saida güğümü tekrar omuzlayıp gitmeye davrandı, ama Xımjaj yine bırakmadı.

-Kendine yazık ediyorsun, zavallı! Senin gibi bir kadın, ne kadar genç ve güzel olursa olsun, için de bir sır saklamaya kalktı mı haftasına vamadan eriyip kuru bir çalı parçasına

döner. Uzağa gitmeye ne gerek var, işte karşındayım! Aynen bana benzersin, bir deri bir kemik! Sonra seni kim ne yapsın ki! Yüzüne bakanın midesi bulandıktan sonra!... Etrafında bir tek sevenin kalmaz, hatta kocan bile! Dedim ya, ben de senin gibiydim bir zamanlar, ışıl ışıldım, kocam etrafımda pervane olur, "canım, hayatım" der, başka bir şey demezdi. Konu komşu bile kıskanırlardı beni. Ama ne oldu? Günün birinde kocam olacak adam eve gelip benimle bir sırrını paylaşıverdi... Hay paylaşmaz olaydı! O andan itibaren sanki içimde onun sırrı değilde, zehirli bir yılan vardı. Yedi bitirdi beni o sır! Kısa bir süre içinde iskelete döndüm, kocam bile bana "Azrail" diye takılmaya başlamıştı. Sonuçta gitti beni bırakıp bir başkasıyla evlendi. Şimdi senin durumunun da farklı bir tarafı yok, eğer bir gecede bu hale geldiysen sonun benimkinden de beter olacak haberin olsun! Anladın mı beni?

Saida duyduklarına inanamıyordu. Öyle bir hale gelmişti ki, *"söylemek ve söylememek"* arasında bocalamaya başlamıştı bile.

-Sen de benim gibi olacaksın unutma! Kocan gibi yakışıklı birini bırakırlar mı sana? Çok yakında duyarsın Prens Alıbey Açba'nın kızı Xikur'la evlendi diye!...

Sonra sesini iyice kısarak ekledi.

-Zavallı sen, seni kim düşünecek, benim gibi bir deri bir kemik olduğunda?!

Saida artık dayanamamış, oturup iki göz, iki çeşme ağlamaya başlamıştı.

-Şu ağzını açıp sırrın neyse bir anlatsan, bitecek bu işkence! Ağzında sır taşıyacağına toprak doldursan daha iyi.

Korma! Bana anlattığın her neyse aramızda kalır... Ha bana anlattın, ha bir ölüye, hiç bir şey farketmez.

-Ama bir yerde ağzından kaçırırsan hepimiz mahvoluruz!

-Hiç olur mu öyle şey yahu? Dedim ya sana, bana anlattığın neyse mezara gider diye, korkma!

-Kocam akşam birini öldürdü!...

Xımjaj'ın gözleri adeta yuvalarından fırlamış gibiydi.

-Birini öldürdü mü dedin? Kimi? Nasıl?

-Orasını bilmiyorum... Kendiside söylemedi zaten... Ancak... öldürdükten sonra ormanda bir ağacın dibine gömüp geldiğini söyledi.

-Sakın bunu başka birine daha anlatma, bana anlattığını da unut gitsin, bir yerlerde anlatmam, rahat ol!

Xımjaj eve geldiği gibi su kovalarını yere bırakır bırakmaz soluğu komşu kadın Şefiye'de aldı.

-Şefiye, hele bi dışarı gel, anlatacaklarım var sana!– diye seslenip dışarı çıkardı ve bir kenara oturup sessizce ne biliyorsa anlatıp rahatladıktan sonra, tekrar evine döndü. Şefiye İle komşusu Xifaf da çok yakındılar, aralarından su sızmazdı. Biraz sonra o da gidip herşeyi Xifaf'a anlatıverdi. O da bir başkasına tabi... böylece yeni doğmakta olan güneş, daha dağın tepelerinden köye ışığını gösteremeden, Kiut Xapara'nın akşam birini öldürdüğü herkes tarafından duyulmuştu.

Çok geçmeden Polis müdürü Abuxba Logustan yanındakilerle birlikte Xapara'nın kapısına dayanıverdi.

Xapara henüz yatmakta olduğundan hemen giyinip dışarı çıktı ve misafirlerini karşıladı.

-Hoş geldiniz!

-Hoş mu geldik, başka türlü mü geldik bilmiyoruz, ama, geldik Xapara... Şimdi uzatmadan söyle bakalım, nerede o öldürdüğün kişi?

-Anlamadım... Kimi öldürmüşüm ki?

-Akşam öldürdüğün kişiyi soruyoruz. Bilmezmiş gibi yapma. Nereye gömdüysen söyle de gidelim.

-Yahu Logustan, sanki yanımdaymış gibi konuşuyorsun! Ben...

-Numara yapmana gerek yok Xapara,– dedi gruptakilerden biri araya girerek *–her şeyi biliyoruz, akşam birini öldürdüğünü, hatta nasıl ve niçin öldürdüğünü de biliyoruz. Ormanda bir yere gömdüğünü de... açıkçası sadece biz değil bütün köylü biliyor artık.*

Xapara sakince dinlemekteydi. Ama bir taraftan da *"yahu bunu ben akşam sadece Saida'ya anlattım, sabaha kadar da beraberdik, bütün köylü ne zaman duydu ki?"* diye şaşkın şaşkın düşünmekteydi.

-Haydi Xapara uzatmayalım. Göster nereye gömdüysen. Artık kara kara düşünmenin bir faydası yok. Onu yapmadan önce düşünmeliydin. Bizim de yapacak başka işlerimiz var, düş önümüze de şu işi bir an önce bitirelim.

-Peki, peki, madem bu kadar meraklısınız düşün peşime,- diyerek yola koyulurken göz ucuyla da eşi Saida'ya şöyle bir bakıp bıyık altından gülüverdi Xapara.

Hep birlikte avlu kapısından çıkıp, yola koyulacakları sırada uzaktan koşarak gelen birisinin feryadı duyuldu.

-Heeey, durun, durun! Bekleyin beni!

-Bu da kim ola ki şimdi? – diye dönüp sesin geldiği yöne doğru baktıklarında Pinti Lac'ın kan ter içinde, deli divane olmuş bir halde kendilerine doğru gelmekte olduğunu farkettiler.

-Aman, aman dostlar! Geleni bekletmeyelim!– diyen Xapara hemen elini cebine attı – *Aman, bakarsın beni asarlar da sen zarar görürürsün. Aman, senin paracıklarına bir şey olmasın, aman, sen zarar etmeyesin de isterse dünya ateş alsın. Aman al şu parayı... İşte dün senden aldığım kağıt parçası, al, al.*– diyerek cebinden çıkardığı yüz lirayı uzatıverdi.

Pinti Lac, parayı kaptığı gibi sağına soluna şöyle bir bakıp kendi verdiği yüzlük olduğunu anlayınca hemen özenle katlayıp cebine koydu.

-Evet, evet dün senden aldığım para bu! Zaten Allah biliyor ya, ihtiyacım olduğundan değil, seni denemek için almıştım.

Etraftakiler hiçbir şey anlamadıkları için şaşkınlıkla olanı biteni izlemekteydiler. Hatta bazıları da Xapara'nın bu rahatlığına hiç bir anlam verememekteydi.

-Oh! Şükürler olsun!- dedi parayı cebine koyan Pinti Lac. Sonra da yanındakilere dönüp – *Artık istediğiniz yere götürün!-* dedikten sonra geldiği yöne doğru hızla uzaklaştı. Onlar da yollarına devam ettiler. Biraz ilerledikten sonra ormandaki patikaya saparak, büyük bir çukurun başına

geldiler. Xapara hemen çukurun bir köşesindeki dikenlik alana yönelerek eliyle dikenlikleri sağa sola doğru yatırdıktan sonra arkadakilere seslendi*; – Yaklaşın!*- onlar da yaklaştılar. Yaklaştılar ama ne görsünler, bir dağ keçisi boylu boyunca yatmakta!

Logustan gördükleri karşısında fena öfkelenmişti.

-Bizimle dalga mı geçiyorsun Xapara? Bu bir dağ keçisi, bizse senin öldürdüğün adamın peşindeyiz, dağ keçilerinin değil! Söyle! Nereye gömdün öldürdüğün adam?

-Ben kimseyi öldürmedim Logustan. Allah göstermesin birini öldürmeyi! Benim öldürdüğüm işte bu keçi! Eşime bunu kasten söyledim zaten. Aynı şekilde Pinti Lac'dan da bu yüzden borç para istemiştim. – diyerek yıllar önce dedesinin kendisine vasiyet ettiği nasihatı anlattı. *–İşte, pinti adamın nasıl peşime düştüğünü de, akşam eşime verdiğim "sırrın" daha güneş doğmadan bütün köy tarafından nasıl duyulduğunu da gördünüz, zaten hepiniz bunun için gelmediniz mi? Durum budur Logustan, kusuruma bakmayın lütfen. Ancak dedemin vasiyetinin nedenini anlamam gerekiyordu. Ne kadar haklı olduğunu da bu şekilde yaşamış oldum. Ama sizleri de zahmete soktum bu arada...*

Xapara sözlerini bitirip mahcup bir ifadeyle yere bakarken herhangi bir ölüm olayının yaşanmamış olmasından dolayı sevinç içerisinde olan Logustan'ın sesi duyuldu.

-Sır saklamak çok zordur Xapara, bırak kadınları, biz erkeklerin arasında bile az bulursun sırrını saklayabilecek birini!

O zamana kadar bir tek kelime bile konuşmamış olan grubun en yaşlısı ise son sözü söyleyip konuyu kapatıverdi.

-Sır saklamak sadece o sırrı bilmeyenlere mahsustur evlatlarım!...

Evet, bir sırrı saklamanın en iyi yolu, o sırrı hiç bilmemektir.

HAKI'NIN MİSAFİRLERİ

-Evlat, sen sık sık Abjuwaaların[(*)] o tarafa gidiyor, gittikçe de en az bir ay misafirleri oluyorsun. Herhalde çok seviyorsun onları. Anladığım kadarıyla onlar da bu sevgiye layık insanlar. Ama neden bir kere de kendilerini bu tarafa davet etmiyorsun ki? Hem, ben de arkadaşlarını görmüş, onlarla tanışmış olurdum.– Gudauta'nın Othara köyünde oturan Ayba Şaç idi oğlu Hakı'ya bu sözleri söyleyen.

-Haklısın, baba. Şimdiye kadar çoktan davet etmeliydim arkadaşlarımı ama... bir çok şeyi düşününce, biraz beklemeyi tercih ettim.

-Neymiş o düşündüklerin evlat?

-Oraya gittiğimde bana çok değer veriyorlar baba, el üstünde tutuyorlar. Bir hafta birindeyim, bir hafta diğerinde, inan bu tarafa kaçarak geliyorum, yoksa hayatta bırakmazlar. Hele bir arakadaşım varki içlerinde, Marxi Tıkuçı adında, sanki aynı canı paylaşıyoruz, öylesine iyi anlaşıyoruz ki, öylesine iyi iki arkadaşız ki... Zaten köyün gençlerinin çoğu da Marxi sülalesinden, hepsi bulunmaz delikanlılar, ancak Tıkuçı bir başka... Bak göreceksin, sen de onu gördüğünde canından bir parça gibi kabul edeceksin, öyle biridir o. Bu

tarafa gelirken de bana ne söylediğini bir bilsen! "Habersiz baskın yapacağız sana, şimdiden söylüyorum, arkadaşlarımı da toplayıp ziyaretine geleceğim!... Gerçi sen buyrun Othara'ya diyemiyorsun ama..." dedi...

-Öyleyse davet etsene evladım!

-Tamam, davet edeyim baba, davet edeyim ama... onların yaptığı gibi bir ev sahipliği yapamam diye korkarım.

-Ben de senin bu korkunu hissettmiştim zaten... Korkma evlat! evelallah üstesinden geliriz, işin o tarafının dert etma sen!... Zaten eğer anlattığın gibiyseler gönül rızasıyla, sevinçle yaptığımızı gördüklerinde, eksiğimizi noksanımızı da hoş göreceklerdir. Sen davet et!

-Eğer gelirlerse sen de göreceksin baba, en iyi arkadaşım Marxi Tıkuçı'yı, huyunu-suyunu, oturmasını-kalmasını, biniciliğini, nişancılığını, şarkı söylemesini, dans etmesini, göreceksin... Daha onyedisinde ama, civar köylerin kızları onun için deli oluyorlar... Ah! Baba, öyle bir evsahipliği yapacağız ki onlara buraya geldiklerinde!...

Ancak olmadı, Hakı bu isteğine kavuşamadı, yakınlarında bulunan Cırxua köyündeki düğünde eğlenirlerken, serseri bir kurşun gelip kendisine isabet edince, ruhunu oracıkta teslim edivermişti.

Ölüyü getirip evin odalarından birinde sedirin üzerine uzattılar. Eş, dost, akraba, konu, komşu başında gözyaşı döküyorlar, feryatlarıyla yürekleri parçalıyorlardı. Ancak gece yarısı olup da artık herkes evlerine çekilince, ölünün başında sadece arkadaşları kalmışlardı.

Çok geçmeden, bir gurup atlı evin ön bahçesine doluşuverdi.

-Hakı! Evde misin, Hakı?

-Hey, Hakı!

-Uyan, Hakı, Uyan!

-Uykun da amma derinmiş yahu!

-Kalk, Hakı, kalk, bak biz geldik!

Herkes şaşkınlık içerisindeydi, gençlerin bir kısmı hemen karşılamaya çıkıp, ışık falan tuttular. Onlar da Abhaz adetlerine göre hep birlikte avluda kısa bir gösteri yaptıktan sonra atlarından indiler.

-Yahu bu ev Hakı'nın evi değil mi? Yanlış mı geldik yoksa? Hakı evde yok mu?

Soruları bitmiyordu. Ama ne olduğunu anlamayıp şaşkınlık içerisinde bakışan gençlerden de cevap verebilecek kimse yoktu. Tam o sırada Hakı'nın babası göründü.

-Hoş geldiniz evlatlarım, safalar getirdiniz!

-Hakı yok mu? Biz onun arkadaşlarıyız.

-Hakı bu akşam yoksa da, yarın burada olur! Siz hele eve bir buyrun.- diyerek misafirlerinin önüne düşen Şaç, götürüp misafir odasına oturttuktan sonra köyün gençlerine çıkıştı.

-Ne bakınıp duruyorsunuz? Alın kamçılarını misafirlerimizin elinden.- sonra oğlunun ölüsünün bulunduğu odaya girerek oradakilerle de konuştu.

-Kimse sesini çıkarmasın! Kapıyı da sıkıca kapatın! Bu gelenler Hakı'nın en iyi arkadaşları, olan bitenden haberleri yok, şimdilik siz de hiç bir şey söylemeyin.

Misafirler, yemek hazırlanınca sofraya davet edildiler.

-Buyrun evlatlarım, uzak yoldan geldiniz, acıkmışsınızdır. Hakı yanıbaşınızdaymış gibi yiyip için. Yarın nasıl olsa görüşürsünüz. Hakı sizden çok bahsetti bana, gelmenizi de dört gözle bekliyordu.

-Ah, şu anda burada olmalıydı!

-Yarın burada olur evlatlarım, şimdilik canınızı sıkmayın. Bana da bakmayın, ihtiyarladım artık. Sofrayı da size layık hazırlayamadım ama, ona da yetişiriz...– sonra aklına bir şey gelmiş gibi misafirlerine sordu:

-Aranızda Marxiaul köyünden Marxi Lamşaç'ın oğlu var mı? Hay Allah!... neydi adı?

-Tıkuçı, Marxi Tıkuçı, işte kendisi de burada. – diye delikanlılardan birisini işaret ettiler.

-Hah evet, evet Tıkuçı idi adı.

-O benim, değerli büyüğüm, Marxi Lamşaç'ın oğlu Tıkuçı! Babamı tanıyorsunuz sanırım?

-Tanıyorum, tanıyorum. Ama seni de tanıyorum! Oğlum senden çok söz etti. Bu yüzden senden rica ediyorum Hakı'nın yerine ev sahipliğini sen üstlen bu gece. Hakının yerine misafirleri sen yedir, içir, eğlendir. Yarın Hakı da sana minnettar olur.

-Memnuniyetle!– diyerek ev sahipliğine soyundu Tıkuçı.

Patırtıyı duyup koşup gelen komşularda hayretler içerisindeydiler. Cenaze evinde yeme, içme, eğlenme görülmüş duyulmuş şey değildi. *"Delirdiler mi bunlar"* diye bakışıyorlardı. Ancak Şaç her birisine durumu anlattığı için

ses çıkarmadılar. Misafirler de doyasıya yediler, içtiler, şarkılar söylediler, dans ettiler... Sonunda sabaha karşı yataklarına uzanıp derin bir uykuya daldılar. Sabah erken saatlerde ise Hakı'nın uzakta yaşayan halalarından biri haberi alıp ancak gelmişti. Daha bahçeye girdiği gibi susturmaya bile zaman bulamadan feryatlarıyla ortalığı inletince misafirler de uyanıp yataklarından fırladılar.

-Ne oldu, ne oldu?– diye dışarı çıktıklarında ise artık gerçeği öğrenmişlerdi.

Belleri kırılmış gibiydi, cenaze evinde sabaha kadar düğün yapmışlardı, şimdi ise yer yarılsa da içine girsek diye yapacak bir şey bulamadan öylece kalakalmışlardı.

-Neden söylemediniz bize? Neden mahcup ettiniz bizi böyle? Geldiğimizde söyleseniz olmaz mıydı durumunuzu?– diye hep birlikte göz yaşları içerisinde yakındılar.

-Evlatlarım, ben oğlumun isteğini yerine getirdim sadece!– dedi Ayba Şaç, *– O hep sizin gelişinizi bekliyordu. Gözü yollardaydı. Sık sık acaba karşılaşırmıyız diye ata binip köyün dışarı çıkardı. Ah! Ne kadar istiyordu sizleri ağırlamayı, sizlere hizmet etmeyi! Bütün bunları düşününce söylemeye kıyamadım. Oğlumun son isteğini yerine getirmeden yapamazdım.*

Sonra oğlunun arkadaşlarını teker teker kucakladı ihtiyar adam.

Oğlunu son kez kucaklarcasına...

Abjuwaa [(*)]: Abhazya'nın Sohum ve Gal bölgeleri arasında yaşayan Abhazlara verilen isim

KEÇİ İLE KURT

Peşindeki Kurt'tan can havliyle kaçmakta olan Keçi en sonuda önüne çıkan dik bir yamaca tırmanmaya başladı. Keçi'nin tırmadığı yere Kurt'un çıkması mümkün mü?! Daha fazla devam edemeyinde Kurt aşağıda kaldı mecburen...

Artık Kurt'un buralara kadar gelemeyeceğini bilen Keçi, korku içinde, bir yandan da aşağıya bakarak dinlenmeye koyuldu. Yorgunluk ve korku birleşince kalbi yerinden fırlayacak gibi attığından, adeta bir demirci körüğü gibi soluk alıp vermekteydi. Bir süre sonra iyice dinlenip, Kurt'un da yanına gelemeyeceğinden iyice emin olunca dönüp çıkışmaya başladı:

-Haydi ordan, Kurt efendi! Her türlü kötülüğün başı! Herkesin nefret ettiği lanet olası hayvan! Açgözlü! Azrail kılıklı! Sürekli ağzını açıp kimi ısırsam diye ormanın içinde dolaşmaktasın. Eeee, Kurt efendi! Kirlenmek istemiyorum, yoksa şimdi aşağı inip ağzını burnunu düzeltip, dişlerini söküp, derini de yüzerdim!

Kurt, bir taraftan sabırla dinlerken, öte yandan da ağzının suları akarak yukarıya bakmaktaydı.

Keçinin ise susmaya hiç niyeti yoktu.

Sonunda Kurt'un da sabrı tükenince *–Söyleyeceklerin bitti mi?* diye öfkeyle bağırdı. *– Eğer bittiyse şimdi kulaklarını aç da beni iyi dinle akılsız Keçi! O sözleri söyleyen sen değilsin, boş yere böbürlenme. Aslında o tantanalı sözlerin sahibi senin şu an bulunduğun yükseklikliktir, bunu hiç unutma!…*

AKILLI TATGUG

Kulanırxua köyünde Agrıpha Tatgug isminde akıllı ve güzel bir kız bulunmaktaydı. Babası Agırba Altzuk vefat etmiş olduğundan annesiyle birlikte yaşamaktaydı Tatgug.

Bu arada Kardaxuara köyünden Çugbar Musoust ile de sözlüydü...

Çugbar'lar harıl harıl düğün hazırlığı yaparlarken, birden bire *"Tatgug evlilikten vaz geçti"* diye bir söz ortalıkta dolaşmaya başladı. Çukbar'lar bu söze çok içerlediler. Hatta *"eğer tatlılıkla olmazsa..."* diye konuşmalara bile başladılar. Hal böyle olunca, Agırbalar da *"zorla güzellik olmaz!"* diye diklendiler... Böylece iki sülale hiç yoktan karşı karşıya gelmişlerdi. Artık herkes bu durum nereye varacak? Diye endişe içinde beklemeye başlamıştı ki, Tatgug Kulanırxua'daki Çugbarlara haber göndererek, hatırlı birkaç büyüğün Musoust'u da yanlarına alarak misafirliğie gelmelerini rica etti.

Tatgug böyle istediyse, biz de gidelim bakalım!... diyerek Musoust'u da yanlarına alıp yola koyulan Çugbarlar, çok geçmeden Kulanırxua köyüne geldiler.

Agırbalar, Çugbarların önde gelen yaşlılarını saygıda kusur etmeyerek karşıladılar.

Ev sahipleri ile misafirler bir araya gelip oturunca Tatgug da gelip söz istedi:

-Saygıdeğer misafirlerim, büyüklerim, canım sizlere feda olsun! Genç kız başıma karşınıza dikilip söz söylemek zorunda kaldığım için beni bağışlayın ne olur. Bunun örfümüze, adetlerimize uygun düşmediğinin farkındayım, ancak, işin sonu kötüye varır da, günahsız insanlar zarar görür diye endişelendiğim için, bu konuşmayı yapmaya mecbur kaldım. Şimdi eğer izniniz olusa Çugbar Musoust ile ilgili düşüncemi hepinizin huzurunda söylemek istiyorum...

Misafirlerin en yaşlısı ve bilgesi olan Çugbar Şaç, oradaki herkes adına konuştu:

-Söyle, evlat, söyleyeceklerini biz de duymak istiyoruz!

-Hepiniz haklısınız, evet, ben Musuoust'a bir söz verdim. Ancak daha sonra çok güvendiğim yerlerden duydum ki, Musoust benden önce tam dört kıza daha evlilik için söz vermiş! Burada bu kızların isimlerini söylememe gerek yok, çünkü Musoust zaten gayet iyi biliyor. Şimdi, değerli büyüklerim, benim kendisine son sözüm şu; Musoust; sen benden önce o kızlara evlilik sözü verdin mi? Verdin!... O halde şimdi sana düşen, öncelikle verdiğin o sözleri yerine getirmektir, seninle aramızdakini ise daha sonra konuşalım!...

Alanda çık çıkmıyordu, Çugbar Musoust ise *"söyleyecek cevabım yok"* dercesine başı önde, utanç içinde

yere bakmaktaydı. Kısa bir sessizlikten sonra Çugbar Şaç, alabaşasına(*) dayanarak ayağa kalktı, çatık kaşlarının altındaki çakmak çakmak gözleriye öfke içinde Musoust'a doğru bakmaktaydı.

-Söz namustur, bir kez çiğnendi mi artık geriye dönüşü de yoktur!– Diyen yaşlı adam, daha sonra Tatgug'a doğru dönüp:

- Sana söyleyecek sözümüz yok güzel kızım, Allah'tan hayırlı bir ömür dilemekten başka!– dedi şefkatle...

Sonra, Çugbarlar bir kelime daha etmeden atlarına binip sessizce köylerine geri döndüler.

Alabaşa(*) : Abhaz yaşlılarının taşıdığı bilgelik sembolü olan özel asa

ADAMLIK ODUR Kİ...

-Eee evlat!... Bzıp'ın(*) Abğarxuk köyünde bir komşum vardı Baz Habib diye.- konuşmasına başlayan Kalği Basyat, arkasına da iyice yaslanıp, yerini sağlamlaştırdıktan sonra, sözlerine kaldığı yerden devam etti. – *İyi adamdı, dürüsttü, ancak son derce fakirdi, öyle ki dünya'daki tek varlığı bir çift koşulu manda'dan ibaretti.*

Bir gece, Habib'in de evde bulunmadığı sırada ahırın kapısını yıkıp dışarı çıkan mandalar komşuları Akoyüba Temır'ın mısır tarlasına girerek yiyebileceklerini yemişler kalanını da yerle bir etmişlerdi. Mevsim son bahardı ve hasat zamanıydı.

Sabahleyin gün ağarır ağarmaz durumu farkeden Temır, mandaları da önüne katarak Habib'in evine gelip, sövüp, saydı, ağzına geleni söyledi. Temır, dünya'da ne kadar kötü söz varsa, veryansın sarfederken Habib ise evinin balkonunda sakince dinlemekteydi.

Aslında Habib Temır'dan gençti ve çok da güçlüydü. Aralarında bir hır-gür çıksa Temır'ın gücü neydi ki? Ancak, eğer mandalar ağızlarını açıp tek kelime ettiyseler Habib de işte o kadar konuştu! Sabredip, sineye çekip sessizce bekledi.

-Yahu niye cevap vermiyorsun? Ağzın yok mu senin? Duymuyor musun dediklerini? Senin yerinde olsam bırak böyle konuşturmayı, çenesini kırar gönderirdim geldiği yere!– Diyen eşi de diğer yandan dırdırlanmaya başlayınca adeta iki ateş arasında kalmıştı Habib.

-Bırak hanım, bırak! Onun şimdi öfkesi aklını almış durumda, bu yüzden ağzına geleni söyleyecek tabi... Ben de ona

uyayım mı yani? Yarın sakinleştiği zaman pişman olup nasıl konuşacağını da hep beraber görürüz!

Temır doyasıya sövüp saydıktan sonra, cevap da alamayınca ne yapsın? Dönüp evine gitti...

Aradan on gün kadar geçmişti ki, bir sabah Temır yine çıkageldi. Habib'le eşi oturmuşlar sabah yemeklerini yemekteydiler. *"İyi sabahlar"* diyen Temır'ı karşılarında gören ev sahipleri her ne kadar şaşırdıysalar da, *"Hoşgeldin Temır! Safalar getirdin, gel içeri!"* diyerek, yok-mok dediyse de, ısrar edip sofraya oturtuverdiler.

-Beni bağışla Habib, geçen gün çok öfkeliydim,-dedi Temır mahcup bir ifadeyle. –Sonra çok pişman oldum, ama elden ne gelir ağızdan çıkan çıktı bir kere!...

-Amaan boşver sen onu! O sözleri söylerken sonradan pişman olacağını biliyordum zaten.– dedi Habip de, ama bir taraftan da göz ucuyla eşini süzmekteydi.

-Sen tarlanı hasat ettin mi? mısırını eve atabildin mi? asıl ondan haber ver!

-Yok yahu ne hasadı! Bir felaketle karşı karşıyayım, ne yapacağımı bilemez durumdayım, kopardığım mısırlar tarlada kaldı, öte yandan hava da patladı patlayacak, bir yağmur yağdı mı çürüyüp gitti bir yıllık emeğim. Ama ne yapayım, öküzümün birini geçen akşam kurtlar yedi, arabam da yok zaten... Velhasıl ben de onun için gelmiştim zaten Habib. Sizin mandalardan birini ödünç verseniz de öküzümle yanyana koşsam, Kutat da arabasını verecek, bu gün, yarın, şu mısırımı bir taşısam da rahatlasam diyorum.

-Bizde bu işler hanımın elinde Temır kardeş, hele ne der bir bakalım,– dedi Habip, karısına doğru dönüp muzipçe gülerek.

-Tabiki veririz!– diye, hemen araya girdi eşi de, *-Hem niye mandanın bir tanesi ki? İkisini de veririz! Arabayı da Kutat'dan almana gerek yok, bizde var ya!...*

-Temır tek başına kalkamaz şimdi bu işin altından hanım, gel biz de bir el atalım!– diye karısına seslendi Habip, yine muzip, muzip gülerek...

-Doğru söyledin, yardım edelim tabiki... Haydi, ne bekliyoruz o zaman!– diyen kadın hazırlanmak için koşturunca, Temır ne diyeceğini şaşırmış, öylece kalakalmıştı.

-Aman olur mu öyle şey! Siz niye zahmete gireceksiniz. Ben hallederim artık,- diye birşeyler kekelediyse de, dinlemediler ve hep birlikte Temır'ın bütüm mısırını aynı gün getirip çitine boşaltıverdiler...

-Bunu şunun için anlattım evlat...– Basyat sözlerinin sonuna gelmişti anlaşılan. *–"Düşmana layığını göstermek" derler ya, "Düşmanına layık olduğu cevabı verdi, yapması gerekeni yaptı," derler ya hani? Aslında doğru olanı bu değildir. Doğru olanı, sana düşmanlık yapan kişi dara düştüğünde, hiç düşünmeden omuz verip, onu içine düştüğü zor durumdan kurtarmaktır.*

Adamlık denilen de, delikanlılık denilen de işte budur!...

Bzıp(*): Abhazya'da Sohum ile Gagra arasındaki bölgeye verilen ad.

MARŞAN LAFÜ (KÖR MARŞAN)

Tzabal köyünde yaşayan Marşan Lafü, tek gözü kör olduğu için adı Pışkan olduğu halde bu lakabı almıştı. Görmüş, geçirmiş, bir çok tehlike atlatmış biriydi. Tek gözünün kör olması ve yüzündeki kılıç izleri nedeniyle oldukça çirkindi. Ancak gücü kuvveti yerindeydi, kahramanlıkta da kimseden geri kalmazdı. Otuz yaşını devirmiş olmasına rağmen de henüz evlenmemişti. En sonunda, Kueyza isminde annesiyle birlikte kalan yetim bir kızı sevdi ve bu güzel kızla sözlenerek evlilik hazırlıklarına başladı.

Bu arada Marşan Pışkan'ın Mahmatkari Bidanuqua adında Kuzey Kafkasya'lı bir arkadaşı da bulunmaktaydı. Kendisi ile iyi günde kötü günde beraber olmuşlar, birlikte nice badireler atlatmışlardı.

Ancak dostu Mahmatkari, en sonunda arkadaşlıklarını ayaklar altına alacak bir iş yaptı ve Marşan Pışkan'ın sözlüsünü ayartıp gizlice Kuzey Kafkasya'ya kaçırdı.

Tam düğün zamanı böyle bir şeyin olması herkesi ayaklandırmıştı. Hemen, eş, dost ve akrabalar gurup gurup kaçanların peşine düştüler. Ancak Mahmatkari ve beraberindekiler çoktan dağları aşmışlar ve Kuzey

Kafkasya'nın uçsuz bucaksız ovalarında izlerini kaybettirmişlerdi. Marşan Pışkan, büyük bir utanç içerisindeydi! Sözlüsü olan kız onu yüzüstü bırakıp bir başkasıyla kaçmıştı! Bir başkasını tercih etmişti!... Bu yüzden artık insan içine çıkamaz durumdaydı. Etrafında bir tek kişi bile kalmamıştı. Bazıları ondan utanıyor, bazıları ise farkettirmeden aşağılamaya çalışıyorlardı. Marşan Pışkan, bütün bunları anlayamayacak biri değildi. Arkadaşlarının yanına yaklaştığında teker teker uzaklaşmalarının, dokunsalar sanki kirleneceklermiş gibi zoraki selamlaşmalarının sebebini hissetmekteydi. Artık sülalesi Marşanlar bile kendisine mesafe koymuşlardı. Giderek arkasından *"bir kadın tarafından terkedilen"* diye konuşulmaya ve genç kızların alaycı şarkılarına konu olmaya bile başlamıştı.

Bir geceyarısı ortalık zifiri karanlıkken Marşan Lafü, sessizce hazırlanıp Kuzey Kafkasya'ya yollandı. İki gün iki gece yoldaydı, sonunda Mahmatkari ile kaçırdığı kızın bulunduklarını tahmin ettiği bölgeye ulaştı.

Marşanlar güçlü ve dediği dedik insanlardı, kimseden hiç bir konuda altta kalacak yanları yoktu. Mahmatkari de bunu bildiğinden gece gündüz dikkatliydi ve koruma altındaydı.

Marşan Lafü, hiç acele etmeden ve asıl niyetini de kimseye açmadan ustaca bir soruşturmayla Mahmatkari'nin yerini öğrendi ve ertesi gün gece yarısı gelip avlu kapısına yanaştı. Sonra, gayet sessiz bir şekilde bekçilik yapanları ve köpekleri de atlatarak evin balkonuna çıkıverdi. Ardından,

önüne çıkan iki kapıyı çıt çıkarmadan aşıp Mahmatkari'nin yatak odasına girdi ve kapıyı da yavaşça ardından kapatıverdi. Titrek bir mum ışığının altında uyumakta olan Mahmatkari ve eski sözlüsü tam karşısındaydılar şimdi...

Daha fazla uzatmadan hemen tepelerine dikilip Mahmatkari'yi dürtüverdi:

-Kalk, eski dostum! Sana geldim, görmüyor musun!?

Mahmatkari gözünü açtığında Marşan Lafü karşısında durmaktaydı. Önce gördüklerine inanamadı, afallamış bir haldeydi ve bu işin sonunun iyiye varmayacağını biliyordu.

-Uh! Marşan Lafü, sen misin? madem geldin, hoş geldin! – diyerek yatağa oturuverdi.

-Artık hoşmu geldim, boş mu geldim, bilmiyorum, ama geldim!– Dedi Lafü da dişlerini gıcırdatıp, acı acı gülerek...

Bu arada Kueyza da uyanmış, bir köşeye sinerek ağlamaya başlamıştı.

-Kalk, kalk da giyin Mahmatkari! Silahını da kuşan. Seninle yatak kıyafeti ile konuşacak değilim. Hele bir giyin de sana söyleyeceklerimi sonra duyarsın. Şimdi çabuk giyin!... Sana gelince Kueyza, boşuna ağlıyorsun! Seninle işim yok benim, nereyi tercih ettiysen oradasın, sesinle aramızda hiç bir şey kalmadı zaten...

Sonra yine Mahmatkari'ye döndü:

-Haydi bu genç bir kızdı, düşünemedi diyelim, ya sana ne oldu? Taşıdığın namus ve şerefe ne oldu? Şimdi seni öldürsem, sadece intikamımı almış olurum ki sen buna değmezsin. Bu kızın seni tercih etmesinin nedeni, senin

benden daha yakışıklı ve daha gözalıcı olmandı değil mi? şimdi bir de erkekliğimizi gösterelim, bakalım hangimiz daha güçlü, daha kuvvetli bir görelim. Var mısın seninle şuracıkta bir güreş tutalım ve kim yenilirse kulağı kökünden kesilsin, razı mısın?

-Razıyım! – dedi Mahmatkari de.

Sonra; tek bir kelime daha etmeden güreşe tutuştular. Her ikisi de son derece güçlüydüler, bu yüzden uzun süre mücadele ettiler. Ama en sonunda yol yorgunu da olmasına rağmen Marşan Lafü, Mahmatkari'yi altına almayı başardı.

Yenilen Mahmatkari önünde diz çökünce de, Lafü hiç tereddütsüz keskin kamasını kınından sıyırıp, kulağını kökünden kesip atıverdi.

-Artık sizinle işim kalmadı. Benden yana huzur içinde yaşayın! – dedikten sonra da, daha önce nasıl geldiyse yine aynı şekilde, kimseye görünmeden sessizce çıkıp karanlıkta kayboldu.

Tekrar Tzabal'daki evine gelen Marşan Lafü, hiç bir şey olmamış gibi yaşamına kaldığı yerden geri döndü. Kuzey Kafkasya'da olduğundan ve Mahmatkari ile arasında geçenlerden de kimseye bahsetmedi. Bu yüzden, kendi akrabaları da başta olmak üzere, hala herkes tarafından hor görülmeye devam etmekteydi.

Böylece beş ay daha geçti. Bir gün Marşan Lafü'ın da arkadaşı olan Dal bölgesinden tanınmış bazı kişiler Kuzey Kafkasya'ya misafirliğe gittiler. Tesadüfen, onların misafir bulundukları ortamda oturan Mahmatkari de, hakkında bir

şeyler söyleniyorsa öğrenmek amacıyla *"Tzabal bölgesinde Marşan Lafü diye biri vardı. Ne yapıyor şu sıra?"* diye sordu. Onlar da Lafü tanıyan kişiler oldukları için, *"Ne yapacak ki!"* diyerek Lafü'ın içinde bulunduğu utanç verici durumu ayrıntılarıyla anlattılar.

-Yani hala aşağılanıyor mu ki? – diye hayret ederek sordu Mahmatkari.

-Evet, daha ne olsun ki? Hatta şu sıralar tamamen kızların şarkılarına malzeme olmuş durumda.

-Peki Lafü bu duruma karşı bir şey söylemiyormu?

-Yahu ne söylesin? Yaşayan bir ölüden ne farkı var? Başına bu olay gelinceye kadar nasıl bir adamdı bilemezsin, canlı, hayat dolu, hatır konulan... Bu sözler o zaman birileri tarafından kendisine söylenmiş olsaydı eğer, kafalarını gövdeleri üstünde bırakmazdı. Ama şimdi ne yapsın? Elleri kolları bağlı...

-Bari intikamını alıp, sözlüsünü kaçıranı çekip vursaydı, insan içine çıkacak yüzü olurdu! – dedi lafa karışan bir başkası.

Mahmatkari'nin kim olduğunu nereden bilecekti ki...

-Ben de duymuştum Marşan Lafü'ın nasıl bir adam olduğunu, ama bu güne kadar hiç bir şey yapmadan oturmasını da anlayamadım! – dedi Mahmatkari kendisini açık etmeden.

-Evet, evet! – dedi bir diğeri de – *Ben Tzabal yakınlarında kalıyorum. Eğer Lafü intikamını almak için bir şeyler yapmış olsaydı mutlaka duyardık. Zaten her yerde hala onun içine düştüğü utanç verici durum anlatılıyor. Kendisi de*

bir şey yapamadığından, çıtını çıkarıp herhangi bir laf söyleyemiyor.

-Ancak, o öyle bir karaktere sahiptir ki, bir şey yaptıysa bile kalkıp söylemez. Onurlu bir adamdır, böyle şeylere tenezzül etmez.- dedi içlerinden bir başkası da...

Konuşmalar böyle devam edip gitmiş, misafirler de evlerine geri dönmüşlerdi. Böylece bir ay daha geçtikten sonra Mahmatkari iki yakınını Tzabaldaki dostlarına misafirliğe gönderdi. Amacı Lafü'ın gittiği geldiği yerlerde ne yaptığını ve ne söylediğini doğru düzgün öğrenmekti.

Misafirler Tzabal köyünde bir ay kadar kaldılar. Marşan Lafü'ın içinde bulunduğu durumu bizzat gördüler, gerçekten de hala hor görülüyor, hala karısı olacak kadın tarafından terkedilmiş ve intikamını alamamış biri olarak aşağılanmaya devam ediliyordu. Misafirler geri döndüklerinde gördükleri herşeyi Mahmatkari'ye anlattılar.

Mahmatkari, böylece daha önce konuştuğu kişilerin de doğru söylediklerini anlamıştı. Demekki Lafü, kendisi ile arasında geçenleri hiç kimseye anlatmamıştı...

Bir gün, güneşin batmasına az bir zaman kala, Kuzey Kafkasya'dan geldikleri her hallerinden belli olan bir gurup atlı, Tzabal köyüne gelerek Adzınba Eshak'ın evine misafir oldular. Gelenlerin Bidanıqua Mahmatkari ve arkadaşları olması köyde ortalığı ayağa kaldırmıştı. Marşanlar her ne kadar kardeşlerine kızgın olsalar da, bu durumu kendilerine yapılmış bir hakaret olarak kabul ettiklerinden kızılca kıyamet kopmak üzereydi. Mahmatkari'nin her halukarda geldiği gibi

geri gidemeyeceğini az çok tahmin eden ahali ise *"bu işin sonu nereye varacak"* diye endişe içerisinde bekliyordu.

Ertesi gün, sabahın erken saatlerinden itibaren Eshak Adzınba'nın görevlendirdiği bir atlı, bütün köyü dolaşarak herkesi ulu ceviz ağaçlarının bulunduğu alanda toplantıya davet etti. Dediğine göre; Mahmatkari'nin köylüye anlatacakları varmış.

Tzaballılar karınca gibi alana geldiler, herkes toplanmıştı. Birazdan Mahmatkari de arkadaşlarıyla birlikte alanadaki yerini aldı.

Hiç vakit yitirmeden söz alan Mahmatkari; nasıl bir yanlışa düştüğünü, nasıl gençliğinin kurbanı olup, aklı başından giderek böyle bir çiğlik yaptığını, daha sonra her ne kadar pişman olduysa da, artık bunun için çok geç olduğunu uzun uzun anlattı.

Ancak en sonunda burada oluş nedenini açıklamaya sıra gelmişti. Derin bir nefes alan Mahmatkari merak içerisinde bekleşen kalabalığa dönerek tekrar anlatmaya başladı:

-Değerli Tzaballılar, canım size feda olsun! Bu gün hepinizi buraya kadar bunları anlatmak için yormadım elbette... Benim buraya gelişimin nedeni çok daha başka bir konu. Duydum ki hepiniz, Marşan Lafü'ı içine düştüğü durumdan dolayı ayıplıyor, hatta hor görüyormuşsunuz. Evet haklısınız, içine düştüğü durum hiç hoş değil. Ancak bilmediğiniz bir şey var; Marşan Lafü bu olayın üzerinden bir ay bile geçmeden intikamını aldı. O, tam bir erkek gibi hareket ederek yaptığım eşekliğin cezasını bana fazlasıyla

ödetti. Ancak buna rağmen, sizin onca aşağılamanıza katlanıp, bu yaptığıyla da övünmedi. Çünkü gerçekten iyi bir insan ve onurlu bir Abhaz! Ayıplanacak kişi o değil, benim... Kulağını keserek eşekliğini ömür boyu taşımaya mahkum ettiği ben!...– dedi ve aniden başındaki axtarpa'sını çekerek çıkardı.

Gerçekten de kökünden kesildiği için kulağının biri yerinde bulunmuyordu!...

BAMAT İLE SAİT

Sürgün döneminde Osmanlı topraklarına gidemeyip, Kuzey Kafkasya'ya yerleşen Abhazların oluşturduğu köylere bugün bile hâlâ rastlamak mümkündür. İşte bu köylerden birinde yaşayan Bamat ile Sait sürekli birlikte olan ve birbirini çok seven iki arkadaştılar.

İkinci Dünya savaşı sırasında Alman faşistleri bazı köylerimizi işgal etmişlerdi. Bir karga sürüsü gibi topraklarımıza üşüşmüşler, hayvanlarımızdan ele geçirdiklerini kesip yemekte ve ne isterlerse onu yapmaktaydılar. Genç kızlarımız onların gözünden uzak kalabilmek için gizli saklı yaşıyorlardı. Çünkü ellerine geçirdiklerinde nasıl davranacakları tahmin edilmekteydi. Bazen de bir takım insanları trenlere doldurup zorla Almanya'ya gönderdikleri bile oluyordu.

Bir akşam üstü köyün içinde dolaşan Bamat; *"İmdaaat! Bir Abhaz yok mu etrafta, beni şu Almandan kurtaracak!"* diye feryat edip yardım isteyen bir kadın sesi duydu. Bamat, kendisi için tehlikeli olabileceğine aldırmadan hemen sesin geldiği yöne koştu. Evin kapısını açıp içeri

girdiğinde ise ev sahibesinin bir Alman subayı ile mücadele etmekte olduğunu görmüştü.

Bamat, hiç düşünmeden silahını ateşledi ve subayı cansız yere serdi. Ardından da sırtlayıp ilerideki bir uçuruma götürerek aşağıya salladı. Sonrasında ise kadın köyde bir yerde saklanırken, Bamat da dağlara kaçmıştı.

Ancak bir süre sonra subayın ölüsünü bulan Almanlar bütün köylüyü alana topladılar. Alman Komutan, ağzından akan salyalar eşliğinde bas bas bağırmaktaydı:

-Bugün, şu saatten itibaren, yarın saat onikiye kadar bekleyeceğim, eğer subayımızı öldüreni bulup getirmezseniz hepinizi teker teker öldürdükten sonra köyünüzü de top ateşine tutup yerle bir edeceğim!

Ancak bu tehdit üzerine ihtiyarın biri dayanamayıp seslendi:

-Bir şey sorabilir miyim acaba?

-Sor bakalım!

-Biri bir kötülük yapmış, üstelik kim olduğu da belli değil, bu durumda bizim suçumuz nedir ki?

-Hemen tutuklayın bu adamı!– diye askerlerine emir verdi komutan. Onlar da ihtiyarı anında derdest edip götürdüler.

-Ben sizi buraya sohbet etmek için toplamadım! Şimdi dağılın evlerinize, ancak unutmayın, ben söylediğim sözü mutlaka yerine getiririm. Yarın saat onikiye kadar bekleyeceğim!

Köylüler sessizce evlerinin yoluna koyuldular.

Ne yapacaklarını bilemez durumda, ellerini başlarının arasına alıp düşünmekteydiler. Güçleri neye yeterdi ki? Subayı öldüren kaçıp dağlara sığınmıştı. Ağzını açan ihtiyarı ise anında içeri atmışlardı...

Zavallı köylüler, bu şekilde kıvranırlarken akşam oldu, ardından da sabah...

Ertesi gün güneş biraz yükselmişti ki komutanın oturduğu binaya yanaşan bir delikanlı, kendisiyle görüşmek istediğini söyleyince, silahı olup olmadığını kontrol için arandıktan sonra alıp komutanın karşısına çıkardılar. Gözünü kan bürümüş bir şekilde oturan komutan, delikanlıyı tepeden tırnağa şöyle bir süzdükten sonra sordu:

-Ne söyleyeceksin bana?

-Saat onikiye kadar subayınızı öldüren bulunmazsa köyü tamamen yok edecekmişsin?

-Evet doğru! Ama daha iki saatiniz var. Sen ne söyleyecektin?

-Köylünün herhangi bir suçu yok,. Subayınızı öldüren benim, ne yapacaksan bana yap! Ama suçsuz insanlara dokunma!

-Bağlayın hemen şunu! – askerler üzerine üşüşüp el ve ayaklarını sıkıca bağladıktan sonra hemen sorguya başladılar.

-Adın?

-Bamat.

-Soyadın?

-Kapba.

-Kaç yaşındasın?

-Onyedi.

-Subayı neden öldürdün?

-Kadının birine saldırmıştı, yardım çığlıklarını duyarken geçip gidemezdim ya! Kadının namusuna göz dikmişti, namusa el uzatılması Abhaz kadınları için büyük bir lekedir.

-"Namuuus! Namuuus!"- diye delikanlının sözlerini taklit ediyordu komutan. Sonra da dişlerini gıcırdatarak öfke ile bağırdı. *–Gösteririm ben sana! bizim namusumuzun da nasıl bir şey olduğunu gösteririm!... Götürün bunu, atın içeri!...*

Bamat'ı alıp götürdüler. Olan biten ise anında köyde duyulmuş ve herkes idam sehpasının kurulduğu alanda toplanmıştı. Sehpa yüksekçe bir yerde herkesin görebileceği bir şekilde kurulmuştu. Bamat'ın arkadaşı Sait de çobanların yanında olmasına rağmen olanları duymuş, uçarcasına gelerek köylülerin arasına girmişti, ama kendisini göstermemeye çalışıyordu. Bu sırada faşisler de komutanlarıyla birlikte eli ayağı bağlı bir şekilde Bamat'ı alana getirmişlerdi.

-Dinleyin!- dedi komutan*, -Bu haydut neye cüret etti biliyorsunuz! Bir Alman subayını öldürdü! O halde cezası nedir? Asılarak ölmek!*

-Sizin subayınızı öldüren Bamat değil ki, benim!– diye seslendi halkın arasından biri, sesine bakılırsa genç bir delikanlıydı. Herkes şaşkınlık içerisinde kim bu delikanlı diye bakınırken, sonunda öğrendiler onun kim olduğunu, bu Sait'ten başkası değildi!

-Yaklaş bakalım bu tarafa, yaklaş biraz!– diye seslendi komutan. Bamat ise komutana dönüp bağırmaktaydı.

-İnanma o çocuğun söylediklerine! Onunla arkadaşız diye böyle yapıyor, bütün derdi beni kurtarmak! Subayı öldüren benim!

-Hayır! Asıl ben öldürdüm, Bamat'ın hiç bir suçu yok, bırakın onu!

Durum gerçekten çok şaşırtıcıydı ve inanılır gibi değildi. Bamat ile Sait karşılıklı olarak "*sen öldürmedin, ben öldürdüm!"* diye tartışmaktaydılar. Ancak tartıştıkları şey kendi ölümleriydi, oyuncak değil!... Halk şaşkınlık içerisindeydi, kadınlarsa hüngür hüngür ağlamaktaydılar. Ellerinden bir şey gelmeyen zavallı yaşlılar çaresizce öyle bir iç çekiyorlardı ki ciğerleri sökülüyor sanırdınız. Faşist komutanın bile ağzı açık kalmış, hayretle bu iki delikanlıya bakmaktaydı. Ancak sonra yırtınırcasına bağırarak emretti.

-Ne bakıyorsunuz? Bağlayın şunuda!

Sait'i de aynı şekilde sıkıca bağladıklarında, komutan o çirkin sesiyle tekrar böğürdü:

-Bu haydut, işlemediği bir suçu üstlenebiliyorsa, demek ki suç da işleyebilir. Onu da asın!

Zavallı Bamat, bir yararı olacak zannedip feryat etmekteydi.

-Yahu görmüyormusunuz o daha bir çocuk! Ayrıca suçu da bulunmuyor. Bırakın ne olur!...– ancak askerler koşup ağzını bağladılar ve artık bir daha sesini de çıkaramadı.

-Madem arkadaşız, sen nereye ben de oraya, Bamat!- diye seslendi Sait!'de. askerler onun ağzını da kapattılar. Halk ise olanlara dayanamamış, gözyaşları içerisinde alandan uzaklaşmaktaydı. Hele kadınların ağlamaları yürek parçalayıcıydı.

O gün her ikisini de astılar. İki güzel insanı, iki eşi bulunmaz delikanlıyı, iki arkadaşı... Bamat ile Sait'i birlikte idam ettiler o gün...

-Namuuus! Namuuus haaa! Alın size Alman namusu, bizimki de işte böyle! – diyordu idam sehpasında asılı iki aslan parçasının önünde sırıtarak dikilen, Alman faşisti...

PARMAK

Eşi bulunmaz bir Abhaz delikanlısıydı Adzınba Temır. Cigerda köyünde yaşamaktaydı ve henüz evlenmiş de değildi. Ancak ünü bütün bir çevrede çoktan duyulmuştu. Aynı şekilde Arstaa Bamat isminde bir başka delikanlı da Aşuwa bölgesinde nam salmıştı. Adzın Temır, bahsi Abhazya'lara kadar gelen bu delikanlıyı ziyaret edip misafiri olmak ve eğer kafaları da uyuşursa onu dost edinmek için, bir arkadaşını da yanına alıp Kuzey Kafkasya'daki Aşuwa bölgesine doğru yola çıktı.

Bamat, Abhazya'dan gelen misafirlere çok sevinmişti. Elinden geldiğince eşini dostunu ve komşularını da toplayarak onlara değer verdi, ziyafetler düzenledi. Bir hafta boyunca yediler, içtiler, şarkılar söyleyip oyunlar oynadılar. Atlarına atlayıp ovalarda gezindiler. Bu arada birbirileriyle de çok iyi anlaşmışlar, kısa sürede yıllardır tanışıyormuşcasına iki gerçek dost olmuşlardı.

Bir gün, *"burası dostlarımızın evi"* diye Bamat'ın misafirliğe götürdüğü evde karşılarına çıkan Naziya isminde dünya güzeli bir kız, Temır'ın gönlünü fethetmişti. Huyu-suyu, güzelliği anlatılabilecek gibi değildi. Temır bir kaç gün sonra, onu görmeden duramayacak hale gelmişti. Bir fırsat yaratıp evinin civarından geçmeye ve onu görebilmeye çalışıyordu. Bu arada yemeyi, içmeyi ve gülmeyi de unutmuştu...

-Neyin var. Ne oldu sana? – diye soranlara ise:

-Yok bir şeyim, sadece biraz rahatsızım.– diyor, sonra yine düşüncelere dalıyordu.

Bir gece sabahı zor etti, gözüne uyku girmemişti. Gün ağardığı gibi atını eğerledi. Ancak durumu gören Bamat ne olduğunu anlayamamıştı.

-Ne oldu, neden yola çıktınız?– diye soruyordu şaşkınlık içerisinde.

-Hemen Abhazya'ya dönmem lazım. Acil yapmam gereken bir işim var.

-Öyle bir şeyden bahsetmiyordun ama!

-Evet doğru... Ancak unutmuşum, bu sabaha karşı hatırladım.

Misafirler yola çıkmakta ısrarcı olup, Bamat da engelleyemeyince yapacak bir şey kalmamıştı, bu yüzden o da atını eğerleyip uğurlamak için aralarına katıldı.

Yiyip içip yola koyuldukları için Temır dışında herkesin neşesi yerindeydi, şarkılar söylüyor, havaya ateş ediyor ve at oynatarak ilerliyorlardı.

Yolda at üstünde Temır'ın arkadaşı Seyit'in yanına yanaşan Bamat kısık bir sesle sordu:

-Senden rica ediyorum, bana ne olduğunu söyle. Böyle apar topra yola koyulmanızı gerektirecek ne hata yaptık? Kusurumuz neyse bilmek isterim!

Seyit dostluğun arkadaşlığın değerini bilen biriydi. Arkadaşının sırrını açık etmek istemiyordu. Ama öte yandan kendilerine bunca misafirperverlikte bulunan bir kişiye de bu şekilde veda etmemeleri gerektiğini düşünmekteydi (hem bu

yüzden, hem de belki biraz da içkili olduğundan) olan biteni Bamat'a anlatıverdi.

-Ancak ben de senden rica ediyorum. Ne olur benden duyduğunu kendisine belli etme, yoksa onunla arkadaşlığımız tamamen biter...

Sınırdaki geçide kadar onları yolcu etmişti ve artık vedalaşma zamanı gelmişti.

-Tekrar görüşmek üzere Bamat, en kısa zamanda seni ve arkadaşlarını Cigerda'ya, evime misafirliğe bekliyorum.

-Yakında geleceğim dostum, fazla bekletmem seni– dedi Bamat da, sonra kucaklaşıp ayrıldılar.

Aradan on gün kadar geçmişti ki Adzınba Temır'ın Cigerda köyündeki evinin bahçesine atlılar doluşmuştu.

-Hoş geldiniz, safalar getirdiniz dostlarım!– diye koşarak misafirlerini karşıladı Temır, çünkü gelenler Bamat ile arkadaşları idi. Ancak gelen delikanlıların içerisinde bir de genç kız bulunmaktadıydı. Bu kızın kim olduğu da fazla sürmeden anlaşıldı. Bu kız, Naziya idi...

-Bizim oradayken derdin Naziya imiş meğerse, bunu biliyordum, bu yüzden onu gelin getirdik sana Temır!– dedi Bamat, sonra da ekledi. *–Biz fazla kalamayacağız, hemen geri dönmemiz gerekiyor, bu yüzden kusurumuza bakma ne olur. Ama daha sonra tekrar görüşeceğiz,–* dedikten sonda ne kadar ısrar ettiyseler de geriye doğru yola koyuldu.

Gelini hemen *"amhara"* denilen gelin odasına aldılar, Temır'ın babası yakınlarını toplamış, eşe dosta düğünümüz var, oğlum Temır'ı evlendiriyoruz, diye haber vermek üzere atlılar çıkarmıştı. Halk toplanmış, büyük bir düğün yapılmıştı.

Düğün ertesi gün de devam etmekteydi, Temır bir ara amharaya girerek Naziya'yı görmek istedi. Naziya başını öne eğmiş ağlamaktaydı. Tatsayüza denilen gelin arkadaşları da onları yanlız bırakmak için dışarı çıkınca Temır yanına oturmuş, ancak Naziye irkilip hemen öteye kaymıştı.

-Naziya! Gelişine ne kadar senindim bilemezsin! Seni ne çok sevdiğimi de!

Naziya cevap vermedi. Temır ise Naziya'nın peçesini kaldırıp yüzüne bakmak istedi, ay parçası gibi göz kamaştıran bir güzelliği vardı, ancak iki göz iki çeşme ağlamayı sürdürmekteydi.

-Neden ağlıyorsun Naziya? Derdin nedir? – diye sorduysa da herhangi bir cevap alamadı. Belindeki deri kemeri parmağıyla kaldırıp kesmek isteyince ise.

-Aman beni öldürme, boğazımı kesme! – diye eline sarıldı Naziya. Temır ne olduğunu anlayamadığından şaşkınlık içerisindeydi.

-Neyin var Naziya? Benimle evlendiğine pişman mısın yoksa, istemiyor musun beni?

-Kaderim buymuş demek!

Temır şaşkınlığını üzerinden atamamış, ancak bir şeylerin ters gitmekte olduğunu da anlamıştı.

-Bana doğruyu söyle Naziya ne olur. Görüyorum ki beni istememektesin, ama yine de anlayamıyorum. O zaman neden evime geldin ki? Yoksa zorla mı getirdiler seni?

Naziya önce cevap vermedi. Ancak Temır ısrar edince daha fazla dayanamadı:

-Bamat, haydi gel benimle dediğinde kendisine kaçırıyor sanmıştım, ama o, beni doğruca buraya, sana getirdi.

-Yani şimdi sen Bamat'ı seviyorsun öyle mi?

-Evet! Uzun zamandır seviyoruz birbirimizi.

-Peki o zaman- diye kısa bir süre düşündü Temır. Sonra kararını vermiş bir halde amharadan çıkarak güvendiği arkadaşlarını yanına çağırdı ve derhal Bamat'ı bulup getirmeleri için Kuzey Kafkasya'ya gönderdi.

-Bu düğün bir hafta, gerekirse iki hafta devam edecek. Bamat buraya gelmeden de bitmeyecek. Onu kardeş olarak ilan edeceğimi ve buraya gelinceye kadar düğünü de sürdüreceğimi söyleyin! – diye tembihledi yola çıkmalarından önce.

Yıldırım hızıyla yola koyulan gençler tam üç gün üç gece sonra yanlarında Bamat olduğu halde geri geldiler. Temır onca kalabalığın arasında Bamat'ın yanına gelerek:

-Seninle dostluğumuzu bilmeyen yok Bamat, bu yüzden seni seven ve senin de kendisini sevdiğinden emin olduğum Naziya ile evlen!– diye seslendi... Bamat ne diyeceğini bilemeden başını önüne eğmişti, Temır sözlerine devam etti. – *Herşeyi biliyorum, Naziya anlattı bana... Aramıza soğukluk girsin istemem, Naziya bugunden itibaren kızkardeşimdir, sadece şu parmağımla dokunmuştum ona, o da aramızda kalmasın!*– diyerek hızla kamasını çekti ve Naziya'nın kemerine dokunduğu parmağını da bir hamlede kesip atıverdi...

TAVŞANDIR HER DEM ACELE EDEN

Hanafü'ın eşi, o savaşa gittikten bir süre sonra öğrendi hamile olduğunu. Yıllarca süren savaş bitmiş ancak Hanafü'dan hiç bir haber çıkmamıştı... Tatarlara esir düşmüş, onlar da alıp beraberlerinde götürmüşlerdi. O zamanlar esir alınanlar soyluların yanında ömür boyu köle olarak çalıştırılırlardı. Hanafü'da Tacettin Giray isminde bir soyluya köle olarak verildi ve tam onbeş sene bu soylunun hizmetinde bulundu. Tacettin Giray tanınmış bir soyluydu. Artık yaşını başını da almış olduğundan, on yaşındaki torunu Şahin ile vakit geçirmekten başka bir şey yaptığı yoktu. Başka torunu da olmadığından Dünya'da ondan başka bir şeyi de gözü görmemekteydi.

Ancak bir gün yakınlarındaki bir nehirden kayıkla geçerlerken alabora olan kayıktan suya düşen ve yüzme bilmeyen Şahin'i su alıp götürmeye başlamış, yanındakiler de kendi canlarının derdine düştüklerinden çocuğa dönüp

bakan bile olmamıştı. Ancak kıyıdaki Hanafü, hiç düşünmeden suya atladı. Karadeniz kıyısındaki Kındığ köyünde yetişip çocuk yaşlardan beri iyi yüzme bildiğinden yunus balıklarıyla yarışacak derecede hızlıydı. Bu yüzden kaşla göz arasında çocuğa yetişip karaya çıkardıktan sonra yuttuğu suları da usulünce boşaltıp canını kurtarmıştı. Feryatlar üzerine olay yerine koşan Tacettin Giray'da bütün bunlara gözleriyle şahit olmuştu.

Eve döndüklerinde Hanafü yanına çağırarak:

-Sana bir can borçluyum. Tüm varlığım olan torunumun hayatını kurtardın, dile benden ne dilersen! – diye söylendi.

-Hiç bir şey istemem! Ben yapmam gerekeni yaptım. Zaten özgürlüğüm olmadıktan sonra isteyeceğim şeyin ne anlamı olabilir? Eğer bana mutlaka bir şey vermek istiyorsan özgürlüğümü ver! Bırak vatanıma gideyim!

Tacettin Giray beklemediği bu istek karşısında irkilmişti. Zira, kölelerine özgürlüklerini vermeleri söz konusu bile olamazdı, hele Hanları bunu duyarsa canına okurdu. Bu yüzden önce şiddetle reddetti.

-Olmaz öyle şey! Esir alınan bir kişi ölünceye kadar köledir. Bu kuralı bozamam! – diye kestirip attı. Ancak bir süre düşündükten sonra da:

-Biliyor musun ne yapacağız? Hemen gidip benim yeni elbiselerimden birini giyin, seninkileri de ocaktaki ateşe atıp yoket. Hava kararınca yola çıkacağımız şekilde de hazırlıklarını tamamla. Seni topraklarımızın sınırına kadar götürüp bırakacağım! Sonrasını da sen bilirsin artık! – dedi.

İki gün iki gece süren bir yolculuktan sonra kimselere görünmeden sınıra varmışlardı.

-İşte sınır, bundan sonra yolun Abhazya'ya gider. Kimsenin seni yolundan alıkoyacağını da sanmam artık. Bindiğin at da benden sana hediye olsun. Bana bunca yıl hizmetin var, hele torunumun da canını kurtardıktan sonra sana daha fazla şey vermem gerekirdi. Ancak başka verecek bir şeyim de yok şu sıra, sadece babamın bana nasihati olan bir sözü söylemek isterim. Başına ne gelirse gelsin asla acele etme ve sabırlı ol! Atalarımız "çok sabreden, çok şey görürmüş" derler ya, acele eden her zaman tavşandır. Hiç bir zaman acele etme, hep sabredenlerden ol! Bu sözümü de asla unutma! Haydi yolun açık olsun!

-Sağolasın! Bu öğüdünü ölünceye dek unutmayacağım... Dilerim torununun mürüvvetlerini de görürsün! Hoşça kal!

-Düşmanın sana minnettar kalsın! yolun açık olsun!– diyen Tacettin Giray geri dönünce Hanafü da Abhazya'ya doğru yola koyuldu.

Beş gün beş gece hiç durmadan atıyla giden Hanafü, en sonunda Kındığ köyüne gelmişti. Akşam üstü olduğundan kimseye görünmeden gelip evinin kapısına yanaşıverdi. Uzaktan bakınca aydınlık olan mutfakta dolanmakta olan karısını farketmişti, ama yanlız değildi. Genç bir adam da oturmaktaydı içeride. Boylu, boslu, yakışıklı biri. Karısı Şazina bir taraftan abısta yaparken diğer yandan da genç adamla tatlı bir sohbete dalmıştı.

“Vay canına, demek biriyle evlenmiş.– diye düşündü Hanafü. – *Böyle yakışıklı biriyle beraberse benim gibi bir ihtiyarı ne yapacak ki? Hiç ses çıkarmadan geri döneyim bari.*– diye düşünüp dönmek üzereyken, vazgeçti.

“Yahu geldiğimi kimse görmedi, hiç olmazsa şu namussuzu öldüreyim de öyle gideyim.- düşüncesiyle geri dönüp kapıya yanaştı.

-İyi akşamlar!

-Hoş geldin! – diyerek karşıladılar ve hemen içeri alarak ocağın önüne oturttular. Başı akhtarpa ile sarılı olduğundan ve yüzü de karanlıkta seçilemediğinden karısı onu tanıyamamıştı.

-Geçiyordum, karanlığa kalıp yola devam edemeyeceğimi anlayınca, ışığınızı da gördüğümden dolayı misafir olmak istedim kabul ederseniz. Gün ağardığı gibi yola koyulurum.

-Misafirlik başımızın üstüne, tekrar hoş geldin! bir şeyler yiyelim, yoldan geldin yorgunsundur.– dedi delikanlı.

-Yok aç değilim, teşekkür ederim.

-Olur mu öyle şey, bir şey yemeden yatılır mı? – diye Şazina da ısrar etti.

-Yolculuğun nereye böyle?

-Kuzey Kafkasya’ya gideceğim.

-Kısa bir süre önce bir Aşuwa misafirimiz olmuştu, ama senin Abazacan ondan daha güzel. Herhalde Abhazya’ya sık sık geliyorsun? – diye konuşmaya devam ediyordu genç adam.

-Evet, Othara köyündeki Ayiraa'lar dayılarım olurlar. Hemen hemen her yıl gelirim. – sonra Şazinaya doğru döndü. *– Çok susadım biraz su verseniz.*

-Hemen şimdi! – diyerek annesinden önce delikanlı koştu su getirmeye.

"Şimdi suyu getirdiği gibi belimdeki kamayı tam kalbine saplayıp bitiririm işini!" diye kararlaştırmıştı Hanafü. Delikanlı suyu getirdiğinde sol eliyle aldı, niyeti bu arada sağ eliyle kamasını çıkarıp kalbine saplamaktı. Ancak delikanlı suyu verdiği gibi mutfaktaki annesinin yardımına koşunca başaramadı.

"Şimdi olmadıysa da birazdan olur." Diye düşünmekteyken delikanlı da gelip yanıbaşına oturmuştu.

"Hah! şimdi fırsatı yakaladım!"- diye içinden geçirdiği sırada da bu kez dışarıdaki köpekler havlamış ve genç adam bu kez de o tarafa yönelmişti.

"Artık bu son! Yanıma geldiği gibi bitireceğim bu işi, - diye kesin kararını verdi Hanafü. Delikanlı ise,

-Birileri geldi sandım ama boşa havlamış namusssuzlar! – diyerek içeri giriverdi.

-Yine kandırdılar seni, onlar bazen kendi gölgelerine bile havlamaktalar. – diye gülümsüyordu Şazina da.

-Nasıl söylenir bilemiyorum ama ben misafiri seviyorum, bazen layığı gibi ağırlayamasak da misafir kabul edebilmek çok güzel bir şey.– diye anlatıyordu delikanlı. Hanafü ise *"Bu akşam aşırladığın misafir değil, ecelin!"* diye içinden cevaplamaktaydı genç adamı. Sonra biraz daha dikkatle süzdü onu, en can alıcı yeri neresidir? Kamayı

neresine saplasam? Diye düşünmekteydi ki, tam bu sırada Tacetti Giray'ın sözleri aklına geliverdi. *"Bir şey yapmadan önce iyice düşün, olabildiğince sabret, acele etme!"* dememiş miydi?... Hanafü da *"madem onbeş yıllık hizmetimin karşılığı bu nasihatti, hele bir deneyelim bakalım! Nasıl olsa delikanlı burada istediğim zaman öldürürüm acelesi ne?"* diyerek kendini frenledi. Ancak sağ eli ile hala kamasını sımsıkı kavramaktaydı.

-Ayıptır sorması, sizin çocuğunuz yok mu?

Kadın ile genç adam şaşkın bir ifadeyle suratına bakmaktaydılar.

-Herhalde evleneli çok olmadı?..

-Aman Allahım! Bu nasıl soru?– Dedi kadın zorlukla. Delikanlı da ne diyeceğini bilemez durumdaydı.

-Aman misafirimiz! Ne diyorsun? Bu kadın benim annem, bense daha çocuk yaştayım ne evliliği.– diyerek gidip annesini kucakladı.

-Ne dedin, ne dedin?– bu kez şaşırma sırası misafirdeydi. *– Yani siz... ana oğul musunuz şimdi?*

-Evet, bu kurban olduğum delikanlı benim oğlum, benim Daur'um o!... Ne yazık ki kadersiz, babasını bile göremedi. Savaşa gitmişti bir daha dönemedi zavallı...- Şazina bunları söylerken bir taraftan da ağlamaya başlamıştı.

-Ağlama anne, ağlama! Babam dönemediyse de bak ben varım!– diyen delikanlı, bir yandan kucaklayıp öperken bir taraftan da mendili ile annesinin göz yaşlarını silmeye çalışıyordu.

-Hay Allah!... hiç düşünmeden sordum, kusuruma bakmayın! Ne kadar olduki babanız savaşa gideli?

-O savaşa giderken ben bu çocuğa hamileymişim, ama o da, ben de bilmiyorduk. İşte o zamandan bu yana...

Daha sözünü bile bitirmeden ayağa fırladı misafir. Başındaki akhtarpasını da sıyırarak bağıdı:

-Ben babanım delikanlı! Savaşa gidip dönemeyen baban!...– sonra her ikisini de sıkıca kucakladı...

O günden sonra Hanafü sık sık oğluna Tacettin Giray'ın nasihatini tekrarlamaktaydı.

-Aman oğlum, başına her ne gelirse gelsin acele karar verme, her zaman sabırlı ol! "çok sabreden, çok şey görürmüş" derler. Ne kadar sabredersen o kadar akıllıca hareket etmiş olursun! Unutma, tavşandır her zaman acele eden!...

ADUŞA

Yaşlı Süleyman'la birlikte Kuabçara yaylasındaki çobanların konakladığı düzlüğe ulaşmıştık. Süleyman görmüş-geçirmiş, çok sayıda inanılmaz olayı bizzat yaşamış ilginç bir kişiydi.

Ağustos ayıydı ve güneş pırıl pırıldı. Ancak yaylanın serin rüzgârlarından mıdır nedir bilemem, pek de yakıcı değildi. Biz de zaten gölgede oturup sohbete dalmıştık.

-Adamın biri hanımına şaka olsun diye "Bücür" deyince herkes "Bücür" demeye başlamış ya, bizim hikâye de öyle işte. – diyerek konuya girdi çobanlardan Şaaban.

-Karısından bu şekilde bahseden de has bir adam olmasa gerek! – dedi Süleyman da. Ancak Şaaban bana doğru bakıp, bıyık altından şöyle bir tebessüm ettikten sonra sözlerini sürdürdü:

-Değerli misafirimiz, sen bu Süleymanı iyi tanımazsın. Çok ilginç özellikleri vardır onun. Bak, kaç yaşına geldiğini görüyorsun, ancak hala eski gençlik günlerindeki gibi kadınlara bayılır. Dün kendisiyle bir konuda tartıştık, orada bile kadınlarla ilgili sarfettiği sözleri bir duysaydın şaşardın. Dedim ya, hala kadınlara bitkin durumda!

Bu sözleri duyan Süleyman adeta irkilmişti:

-O nasıl söz Şaaban? İğneliyor musun beni? Bak gördün mü, dünkü sözlerimi bile nerelere çektiğini?! Senin kulakların istediğini duyuyor, istemediğini ise daha kapıdan geri kovuyor. Dün sana anlattıklarımı, böyle mi anladın yani?! – sonra bana dönerek konuşmasına devam etti: – *Misafirimiz beni ilk kez görüyor, bu laflardan sonra, "amma da boş bir adammış" diye düşünmez mi, söylenecek laf mı bunlar Allah aşkına?!*

-Yok, yok Süleyman, – duydukları onu da üzmüştü besbelli – *Ben öyle söylemek istemedim…*

-Ne söylemek istediğin belli… zaten istediğini de söyledin. "Ağlamayı bilmeyen kafasını duvara çarparmış" derler ya, tam da o duruma düştün şimdi.

-Ben sadece kadınlara ne kadar çok değer verdiğini söylemek istemiştim, ifade edemedim demekki.

-Hah! Öyle dersen anlarım!– diye sakinleşti Süleyman, sonra da bana bakıp konuşmalarına dikkat kesildiğimi anlayınca da – *Kadına layık olduğu sözü söylemeyen ve gereken değeri vermeyen kişiyi adam olarak kabul etmem ben, kim olursa olsun! Hani arada bir "Ocağın sönsün!" diye beddua ettiklerini duymuşsundur. Bir evde ne kadar çok erkek olursa olsun eğer kadın yoksa o evin bacası tütmez, ocağı söner! Bunu akılsızların dışındaki herkes bilir. Bir erkek ne kadar işe yaramaz, ne kadar tembel biri olursa olsun eğer iyi bir kadına rastlarsa yaşamı tamamen değişir, ipsiz-sapsız, hergele dolaşmaktan başka bir özelliği olmayan o kişi, birden bire evine ocağına bağlı, işini-gücünü bilen biri haline geliverir. Bu şekilde olunca tabii ki etrafındaki herkesten de*

layık olduğu saygıyı görür, bütün bunlar, sadece bir kadın sayesinde olmaktadır. – Yaşlı adam bir süre düşündükten sonra başından geçen bir olayı anlatmaya başladı.

-Amzara köyünde bir dul kadın yaşamaktaydı. Kadıncağızın yirmi yaşındaki kızından başka kimsesi yoktu. Kız, güzelliği ve hamaratlığı ile uzak bölgelere kadar nam saldığından, tanınmış delikanlılar Aduşa ismindeki bu güzeller güzeli kızın kalbine girebilmek için yarış halindeydiler, ancak Aduşa'nın sevgisine layık olmak hiç de kolay değildi.

Bir gün, ben de kendilerinde misafirlikteyken Yaşıra köyünden bir delikanlı Aduşa için çıkageldi. Ayüdzba olan bu delikanlının yanında Agırba Tapagu adında bir arkadaşı da bulunmaktaydı. Agırba'nın anlattığına göre Ayüdzba sağlam bir delikanlıydı. Eşi-gücü, evi-barkı yerindeydi. Ayrıca boyu-bosu yerinde yakışıklı da biriydi. Kılığı-kıyafeti, çerkeskası, kaması, kamçısı, artık neresine bakarsan soylu bir prensten hiçbir farkı yoktu. Kendisi dışında hepimiz damat olarak delikanlıyı beğenmiştik, ama Aduşa oralı bile olmadı. Annesi benden rica edince bir baba dostu olarak ben de kendisine nasihat edip ikna etmeye çabaladım, "varlıklı birine benziyor, oturduğun yerde bakar sana, bence bu delikanlıyı reddetme!" dediğimde yüzüme öyle bir baktı ki, sözlerime ne kadar içerlediği açıkça belli olmaktaydı. Ben bile artık işin diğer tarafını bırakmış sözlerime neden bu denli alındığını öğrenme derdine düşmüştüm. "Baban Şahan'ın ruhu hatırına neden alındığını bana söyle!" diye ricada bulundum;

-Ben, oturduğum yerde beni bakacak birini değil, emeğimi de arkasına alarak yoktan varedecek olanı arıyorum. Babamın yaşındasın, sana bunları söylediğim için beni bağışla, ama ama ne olur bu delikanlıyı da başımdan savın, çünkü benim sözüm sözdür, artık asla geriye dönmem.- diyordu.

Bu işin başka yolu olmadığını anlamıştım. Ayüdzba da izin isteyerek yola koyuldu. Aradan beş altı ay kadar geçmişti ki bir gün, Cigerda köyünün tepesinde bir yerde kalan, işsiz-güçsüz, evi-barkı da olmayan Dzıkur Hapşba'nın Smır Şahan'ın kızı Aduşa ile evlendiğini duydum. – Kaçırıp mı getirdi? – diye sordum, ama hayır kız isteyerek evlendi dediler. Tatsamhara da yakınlardaki Anşba'ların evinde olmuş. Düğünde bizzat bulunanlar anlatıyorlardı, bu yüzden doğruluğu konusunda da şüphem kalmamıştı. Babası Şahan'nın yakın arkadaşım olmasından ötürü de kızın böyle bir evlilik yapmış olmasına doğrusu çok ama çok üzülmüştüm, bu yüzden de;

-Peki ne durumdalar? Ne yapıp ediyorlar?- diye sorma ihtiyacı hissettim.

-Ne durum da olacaklar! Gayet iyi durumdalar.- diyorlardı. Ancak ondan sonra söyledikleri ise daha da dikkat çekiciydi.

-Aduşa ile evlendikten sonra, o zamana kadar avare avare dolaşan Dzıkur'un karakteri tamamen değişti. Öncelikle elbirliği ile küçük bir ev ve bir patskha [(*)] kurdular, onlar bu işe el attıklarında Aduşa eşine öyle yardımcı oluyor, öyle bir gayret ettiriyordu ki, komşuları bile hayran kaldılar.

Hal böyle olunca her biri işin bir ucundan tuttu. Biri öküzlerini koşup dağdan evin kerestesini indirmeye koştu. Bir diğeri başka bir tarafa… kısacası herkes seferber oldu. Hani derler ya "sopa birliği adamı öldürür, elbirliği ise adamı kalkındırır" diye, işte aynen öyle oldu. Bir süre sonra Dzikur görenlerin tanıyamayacağı şekilde değişti, artık tarla sürüyor, ekin çapalıyor, hayvan bakıyordu. Ancak bütün bunları yaparken Aduşa da hep yanıbaşındaydı, hem tüm gücüyle yardımcı oluyor, hem de eşini daha da gayretlendiriyordu.

Şaaban ile beraber anlatılanlardan o derece etkilenmiştik ki aynı anda söze karıştık:

-Hah! İşte budur! Nasip kısmet dediğin böyle olur!

-Durun, acele etmeyin hele! Sadece bu kadarla bitiyor mu sandınız? Sonrası da var.

-Daha ne yapacaktı ki?

-İnsanın bir kere adı kötüye çıktımı temize çıkarmak kolay değildir. Dzikur'un da eskiden ne olduğu herkesin malumuydu. Evlendikten sonra düzeldiğini ise yakın çevresindekiler bilyorlardı sadece. Bu yüzden uzakta yaşayanlar ondaki bu olumlu değişiklikleri henüz bilemediklerinden hala ona değer vermiyorlar ve eskisi gibi davranıyorlardı.

Aduşa ise eşi ile konuştuktan sonra, hemen sahip oldukları tek atı eğerleyip yedeklerine alarak Cigerda köyünün en yaşlı ve hatırlı kişisi olan Adzınba Eshak'a gidip atı kendisine hediye ederek dostluğunu talep ederler.

Adzınba Eshak bu durum üzerine komşularını toplayarak büyük bir ziyafet verip Dzikur ile eşini aile dostları

olarak ilan etmişti. Köyün prensleri olan Marşanların bile önünde saygı ile eğildikleri bir kişi olan Eshak, oldukça akıllı bir adamdı. Bir ara misafirlerini ayrı bir odaya davet ederek kendileriyle konuştu:

-Dostluğumuz bundan böyle daim olsun evlatlarım, ama bu dönemde birinin dostluğu talep edildiğinde kötü bir durumla karşı karşıya kalınmış demektir. Sizin probleminiz nedir? Nasıl yardımcı olabilirim? – dedikten sonra Aduşa'ya dönüp *–Sen söyle kızım!, doğru mu düşündüm, var mı bir sıkıntınız?* – diye sordu.

-Evet doğru düşünmüşsün değerli büyüğümüz, gerçektende büyük bir musibetle karşı karşıyayız. Sibirya'ya sürgün edilsek bile bu kadar olmazdı. İçinde bulunduğumuz toplum bizi sevmiyor!

-Neden kızım, neden sevmiyorlar ki?

Eshak'ın hayret içinde sorduğu soruya Aduşa utana sıkıla cevap verdi:

-Bu adam, eskiden bekarken, avare dolaşan tembelin tekiydi. Kimsenin de ona güveni yoktu, bu yüzden girdiği hiçbir toplulukta saygı görmemekteydi. Buna layık olduğu da söylenemezdi zaten. Allah düşmanıma vermesin böyle bir durumu... Şimdi senin karşında ifade ederken de utanıyorum ama…

-Söyle! Söyle! Doğruları söylemek için utanmana gerek yok.

-O doğrular, zaten beni bunca zorlayan, ancak ne yapalım, başa geldi bir kere! – Bu sırada eşi kapıdan dışarı çıkmıştı. Eshak'da tebessüm ederek tekrar konuştu:

-Sözlerini tamamla evlat!

-Seni de lafa boğdum, ama madem başladım bitireyim; annem ve yakınlarım bununla evleneceğimi duyduklarında kıyameti kopardılar. Ancak ben, "değişeceğim ve yepyeni biri olacağım" diye söz verince kendisine inandım. Yaklaşık iki yıldır evliyiz ve doğrusunu isterseniz beni hiç yanıltmadı. Tamamen farklı bir kişi oldu. Çalışıyor, çabalıyor, eskiden başını sokacak bir çatısı bile yokken şimdi misafir gelse yatıracağımız küçük bir evimiz de var. Emeğimizle yaşıyoruz, eşim yapabileceği hiçbir işten kaçınmıyor ve gayretini de esirgemiyor…

-Biliyorum, biliyorum kızım. Bir süre önce komşularınızdan biri Dzikur'un seninle evendikten sonra nasıl değiştiğini söylemişti.

-Evet yakınlarımızdakiler biliyorlar ama uzaktakiler eskisi gibi davranmaya devam ediyorlar.

-Sen, eşin eskisi gibi halkın sevgisini ve güvenini kazansın istiyorsun değil mi? –diye sorduktan sonra bir süre düşünen Eshak kapıyı açıp Dzikur'u da içeri çağırdı:

-Dinle beni evlat! Önümüzdeki Pazar günü Muk köyündeki meydanda büyük bir toplantı var. Aralarında kan davası olan Arıdbalarla Halwaşlar, neredeyse biribirilerini yok edecekler. Bu yüzden, onların aralarını bulmamız lazım. Orada bir araya geleceğiz, sen de toplantı başlamdan az önce alana gelerek yüksek sesle "Gününüz de sözünüz de hayırlı olsun!" diye selam ver. Sonra "Gel şöyle otur" diye gösterdiğim yere otur ve bir şey sorduğumda da hiç çekinmeden cevap ver.

Daha sonra diğer misafirleri de uğurlayıp yalnız kaldıklarında Eshak Dzikur'la tekrar konuşur.

-Senden bir ricam olacak Dzikur!

-Hay hay, Eshak, ne dilersen başım üstüne! Ne yapmamı istiyorsun?

-Ancak bilmeni isterim ki bu dileğimi yerine getiremezsen seninle bırak dostluğumuzu, tanışıklığımızı bile kabul edemem haberin olsun!

Sonra yapması gereken her şeyi en ince detayına kadar anlattı.

Pazar günü gelip çatmış, Muk köyünde büyük bir kalabalık toplanmıştı. Saygın yaşlılar biribirilerinin hatırını gözetip yerlerine otururlarken Dzikur da daha önce konuştukları gibi alana gelerek *"Gününüz de sözünüz de hayırlı olsun!"* diye selam verdi. Eshak ise; *-Oh! Dzikur sen misin? Hoş geldin* – diye ayağa kalkarak kendisini karşıladı. Tabii ki Eshak böyle yapınca diğer bütün yaşlılar da ayağa kalkarak Dzikur'u selamladılar.

-Gel bakalım evlat, şöyle otur! – diye yanıbaşında bir yer gösterdi Dzikur'a Eshak. Dzikur da hemen gelerek yaşlılara hitaben *"Aman oturun, neden ayaktasınız?"* diye saygı gösterip kendisine ayrılan yere oturdu.

-Bu da kim ki?- diye sormaktaydılar şimdi kendisini tanımayanlar.

-Tanımıyorum, ama Adzın Eshak başta olmak üzere herkes böyle karşıladıysa hatırlı biri olsa gerek. – diyordu birçok kişi kısık bir sesle, ancak bazı tanıyanlar da vardı kalabalığın arasında.

-Yahu bu gelen bizim çulsuz avare Dzikur değil mi?

-Öyle diyorsun ama bak bir özelli varmış demek bizim bilmediğimiz, yoksa bunca hatırlı büyüğümüz böyle karşılar mıydı onu?

Herkes konuşmuş, konu enine boyuna tartılılmıştı. Ancak ne yaptılarsa bir sonuca ulaşamamışlar, sadece kan davasının önünü kesebilmek için sülalelerden birinin Bzıp tarafındaki Blaburkhua köyüne göçürülmesinden başka bir fikir ortaya koyamamışlardı. Bu yüzden hala kara kara düşünmekteydiler. Tam da bu sırada Dzikur'un sesi duyuldu.

-Eğer izin varsa, ben de bir şeyler söylemek isterim!

-İçimden geçeni okudun Dzikur evladım! Ben de şimdi senin fikrini sormayı düşünüyordum. – diye sevinçle cevapladı Eshak, sonra da kalabalığa dönerek: – *Hapşba Dzikur bu, gördünüz gibi henüz genç biri, ancak akıllı ve bilgilidir. Kendisi ile Sohum'da, Lıkhnı Aşta'da kaç kez karşılaştım, kaç kez bilgece konuşmalarıyla en zor sorunları çözüme kavuşturduğuna şahit oldum. Kaç kişi onun aklı ve bilgeliği ile hayatta kaldı… Söyle evlat! Söyle aklından geçenleri, dinliyoruz seni*

Bu sözlerden sonra alanda sinek uçsa kanat sesi duyulacak bir sessizlik olmuş, herkes merak içerisinde Dzikur'un ne söyleyeceğini bekler olmuştu.

Dzikur daha önce Aduşa'nın kendisine verdiği bilgiler doğrultusunda konu ile ilgili atasözlerinden de yararlanarak dinleyen herkesi düşünceye sevkeden etkili bir konuşma yapmaya başladı.

-Bir başka toplumda genç bir kız ile delikanlının başından geçeni duymuştum. Birbirilerini çokça seven bu iki gencin aileleri arasında ne yazık ki bir kan davası vardı ve ne yapsalar da bir araya gelemeyeceklerini anlayan gençler sonunda birlikte canlarına kıymışlardı.

-Hay Allah! Hiç olur mu öyle şey, yazık ettiler gençliklerine! – dedi kalabalıktan bir ses.

-Evet bence de yazık oldu. Ancak bu gün, burada, iki sülaleyi barıştıramazsak benzeri bir felaketi bizler de yaşayacağız!

Dzikur'un bu sözü üzerine toplulukta bir dalgalanma yarattı ve ortalığı *"Hay Allah! O da ne? Olacak şey mi bu?* uğultuları kapladı.

-Evet, evet, eğer bu gün burada Arıdbalar ile Halvaşlar barışıp aralarındaki kan davasına bir son vermezlerse, iki sülaleden, eşi bulunmaz bir delikanlı ile, güzelliği göz kamaştıran ay parçası bir kızımız ne yazık ki aynı yolu izleyecekler. Şimdi bu gençlerin kim olduklarını bırakın da sadece bir düşünün… Bu gençler uzunca bir süredir biribirilerini çok seviyorlar, ancak kan davası yüzünden başka bir çıkar yol bulamayınca aynı şekilde canlarına kıyma kararı almışlar. Bir süre önce kızımızın bir yakını tesadüf edince son anda zehir içmekten alıkonuldular ve hayatları şimdilik kurtuldu, ancak bir kere daha denemeyeceklerini kim bilebilir? Ben her iki aileye de sesleniyorum, gelin bu sonu gelmez kan davasına bu gün burada son verelim, son verelim ki iki yavrunuzun hayatı da kurtulsun. Son verelim ki bu gençlerin arasındaki sevgi ayaklar altında kalmasın. Burada

toplanıp barış için size ricada bulunan topluluğun hatırına gelin aranızdaki kan davasını dostluğa ve akrabalığa dönüştürün. Arıdbalarla, Halvaşların dostluğunu sağlayan kişiler olarak tarihe geçin…

-Hay kurban olayım sana, nasıl da bilgece konuştun!– diyerek yerinden fırlayan Eshak Dzikur'u kucakladıktan sonra Arıdba'ların büyü Kerantukh'a doğru dönerek seslendi.

-Dzikur'un bu güzel sözlerine cevabın nedir değerli Kerantukh?

Arıdba Kerantukh sağında solunda oturan yakınlarına da şöyle bir baktıktan sonra kesin bir ifadeyle cevap verdi.

-Ben Dzikur'un sözlerini onaylıyorum.

Eshak bu kez de diğer tarafa döndü.

-Peki sen ne diyorsun Halvaş Logustan? Senin cevabını da duymak isterim!

-Ben de onaylıyorum! Hapş Dzikur'a bu bilgece sözleri için de teşekkür ediyorum. Söylediği her şey gönlüme işledi, zaten Halvaş olsun Arıd olsun, insan olan herkesin bu durumda yapacağı şey bellidir. Bize yakışan, bu gençlere engel olmamaktır. Ayrıca burada ilan ediyorum her kimseler düğünlerini de ben yapacağım!

Eshak'ın mutluluğuna diyecek yoktu.

-Dzikur'un akıllı sözlerinden sonra sizin davranışınız da çok asilce, Arıd Kerantukh, Halvaş Logustan! – diyerek her ikisini de kucaklayıp tebrik etti.

Kan davasının sona ermesi üzerine iki gün iki gece Adzın Eshak'ın bahçesinde ziyafet verildi Amzara köyünden Arıdba'larla, Çegem köyünden Halvaşlar aynı sofrada birlikte

yediler içtiler ve aralarındaki düşmanlığa son verdiler. Böyle ce Dzikur'da halkın sevgisini kazanmış saygın bir kişi haline gelmişti.

Süleyman sözlerine bu şekilde son verirken, bir süre daha düşündükten sonra hafifçe tebessüm edip ekledi.

-Ancak bütün bunları düşünen ve eşini toplumda saygın bir konuma getiren kişi eşi Aduşa'dan başkası değildi. Şimdi anladınız mı kadınların benim için neden bu kadar değerli olduklarını?!

Patskha [(*)]: Abhaz evlerinin bitişiğindeki, duvarları fındık veya komar ağacı dalları ile örülü olan ve ortasında sürekli ateş yanan tek odalı bir yapı, Abhaz mutfağı

ŞAAB'IN VASİYETİ

Abukh Şaab, köyün değer verilen yaşlılarındandı. Akıllı ve bilge ihtiyarın tek kusuru biricik evladını istediği gibi yetiştirememiş olmasıydı. Oğlu Cegim, tek evlat olduğu için bir dediği iki edilmeyerek şımartılarak büyütülmüş, en sonunda da artık yapacak bir şey kalmamıştı. Zamanla kötü arkadaşlar da edindi. Artık sürekli onlarla gezip tozuyor, hırsızlık, uğursuzluk, kumar, ne varsa, kısacası onlar ne yapıyorsa o da aynısını yapıyordu. Sonunda okulunu da bıraktığından bütün gününü bu yeni arkadaşlarıyla birlikte geçiriyordu.

Önce kumara alıştı, bazen birkaç gün eve gelmediği oluyordu. Ailesi nerede olduğunu bilmediklerinden üzüntüden kahroluyorlardı. Çoğu kez gizlice paralarını aşırıyor, bazen de iki göz iki çeşme annesine kendisini acındırıp babasından habersiz para sızdırıyordu.

Zavallı Şaab da çaresizlik içerisindeydi. Bazen konu komşu bu konuda kendisini kınadıkları zaman,

-Ne yapayım dostlarım, Cesim benim tek evladım, ona kıyamam, kendimi de öldüremem, bilmem ki daha ne yapayım? – diye dert yanmaktaydı. Hatta bazen oğluna acıyıp kumara vereceğini bile bile para vermekteydi. Çünkü evladının artık *"tedavisi olmayan"* bir hastalığa yakalandığını farkındaydı.

Şaab uzun zamandan beri hastaydı, ancak son zamanlada daha da kötüleşmiş ve yatağa düşmüştü. Cesim buna rağmen ortalıkta görünmüyor, babasıyla komşular ilgilenirken o, kumarhaneler ile meyhaneler arasında mekik dokuyor, paralarını har vurup harman savuruyordu.

Bir gün, Şaab iyice kötüşeşince Cesim'in de evde olduğunu bildiğinden yanına çağırıp konuşmak istedi. Evde ikisinden başka kimse yoktu zaten.

-Evlat, tek varlığım sensin! Ben bu dünya'ya ait değilim artık, gücüm kuvvetim kalmadı, son demlerimde olduğumu biliyorum. Bu yüzden sana söylemek istediklerim var, beni iyi dinle. "Dost" edindiğin kişiler senin değil paranın dostu evladım. Ne zaman paran biterse onların dostluğu da o zaman bitecek. Şimdilik onlara güvenmektesin. Benim söylediklerim bile bir kulağından girip ötekinden çıkacak, benden sana kalan her şeyi satıp onlara yedireceğini de biliyorum, ancak her şeyi satıp savıp paranı tükettiğin zaman, bu kez de onlar seni başlarından atıp, selamı sabahı kestiklerinde bu sözlerimi hatırlayacaksın işte onun için anlatıyorum.

Onların yüzünden okulunu yarım bıraktın, herhangi bir meslek de edinmedin. Artık paranı bitirip sana tekmeyi

vurduklarında nereye, kime gideceksin? Zerre kadar itibarın da kalmayacak, hatta selam verecek adam bile bulamayacaksın. İşte o zaman bu dünyada yaşamanın senin için ne kadar gereksiz olduğunu da anlayacaksın. Bu durumda yapman gereken tek şey hayatına son vermektir oğlum! "En azından bu kadarlık bir erkeklik gösterdi" derler arkandan.– Şaab iyice yorulduğundan olsa gerek bir süre bekledi ve birkaç kez üst üste yutkundu. Ancak söyleyecekleri henüz bitmemişti.

-Evlat! Vasiyetimi can kulağıyla dinle ve asla aklından çıkarma. O gün geldiğinde şu büyük iskemleyi görüyor musun on getirip, şu tavanda gördüğün kanca yok mu? Hani lamba astığımız, işte o kancanın altına getir, sonra sandıktaki ince urganı çıkar, bir ucunu halka yapıp o kancaya tak, diğer ucunu da iyice bağlayıp boynuna geçir, sonra iki ayağınla iskemleyi altından fırlattın mı, ne olup bittiğinin farkına bile varmadan ölmüş olursun. Zaten en iyi ölüm şekli de budur senin için. Ancak başka türlüsü değil sadece bu şekilde vasiyet ediyorum. Şu iske…mle ve şu… kan-ca…– artık dili dönmüyordu artık son nefesini verince, söyleyecek başka bir şey de kalmamıştı.

Aradan iki sene kadar geçmişti. Cesim ne var ne yok satıp kumara veriyor ve arkadaşlarına yediriyordu. Annesi de kahrından öldüğünden zaten karışanı görüşeni de yoktu. Ancak sata-sata geriye pek bir şey de kalmamıştı. En son babasının dillere destan meyva bahçesini satmış, onun parasını bitirdikten sonra arkadaşlarının ısrarıyla hayvanlarını da elden çıkarmıştı. Sonunda evini de satmasını istediler.

Ancak o buna bir türlü yanaşmayınca *"O zaman seninle bir işimiz kalmadı, başının çaresine bak!"* diyerek bir kenara attılar. Cesim koca dünya'da yapayalnız kalmış, gerçekten de selam verecek insan bile bulamaz hale gelmişti. Anne ve babasının ölümünden dolayı kendisini sorumlu tutan akrabaları ve komşuları yanlarına bile yaklaştırmıyor, yabancılar ise yaklaştığında birer mazeret uydurup teker teker yanından uzaklaşıyorlardı. Artık uyuz bir köpek kadar bile değeri kalmadığını görmekteydi. İşte o zaman, babasının vasiyeti kulaklarında çınlamaya başladı. *"Hayatına son ver oğlum! En azından bu kadarlık bir erkeklik gösterdi derler arkandan!"* sözü aklından çıkmıyordu artık. En sonunda *"bu kadarlık bir erkeklik olsun yapayım!"* diye kararlaştırdı ve gidip sandıktan babasının bahsettiği urganı çıkarıp hazırladı. Sonra iskemleyi getirip yine babasının bahsettiği kancanın altına koyarak üzerine çıktı ve urganın bir ucunu kancaya diğer halkasını da boynuna geçirerek iskemleyi de ayaklarıyla itiverdi. Ayaklarının altından kayan iskemle ile birlikte tavandaki kanca da kopmuş ve kancanın takılı olduğu parçanın ardındaki çekmecenin açılmasıyla içindeki altın ve gümüşler odaya saçılıvermişti.

Cesim büyük bir şaşkınlık içerisindeydi. Babası Şaab tek oğluna ölümünden sonra bile ders veriyor, onu ölümden kurtarırken yeni bir hayata da hazırlıyordu.

Artık Cesim'in aklı da başına gelmişti, en önemlisi de kafası; iyiyi ve kötüyü ayrıt edip, dostlarını kimlerden seçeceğini bilecek derecede çalışmaya başlamıştı..

UZAĞA GİDEN

Ahçıpsı bölgesi sık sık baskınlara uğrardı. Düşmanlar bazen hayvanlarını toparlayıp götürürler, bazen de bütün köyleri talan ederlerdi.

Ancak bu defaki bir baskın değil, savaştı. Bu yüzden Bzıp ve Abjuwa bölgelerine de haberciler gönderip yardım çağrısında bulundular.

Çağrı üzerine Abjuwa bölgesinde yaşayanlar da seferberlik ilan etmişler, hep birlikte Ahçıpsı bölgesine yardıma koşmuşlardı.

Çlou köyünden Ahüba Şaab'da yardım için yola koyulanlar arasındaydı. Kısa bir süre önce Şasiya isminde güzelliği dillere destan bir kızla evlenmişti, bu yüzden ayrılmak zor olsa da, bütün arkadaşları yola çıkınnca geride duramamıştı. Şaab, vedalaşmadan önce karısıyla uzun uzun konuştu.

-Savaşın şiddetli olacağı söyleniyor. Başımıza her türlü şey gelebilir. Gücün yettiği kadar benim dönüşümü bekle. Ancak eğer öldüğümü duyarsan da iyice emin oluncaya kadar acele etme. Yani nasıl söyleyeyim bilemiyorum… artık dönmeyeceğimden emin olursan eğer, istediğin kişiyle evlenebilirsin. Sadece böyle bir kararı almak zorund kaldığında o kişiyi izlemeni ve tuvalet ihtiyacını gidermek için

en çok uzağa kim giderse onu tercih etmeni vasiyet ediyorum. Bu sözümü asla aklından çıkarma! – karısına bunları söyleyen Şaab, onu son bir kez sımsıkı kucakladıktan sonra yola koyuldu.

Savaş tam dört yıl sürdü. Bir çok kişinin ölüm haberi geldi. Şaab'dan ise hiç bir haber yoktu. Önceleri umutla bekleyen Şasiya, sonunda artık kocasınını öldüğüne inanmak zorunda kalmıştı.

Savaşın üzerinden bir dört yıl daha geçti. Ancak Şaab'dan yine en küçük bir haber alınamamıştı.

Şasiya henüz gençti ve oldukça güzeldi. Bu yüzden beğenenleri de hayli çoktu. Zamanla kendisine ve kardeşlerine sıkça evlilik teklifleri ulaşmaya başkadı. Ancak onun bu teklifleri dinlemeye bile tahammülü yoktu. Zira kocasını hala sevmekteydi.

-Yahu Şasiya! Hala kocandan yana dönecek diye umutlu musun? Tam sekiz yıl geçti aradan, görmez misin? Daha ne kadar bekleyeceksin böyle evlenmeden. – diye eş-dost ve kardeşleri evlenmesini önermekteydiler. Hatta sonunda kardeşleri daha da ileri gittiler.

-Sen kabul etmiyorsun, ancak biz de daha fazla beklemeni doğru bulmuyoruz. Geçsin, güzelsin, peşinde bir sürü kişi var. Biri yanlış bir söz sarfederse bizim de başımız belaya girer. Geçenlerde Kuarçiya Harun da seni beğendiğini bize ima etti. Evi, barkı, hayvan sürüleri, her şeyi yerli yerinde, kendisi de aslan gibi adam, eğer itirazın yoksa onunla evlenmeni istiyoruz!

Hiç ses çıkarmadı Şasiya, ancak çok gözyaşı döktü. Kardeşlerinin ise dediği dedikti. Gide gele ısrarlarını sürdürünce, çağırın bir görüşelim deyiverdi. Ancak bir de şartı vardı. Beğenmezse zorlamayacaklardı.

Tamam, diyerek Harun'u eve davet ettiler. Gece boyunca yenildi içildi, sohbetler edildi. Harun o gece de misafir edildi.

Şasiya sabaha dek üşenmeden bekledi. Kocası Şaab'ın ayrılarken söylediklerini unutmamıştı. Sabaha karşı Harun'un kalkıp tuvalet için dışarı çıktığını görünce de *"acaba ne yapacak?"* diye izledi. Ancak Harun fazla uzağa gitmeden işini görüp dönmüştü. Sabah yemeklerini yedikten sonra Harun Şasiya'nın kardeşlerine sordu.

-Düğün için hangi tarihi uygun bulursunuz? Kızkardeşinizi ne zaman vereceksiniz bana?

Ancak Şasiya'nın cevabı kesin olarak hayırdı.

-Beni öldürseniz de bu adamla asla evlenmem, hiçbir şekilde hoşlanmadım. – diye kestirip atmıştı.

Kardeşleri şaşkınlık içerisindeydiler, ancak ne dedilerse de kabul ettiremeyince, yapacak bir şey kalmamıştı. Harun da yavaşça geri dönmek zorunda kaldı.

Böylece bir yıl geçmiş, bu arada üç kişi daha aynı şekilde gelip Şasiya'dan red cevabı almışlardı. Bu kişiler de toplumda iyi bilinen ve saygı gören insanlardandı ve reddedilmelerinin hiçbir anlaşılır yanı yoktu. Hiç biri Şasiya tarafından neden beğenilmediklerini öğrenememişlerdi. Bu yüzden Şasiya'nın büyük ağabeyi de çok kızgındı.

-Eee, sevgili kardeşimiz, anladığım kadarıyla senin evliliğe gönlün yok, bizi kandırıp boşuna uğraştırmaktasın.

Gelene gidene ne diyeceğimizi bilemez hale geldik senin yüzünden! Her biri bir diğerinden daha değerli kişileri sebep göstermeden reddettin, niyetin nedir? Söyle biz de bilelim! – diye çıkıştı.

-Sizi neden kandırayım ki? Aralarında beğendiğim kimse çıkmadı. Size yemin olsun ki beğendiğim biri olursa o gün evleneceğim!

Bir süre sonra yeni bir çıkageldi. Şinkur Şkhanıkua isminde, kara kuru, çirkin bir adamdı. Ayrıca şimdi tarladan, hatta çalılıktan çıkmışcasına elbiseleri bile yırtık pırtık bir haldeydi.

-Hah! Bir sen eksiktin!– dediler kardeşleri onu görünce. Ama yapacak bir şey yoktu misafir misafirdi sonuçta.

-Ne zamandır evlenmek niyetindeydim, ancak gönlüme uyan birine rastlayamamıştım. Kızkardeşinizi gördüm ve çok beğendim, evliliğine talibim!– diyordu Şkhanıkua.

-Yahu kimleri beğenmedi bizim kızkardeşimiz, sen neyine güveniyorsun ki?– diye burun kıvırdı en küçük kardeş, ama misafirin kendine güveni tamdı.

-Senin atın güçlü, benimki de şanslı olsun! Derler ya, eğer nasipse neden olmasın! Siz bizi bir görüştürün, ben cevabı ondan almak isterim.

Kardeşler biribirilerine bakakaldılar. En büyükleri son sözü söyleyecekti.

-Peki o zaman, bu akşam misafirimiz ol, yarın oturur konuşuruz!

Şkhanıkua o akşam misafirleri oldu. Yeme içme sıkıntıları yoktu zaten. Allah ne verdiyse hep birlikte yediler içtiler, sohbet ettikten sonra dinlenmeye çekildiler. Sabah'ın köründe Şkhanıkua dışarı çıktığında Şasiya'da gizlice onu

izlemekteydi. Ancak misafir yakınlarda durmamış, dış avludan da çıkarak oldukça uzağa gitmişti.

Şasiya çaresiz, derin bir iç çekerek yatağına geri dönüp uzandı.

Misafir artık izin isteyip gitmeye hazırlanırken dönüp *"cevabınız nedir?"* diye sordu.

-Eğer bu adam benimle evlenmeye niyetliyse teklifini kabul ediyorum! – dedi, Şasiya kardeşlerine.

Herkes hayretler içerisindeydi. Şkhanıkua ise bir soru daha yöneltti.

-Ne zaman istersin? Düğünü ne zaman yapalım?

-Ne zaman istersen, erkek sensin, hazırlıklarını ne zaman bitirirsen. Zaten kardeşlerim bırakmıyorlar diye evleniyorum. Aslında savaştan geri dönmeyen kocamdan bir haber almadan evlenmeye razı değildim ben…

Şkhanıkua biraz durakladıktan sonra sordu.

-Ne zamandır bekliyorsun eşini?

-Bu sonbahar dokuz yıl oluyor.

-Sen eşini dokuz yıl beklediysen, ben de seni bir yıl beklerim, kıyamet kopmaz. Hem sen de on yıl beklemiş olursun, herhangi biri de kalkıp tek bir laf bile edemez ardından, senin de için rahat eder. Hayırlısıyla önümüzeki sonbaharda düğünümüzü yaparız!

Dönüp kararlarını Şasiya'nın kardeşlerine de bildirdiler.

Böylece bir yıl daha geçmiş ve tam on yıl olmuştu. Ancak Ahüba Şaab'dan hiçbir haber çıkmamıştı. Sonunda gelini almak için misafirler de gelmiş, Şasiya'nın kardeşleri onlara bir ziyafet düzenleyip herkesi yemeğe davet etmişlerdi.

Tam bu sırada yoldan geçmekte olan üstü başı toz toprak içinde, şaçı sakalı da biribirine karışmış olan biri

dikkatlerini çekti. Uzaklardan gelen biri olduğu belliydi. Yabancı geçip giderken yolda rastladığı kişilere selam verdikten sonra;

-Nevar ki bu gün burada? – diye sordu.

-Gelin alması var, Şasiya ismindeki dul kadın bu gün evleniyor, bu ziyafet de onun için. Sen de buyur!

-Bereketiniz artsın, sağolun, benim acelem var.

Yabancı uzaklaştıktan sonra köylüler kendi aralarında konuşmaya dalmışlardı.

-Kimdi acaba bu yolcu? Yakın köylerden değil, uzaktan gelen birisine benziyor!

-Ben bir yerlerde görmüş gibiyim ama, çıkaramadım, nerede gördüm acaba?..

-Ben Şaab'a benzettim biraz! Ancak aradan onca yıl geçti, belki de yanılıyorum…

-Yahu kardeşim, bu işte bir iş var! Şu adamın kim olduğunu öğrenmeden bırakmamalıydık, ölüm mü var ucunda, gelin peşine adam salalım.

Hemen birkaç atlıyı peşine saldılar. Gençler Abhaz mitolojisindeki uçan atlara binmişcesine bir çırpıda yetiştiler yabancıya.

Yabancı zannettikleri kişi gerçekten de Şaab'dı.

Zorla da olsa geri döndürüp getirdiler.

Uzun yıllar esir kalan Şaab ancak bir yolunu bulup kaçıp gelmişti.

Damatlarının sağ sağlim geri dönüşü Şasiya'nın kardeşlerini sevince boğmuş, gelin alayı için düzenlenen sofra hemen düğün yemeğine dönüşmüştü. On yıl eşini sabırla bekleyen Şasiya ise mutluluktan daha bir güzelleşmiş, eskisinden daha gözalıcı olmuştu.

Yalnız kaldıklarında ise eşine sormadan edemedi.

-Sana sormak istediğim bir şey var. Savaşa gitmeden önce "eğer evlenmek zorunda kalırsam, evleneceğim erkeği nasıl seçeceğim" konusunda söylediklerini şimdi hatırlıyor musun?

-Hatırlamaz olur muyum? Uzağa giden erkeği seç, demiştim.

-Bunun ne anlama geldiğini hala anlamış değilim!

-Bunun anlamı çok açık, bu iş için uzağa giden, uzağı da düşünür, aceleyle karar vermez. Bak gördün mü bu konuda nasıl haklı çıktığımı, Şinkur Şkhanıkua belki diğerleri gibi varlıklı ve gösterişli bir adam değildi, ama uzağı gören, acele karar vermeyen ahlaklı ve namuslu bir adamdı. Biz de işte bu sayede şu an birlikte olabildik. – diyen Şaab eşinin ellerini tutup sevgiyle avuçladı.

İKİ KARDEŞ

Sabah erken saatlerde başlayan şiddetli yağmur ancak öğleden sonra dinmişti. Ortaya çıkan yayla ruzgarı, yağmur bulutlarını uzaklaştırmış, gökyüzüne ulaşan tepeler ise sanki hiç yağmur görmemişçesine pırıl pırıl ortaya çıkmışlardı. Billur bir su misali gibi gökyüzü ve tabiat insanın gözünü kamaştıran bir güzellikle sere serpe uzanmaktaydı önlerinde.

Dağ keçileri, tam da böyle zamanlarda yerlerinden çıkıp otlamaya başlarlardı… Sarp kayalıklardan sağa sola bakınarak, belirledikleri yeşilliklere ulaşıp, hızla burunlarını otlara daldırırlardı…

Avcıların tamamı bu durumu iyi bilmekteydiler.

Füarakh ile Kazım da kardeştiler, ikisi de iyi birer avcıydılar ve Amzara köyündendiler.

Yağmur dinmeye başlayınca, her ikisi de tüfeklerini omuzlayıp Kunaçkhır tepesine çıkabilmek için Bagada köprüsüne doğru yollanmışlardı. Dal ve Tzabal bölgesinde bu yayla kadar av hayvanlarının bol olduğu başka bir yer yoktu.

-Ajvüeypşaa(*) sizi korusun, evlatlarım. Çok kalmadan geri dönün, kurbanınız olayım uzaklara gidip beni de merak içerisinde bırakmayın. Acıyın bana! – diye yolcu etmişti

anneleri. Bu yüzden, bir an önce dönmek niyetindeydiler. Bagada köprüsünü geçer geçmez hemen yukarısındaki ilk düzlükte mola verdiler.

-Buraya dağ keçileri sıkça gelirler, ancak henüz teşrif etmemişler! – diye seslendi Kazım…

-Şşşt! Sessiz ol! – diye işaret etti Füarakh da. Sonra eğilip kulağını kayalara dayayıp dinlemeye başladı.

-Geliyorlar, geliyorlar! Ayak seslerini duyuyorum…

Sonra hemen gidip gizlenecek birer yer bulup, sessiz bir şekilde beklemeye başladılar. Ancak böyle zamanlarda bir dakika, bir saat gibi gelirdi insana… Neyseki dağ keçileri onları pek bekletmediler. Üç tanesi, sağı solu kollayarak, yavaş ve temkinli bir şekilde yaklaşmaya başlamışlardı. Üçü de biri birinden alımlıydı, hele etrafı kollayıp, dikkatle dinleyerek ve biribirilerini itekleyerek ilerlemeleri öyle güzel bir görüntüydü ki… Sonunda üçü de gelip Füarakh ile Kazım'ın yakınlarındaki düzlüğün uç tarafında otlamaya başlamışlardı. Bir taraftan biri birileriyle oynaşmaya da devam etmekteydiler, keyiflerinin yerinde olduğu her hallerinden belliydi. Burada onları avlamak son derece kolaydı, ancak uçurumun kenarında olmalarından dolayı ateş edememekteydiler. Zira uçuruma düşeceklerinden dolayı avlanmalarının bir yararı olazdı.

Bir ara, içlerinden birini avlamak Kazım için işten bile değildi, ancak Füarakh büyük olduğundan ilk ateş etme hakkı ona aitti ve bu yüzden kendisini tuttu. Ancak Füarakh, biraz sonra daha fazla sabredemeden keçilerden birine ateş etti. Hemen ardından Kazım da tüfeğini ateşlemişti. Ancak

Keçilerden iki tanesi peş peşe uçuruma doğru atlayıp kendilerini kurtarırlarken kurşunlardan kurtulan üçüncüsü ise yamaca doğru yönelmişti.

-Ellerimle canlı yakalayacağım onu! – diye fırlayıp dağ keçisinin peşine düştü Füarakh. Kazım ise ardından;

-Nereye gidiyorsun, delirdin mi? – diye seslendiyse de Füarakh çoktan kayalıklardan oluşan sarp yamaçta hızla ilerlemeye başlamıştı bile.

-En sonunda bir yerde kıstıracağım onu, nereye gidebilir ki?! İlk defa mı karşılaşıyoruz böyle bir şeyle. – diye söyleniyordu bir taraftan.

Av hayvanının gidip de, onun gidemeyeceği bir yer olabilir miydi hiç!

-Üç dağ keçisi önlerinde otlarken bir tanesini bile avlayamadılar! Diye duyulursa ayıp olmaz mıydı? – diye düşünüyordu Füarakh. Bu yüzden, ne olursa olsun keçinin peşini bırakmak niyetinde değildi. – *Nereye kaçabilirsin ki? Ellerimle yakalayacağım seni!* – diyerek keçinin peşinden söylenerek gitmekteydi. Kazım ise henüz gözünün önünde olan abisinin daha fazla ilerlemesini istemediği için ardından seslenmekteydi.

-Bulutlar yeniden toplanmaya başladı, görmüyor musun? Daha fazla gitme!

Ancak uzunca bir süre Füarakh'tan herhangi bir cevap yoktu.

Kazım durumun kötüye gitmekte olduğunu hissetmişti.

-Neredesin Füarakh? Neden cevap vermiyorsun? Sesimi duyuyor musun? Diye var gücüyle seslenmekteydi.

Füarakh'ın sesi çok uzaklardan, derinlerden gelircesine zorlukla duyuldu.

-Duyuyorum seni! Duyuyorum!..

-Birşey mi oldu?

-Bir ayağımın ucuna basarak tutunmaya çalışıyorum!

-Ellerini kullanabiliyor musun?

-Hayır! Sadece bir elimle tırnak atabiliyorum o kadar!

-Aman yüreğini sağlam tut! Sakın korkma!

-Sesinden anladığım kadarıyla asıl sen korkmuş gibisin! Bana bir şey olmaz merak etme sen. Sadece elimi ve ayağımı değiştirirken biraz zorlanıyorum o kadar.

Füarakh'ın sesi daha bir canlı çıkmaktaydı. Kazım ise, sanki yanıbaşında duruyormuşcasına abisinin durumunu görür gibiydi.

Zaman geçiyor, arada bir yukarıdan küçük kaya parçaları aşağıya düşüyordu… Tam bu sırada iki dağ keçisinin düştükleri yönden gelen bir sis bulutu Füarakh'ın bulunduğu yamaca çökmüş ve ortalığı karartmıştı. Zaten güneş de batmış olduğundan artık karanlığa mahkum hale gelmişlerdi. Bulutlarla beraber etraflarını buz gibi soğuk bir hava da sarıp sarmalamıştı.

-Füarakh! Füarakh!...– diye korku içerisinde seslendi Kazım.

-Ne söyleyeceksin Kazım?

- Görmüyor musun? Her tarafı sis bulutları kapladı, geri dön artık!

-Görüyorum, Kazım, biraz izin ver bana…

-Dön, geri dön! Başını zora sokma! Birazdan hava hepten kararacak, bir an önce geri dön! – Kazım adeta yalvarıyor, ancak elinden başka bir şey de gelmiyordu. Ayrıca hava iyice karardığında Füarakh'ın önünü görmesinin de mümkün olmayacağını biliyordu.

- Senin orayı da sis kapladı mı? Aman dikkatli ol – diye seslendi söyleyecek başka bir söz bulamayınca…

-Şimdi elimi ve ayağımı değiştirdim, biraz nefes alıp rahatladım.

-Hay Allahım yahu! Nasıl bir belaya bulaştırdın bizi Füarakh! Defalarca uyardım seni gitme diye, neden yaptın bunu bize şimdi?

-O konuyu bırak artık! Sen şöyle bir şarkı patlat da birlikte söyleyelim bari!

-Şarkı mı dedin? O kolay, söyleyelim bakalım!

Kazım, zil gibi sesiyle Ajvüeypşaa'ların şarkısını söylemeye başlayıverdi: *"Waa-ray-da-ri-i, wa-ray-da-a…"*

Şimdi ormanın derinlikleri, ulu ağaçlar, kuşlar, çiçekler, sarp yamaçlar ve kayalıklarla birlikte av hayvanları da dikkat kesilmişler sessizce bu şarkıyı dinlemekteydiler.

Karşılıklı olarak, bir Füarakh, bir Kazım, uzunca bir süre bu şarkıyı söylediler. Şarkı biter bitmez Kazım dayanamayıp sordu.

-Füarakh, sabaha kadar dayanabilecek misin orada?

-Göreceğiz!

-Ne olursa olsun dayanmalısın! Hava aydınlandığı gibi en azından yukarılardan bir yerden sana ip sarkıtmaya çalışırım. Ama sen kendini bırakma, sağlam dur ne olursun!

-Hava aydınlanırsa ben de bir yol bulurum elbet, karanlıkta bir şey göremediğim için buradayım zaten. Bu arada elim de fena uyuştu.

-Gün bu gündür Füarakh, bütün gücünü bu gece ortaya koy. Bir erkeğin baş edemeyeceği hiçbir şey yoktur unutma bunu!

Gece yarısı olmuş, iki kardeş bildikleri bütün eski şarkıları birlikte söylemişlerdi.

Sonunda Füarakh'ın sesi duyuldu.

-Kazım duyuyor musun beni?

-Buradayım, buradayım Füarakh! Dinliyorum seni!– Kazım kardeşinin sesini duyduğuna sevinmişti.

-Annemize acı, ona yardımcı ol, artık hem yaşlı hem de hasta o, biliyorsun… bu yüzden hiç yorma.

Kardeşinin sözleri sanki yukarılardan kopup da üzerine düşen kaya parçaları gibi geliyordu Kazım'a.

-Neden öyle söylüyorsun ki Füarakh, bir tek ben mi varım evde, sen ne oluyorsun ki?

-Artık ben yokum Kazım, sen dediğim gibi annemize gözün gibi bak.

-Ne olur kendini bırakma Füarakh! Güçlü ol, az bir şey kaldı şunun şurasında. Bak, tan ağarmasına da pek bir şey kalmadı. Ben buradan görür gibiyim…

-Yoruldum Kazım… Gücüm tükendi.– Füarakh'ın sesi artık zar zor duyuluyordu.

“Aman Allahım! Biricik kardeşim ölmek üzere ne yapmalıyım şimdi! – diye içi titredi Kazım’ın. – *Ne yapabilirim? Nasıl yardımcı olabilirim, gücünü toplamasını nasıl sağlayabilirim?* Soruları kafasının içinde zonklayarak dolaşmaktaydı.

Kazım, çaresizlik içinde kıvranırken, kısa bir süre önce komşuları Adzın Hacarat’ın söylediği bir söz aklına düşüverdi. *“insanoğlu, başına acı bir olay gelince gücü kuvveti tükenip yığılıp kalır, ancak öfkeli bir durumla da karşılaşınca gücü katlanır ve imkansızı başarır!”* diyordu yaşlı adam.

-Füarakh! Hey Füarakh! Duyuyor musun beni?

-Duyuyorum Kazım, duyuyorum. Ama gücüm kuvvetim kalmadı bittim artık…

-Uçuruma mı düşeceksin yani?

-Başka yolu yok, dayanacak gücüm kalmadı Kazım, bırakacağım artık kendimi.

-Hah-hah-haaa, iyi olur, iyi olur!

-Ne demek istediğini anlayamadım Kazım?!

-Anlamayacak bir şey yok Füarakh, sen uçurumu boylarsan Habibe de bana kalacak! Onun için gülüyorum!

-Nasıl, nasıl? Ne dedin sen? Bir daha tekrar et bakayım! Yanlış mı duydum yoksa?!

-Hayır, Füarakh doğru duydun. Habibe ile ben, seninle evlenmeden önce de biribirimizi seviyorduk, ancak sen büyüğümdün diye bir şey diyemedim. Ama artık dünyanın keyfini çıkarırız artık!

-Kazım sen delirdin mi? Aklını mı yitirdin? Bu nasıl bir konuşma böyle? Sus, sus, ağzından yel alsın!

Füarakh duyduklarına inanamıyordu.

-Niye susayım ki? Şimdiye kadar sabredip susup oturdum yetmedi mi? Habibe de beni canı gibi seviyor, hatta geçen gün "gel beraber kuzeye, Aşuwa bölgesine kaçalım" bile dedi ama kabul etmedim. Hahaaayt!... Artık o ceylan gözlerine doyasıya bakar, ipek saçlarını okşar, gül dudaklarından öperim rahat rahat!

-Seni köpek soyu! Kardeşim diye koynumda ölümümü bekleyen bir yılan beslemişim demek!

-Ya ne bekleyecektim, Habibe'yi sana mı bırakacağımı sanmıştın?

-Seni gavur imansız! Seni köpek soyu! Seni iğrenç yaratık, aşağılık namussuz! Ne olursa olsun, sadece senin inadına kurtulacağım buradan… Ondan sonra da görüşürüz seninle!...

-Boş yere umutlanma! Bundan sonraki sözlerin benim için bir ölüye ait sanki… Sen yoksun artık benim için! Ama Habibe bu işe ne kadar çok sevinecek anlatamam!.. Sen de uzatma bu işi, atacaksan at kendini şu uçuruma!

-Hayır, köpek soyu, asıl sen boşuna umutlanıyorsun! Habibeyi sana dünya gözüyle göstermeyeceğim. Şimdiye kadar ne zaman düşerim diye bekliyordum. Ancak Tanrı gücüme güç kattı. Sabaha kadar sabredip tutunacağım, sonra da göstereceğim ben sana!

-Kendini kandırıyorsun Füarakh. Artık yorulacağın kadar yoruldun. Birazdan bir topak gibi gibi aşağıya nasıl yuvarlanacağını görür gibiyim…. Ceylan gözlü Habibem,

sırma saçlı Habibem, bir gece kaldı, sonunda benimsin artık! – sonra ellerini çırparak oynamaya başladı.

-Seviniyorsun ama, erken seviniyorsun. Ben senin mezarının üzerinde dansedeceğim daha, haberin yok… Anama yemin olsun ki inadına sabahı görecek, inadına kurtulacağım buradan… Sadece senin için. Daha şimdiden gücüm kuvvetim yerine geldi. Kollarımın, bacaklarımın uyuşukluğu bile geçti!

Füarax ile Kazım işte böylesi zehir zemberek sözlerle biribirilerine bağıra çağıra sabah ettiler. Havanın aydınlanması ile birlikte Kazım'ın hemen üst tarafa çıkarak bir yolunu bulup elindeki ipi Füarakh'a uzatması bir oldu.

-Haydi, Füarakh, şu ipe tutunup çık yukarı!

-O ipi boynuna dolayıp kendini assaydın daha iyiydi. Sesini duyurma bana artık, aşağılık köpek!

Kazım ne yaptıysa, ne dediyse olmadı, ip boşta sallanmaktaydı. İyice aşağı eğilip dikkatle baktığında ise Füarakh'ın bulunduğu yerden kurtularak yavaşça aşağıya doğru inmekte olduğunu gördü ve kendisi de sarkıttığı ipin yardımıyla aşağıya inip abisine yetişti. Kazım bir şeyler söylemeye yeltendiyse de Füarakh'ın hali öyle korkunçtu ki, şimdilik bir şey anlatmanın yararı yoktu, bu yüzden daha sonra konuşuruz diye erteleyerek peşine düştü.

Kuanaçkur geçidinin bir yanı boylu boyunca uçurumdu. Bir süre yürümüşler, güneş de hayli yükselmişti, Kazım ancak konuşma cesareti buldu.

-Akşam söylediklerimin nedenini her halde anlamışsındır artık?

Önde yürümekte olan Füarakh'tan hiçbir ses çıkmamıştı.

-Adzın Hacarat'ın sözüdür o.

-Utanmadan hala konuşuyor musun sen soysuz!

Kazım'ı tepeden tırnağa ter basmıştı. Kardeşinin durumu anlamamış olmasına kahrolmuştu.

-Yahu Adzın Hacarat söylerken duymamış mıydın?.. İnsan çok öfkelenirse… Gücü daha da…

-Sus! Konuşma daha fazla, aşağılık soysuz! – Füarakh'ın aklı başında değildi, bu yüzden söylenen bir şeyi hatırlaması da düşünülemezdi. *–Öfkeleneceğim kadar öfkelendim ben!* – diye geri döndüğü gibi tüfeğini kardeşinin göğsüne dayayarak ateşleyiverdi.

Kazım yarım kalan sözünü tamamlamak istercesine ellerini kardeşine doğru uzattı, sonra da sanki kalbi yerinden çıkmasın diye tutmak istercesine ellerini gösüne yapıştırıp olduğu yere çöküverdi.

-Hacarat… insan öfkelendiğinde… Habibe… – Başka bir şey söyleyememişti.

-Hala Habibe mi diyorsun sen? Artık öteki tarafta görüşürsünüz… – Füarakh ayağı ile itekleyerek kardeşini uçuruma yuvarladı.

Eve geldiğinde Annesi ve Habibe gözleri yollarda beklemekteydiler.

-Korkuttunuz beni yavrum, sabah olup da sizi yine göremeyince ödüm koptu. Kazım nerede? – diye karşıladı merak içindeki annesi.

Füarakh hiçbir şey söylemeden içeri girip tüfeğini astıktan sonra gelip sofa da oturdu.

-Dediğimi duymadın mı? Kazım nerede? Başına bir şey gelmiş olmasın sakın?!

Füarakh yine cevap vermedi. İki eliyle başını tutmuş öylece durmaktaydı.

-Başına bir şey mi geldi dedim, duymadın mı?

-O soysuz layık olduğu yerde! Artık adını bile duymak istemiyorum! – diye homurdandı Füarakh başını kaldırmdan.

-Ne dedin, ne dedin? O nasıl söz öyle? Soysuz dediğin kim? Kazım için mi dedin?– Diye feryat etti annesi. Habibe ise tam arkasında ne diyeceğini bilemez bir halde dikilmekteydi.

-Evet o soysuzdan bahsediyorum! Ben bir kardeşim var zannediyordum, ama bir aşağılık bir soysuzmuş o! Arkanda dikilen de aynı onun gibi bir soysuz! Bunu ancak akşam öğrenebildim. – başını kaldırıp buz gibi gözlerle Habibe'ye doğru bakıverdi.

Anne kalbi bir felaketle karşı karşıya kaldığını sezmişti.

-Nerede Kazım? Ne yaptın ona? – diye feryat etti tekrar.

-Şu arkandakine sorarsan söyler sana aralarında olan biteni… Hatta birlikte kaçmayı bile planlamışlar!

-Aman Allahım bu nasıl bir söz, nasıl bir iftirdır!–Diye çığlık attı Habibe.

-Öldürdün mü yoksa? Kıydın mı kardeşine?! – diye inledi zavallı annesi de perişan bir halde.

-Evet, öldürdüm!...

Habibe ile Annesinin canhıraş feryatları ortalığı inletmiş bütün komşular bir anda eve doluşmuşlardı. Gelenler arasında Adzın Hacaratı da gören Füarakh, birden bire Kazım'ın sözlerini hatırladı. *"öleceği sırada niye onun adını iki kere sayıkladı ki?"* diye kendi kendine soruyordu şimdi.

Adzın Hacarat da sanki bu sorulara cevap vermek istercesine kalabalığın arasından çıkarak gelip eli ayağı tutmaz bir halde yerde yığılıp kalan annenin başına dikildi.

-Zavallı Khımvüavüa, nasıl da kadersiz mişsin! Keşke sen ölseydin de bu acıyı yaşamasaydın!– sonra oradaki kalabalığa doğru dönerek her zamanki sözünü tekrarladı.

-İşte böyledir insanoğlu, başına acı bir olay gelince gücü kuvveti tükenip yığılıp kalır, ancak öfkeli bir durumla karşılaşınca da gücü dahada katlanır ve imkansızı başarır!

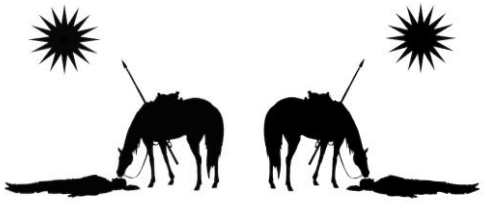
Füarakh, adeta uykudan uyanmışcasına kendisine geldi bu sözlerle. Ancak şimdi anlamıştı Kazım'ın ne demek istediğini… İçini kavurucu bir yangın kaplamıştı. Artık her şeyi kavramış, ne büyük bir hataya düştüğünü de anlamıştı! Kazım'ın kendi hayatını kurtarmak için söylediği sözler, ne yazık ki onun ölümüne neden olmuştu…

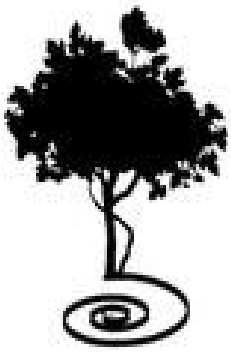
Hemen yerinden fırladı ve gibip annesinin önünde diz çökerek onu iki gözünden öptü. Sonra, ayağa kalkıp kabalığı şöyle bir süzdü. Bakışlarıyla adeta; *"Ben yaptığım ölümcül hatanın bedelini ödemeye gidiyorum, sizler hoşçakalın!"* der gibiydi. Hızlıca eve girip tüfeğini aldı ve aynı şekilde avludan çıkarak yaylaya doğru yola koyuldu…

Yakınlarda sürüsünü otlatan bir çobanın sonradan anlattığına göre, üst geçide kadar adeta nefes bile almadan çıkan biri, biraz sonra duyulan tüfek sesinin ardından uçuruma doğru yuvarlanmıştı…

Daha sonra sarkıtılan iplerle aşağı inen köylüler, uçurumun dibindeki küçücük alanda iki kardeşin çesetlerini yan yana buldular…

Ajvüeypşaa(*): Abhazlarda avcılık tanrısı

AYAKTA ÖLMEK

Komşumuz Logustan, son derece akıllı ve bilge bir kişiydi. Daha ağzını bile *açmadan "şimdi ne söyleyecek acaba?"* diye dikkat kesilirdi herkes… Sözleri altın değerindeydi, insanı derin derin düşündürür, adeta dinlerken eğitirdi.

Bu yüzden, hasta komşumuz Çagu'nun yanında beklerken onun her sözünü pür dikkat dinlemekteydim.

-İnsanların tamamı benzer şekilde dünyaya gelirler, ancak ölümleri farklı farklıdır. "Allah güzel ölüm versin!" diye boşuna söylemiyordu atalarımız. İnsan, yaşadığı sürece karakteri ve davranışları ile kendisinden sonrakilere örnek olmalıdır ve ölümüyle bile geride bıraktığı yakınlarının onurunu korumalıdır. Bu konuyla ilgili yaşanmış bir olayı sizlerle paylaşmak isterim.

Hepimiz iyice meraklanmıştık.

Dıbar Rabıc tek oğlunu yetiştirmesi için(*) Kulamba köyündeki Kap Şaadet'e göndermişti. Kulamba köyü, engebeli bir alanda yer alır, etrafı buz gibi ve pırıl pırıl pınarlarla çevrilidir. İnsanları sağlıklı ve güçlü olup, aynı zamanda iyi birer avcıdırlar. Kap Şaadet'in oğlu Şaip onbeş yaşına yeni girmiş ve bu güne değin babasını en fazla dört-beş kez görebilmişti. Ancak bu sonbahardan sonra baba evine dönecek ve artık sürekli babasının yanında olacaktı. Bu yüzden babası büyük bir ziyafet tertipleyip hem oğlunun eve dönüşünü kutlayacak, hem de onu bu güne kadar yetiştiren yeni akrabalarına teşekkür edecekti. Öyle ki, artık ziyafet günü bile belirlenmişti. Ancak ne yazık ki bu niyetleri asla gerçekleşemedi. O yıl haydutlar Kulamba köyüne saldırdılar ve köyü talan etmeye başladılar. Mevsim de yaz olduğu için eli silah tutan yaşlıların tamamına yakını yayladaydı ve oradan yardıma gelmelerinin imkanı yoktu. Bu yüzden, yeni yetme gençler arasından tüfeği kapanlar haydutlara karşı durdular.

Şaip de bu gençlerin başında bulunmaktaydı. Delikanlılar, korkusuzca çarpışarak haydutları yüzgeri ettiler ve köylerinden dışarı attılar.

Şaib bu çarpışmada ciddi şekilde yaralanmış ve durumuna aldırmadan çatışmaya devam ettiği için de çok kan kaybetmişti. Ancak haydutları kovup geri dönerken fark etmişlerdi durumunu.

Hemen yarasını ilaçlayıp sıkıca sardılar.

"Bir umut, bu ilaç onu iyileştirir, yarası ağır, çok da kan kaybetti, ama buna benzer ne yaralar iyileşti" diyor,

“ateşler içinde yansa da delikanlıdır, baş eder!” diye de ekliyorlardı. Sadece, yarası sıkıca bağlandığından asla hareket etmemeli ve yeni bir kanamaya fırsat vermemeliydi. Bu sırada bir dalgalanma oldu.

-*Şaib baban geldi! Gözün aydın baban geldi!* – Diye müjde verdiler delikanlıya. Kendilerince daha bir morallenir, güçlenir diye düşünmekteydiler.

Ancak *“Baban geldi”* sözünü duyan delikanlı, uzun zamandır görmediği babasını yatakta uzanır vaziyette karşılamak istemedi. Derhal kalan bütün gücünü toparlayarak ayağa dikiliverdi. Babası içeri girdiğinde, yarası açılmış ve hızla kanamaya başlamıştı… Ancak o dimdik ayaktaydı. Bir süre sonra rengi tamamen soldu ve tüm gücünü yitirerek arkasındaki duvara hafifçe yaslandı.

Artık yaşamıyordu Şaib, babasını ayakta karşılamış ve ayakta can vermişti.

Evladının ardından bırakın gözyaşı dökmesini, üzüntüsünü belli etmesi bile ayıp olan Dbar Rabıc;

-*Yaşasaydı, adam olacaktı besbelli*– diyebildi sadece…

EMEKLE KAZANILAN

-Artık büyüdün, kendi kendini idare edebilecek yaşa geldin. Bu yüzden kendi ekmeğini kazanmanın peşine düşme zamanın geldi. Git gidebildiğin yere kadar ve bir kuruş da olsa alın terinle kazanmadan eve dönmeyi aklından bile geçirme.– Baba oğluna bu şekilde nasihat etmeyi sürdürürken oğlu ise umursamaz tavırlarla burun kıvırıp gülerek evden çıkıp gitti. Akşama kadar başıboş dolaşıp durdu, akşama ise her zamanki gibi yeniden eve döndü. Ama annesi sayesinde kurtulmuştu bu kez, çünkü zavallı kadın oğluna kıyamamış ve gizlice bir beş liralık tutuşturuvermişti eline.

Ancak babası bu parayı elinden alarak yırtıp atmıştı:

-Bu paraları kazanan sen değilsin! Bir kuruş da olsa bile, kendi emeğinle kazanıncaya dek defol git gözüm görmesin seni!...

Delikanlı ne diyeceğini bilememiş, parayı kendisinin kazanmadığının babası tarafından nasıl bilindiğini de anlayamamıştı...

Ertesi gün yine bulvar ve caddelerde avare avare dolaiıp durdu, akşam eve döndüğünde ise annesinin gizlice verdiği parayla birlikte babasının karşısına çıkarak:

-Al baba! Bu parayı kendi emeğimle kazandım!– diye cebinden çıkardığı parayı uzatıverdi.

Ancak aynı sahneyi tekrar yaşayacaktı. Babası parayı yırtıp atmış ve söyleyeceğini söyleyip gitmişti.

Artık babasını inandırmak için ne yapması gerektiği konusunda gece gündüz kafa yoruyor ama bir çıkar yol da bulamıyordu.

En sonun da gerçekten de bir yerlerde çalışıp para kazanmaya karar verdi. Bakalım babası bu kez ne yapacaktı?

Gücü kuvveti yerinde olan aslan gibi delikanlıya iş mi yoktu? Akşama kadar çalıştıktan sonra parasını da cebine koyup yorgun argın eve dönüp babasının karşısına geçti:

-Al baba! İşte kazandıklarım!...– diyerek cebinden çıkardığı paraları uzatıverdi.

Babası her zaman olduğu gibi paralara şöyle bir bakıp yırtmak ister gibi yapınca delikanlı ok gibi fırlayıp babasının ellerine yapışıverdi:

-Ne yapıyorsun baba?! Para yırtılır mı hiç? Hem beb onları kazanmak için akşama kadar ne zahmetler çektim haberin var mı? Ellerime bir bak, ne hale geldiler!

Baba ise bu durum karşısında keyifle gülümsemekteydi:

-İşte şimdi bu parayı senin kazandığına inandım evlat! – dedi. – *Gördün mü bak alın terinle kazanınca nasıl da kıymetli oldu?!...*

İçindekiler

1- Alamıs..... 6
2- Eğrelti Otu..... 11
3- Asas (Misafir)..... 18
4- Uygun Olmayan Zaman..... 23
5- Arkadaşlık..... 27
6- Argun Seydık..... 31
7- Baba..... 39
8- Yaprak Söyler..... 43
9- Düşmanlar..... 52
10- Cimri Ev Sahipleri..... 54
11- Ağızda Olmayanı Çiğniyorlar..... 55
12- Kazları Takip Et..... 56
13- Ateş Almadı..... 57
14- Dede Vasiyeti..... 60
15- Hakı'nın Misafirleri..... 71
16- Keçi ile Kurt..... 76
17- Akıllı Tatgug..... 78
18- **Adamlık Odur ki**..... 81
19- Marşan Lafüı (Kör Marşan)..... 84
20- **Bamat ile Sait**..... 92
21- Parmak..... 98
22- **Tavşandır Acele Eden**..... 103
23- Aduşa..... 110
24- **Şaab'ın Vasiyeti**..... 122
25- Uzağa Giden..... 126
26- **İki Kardeş**..... 133
27- Ayakta Ölmek..... 146
28- **Emekle Kazanılan**..... 149

ALAMIS

Yazar *: Mikha Lakırba*
Abhazca'dan çeviri *: Oktay Chkotua*
İç resimler *: Batal Capua*
Türkçe düzelti *: İlkay Chkotua–*
Levent Atrışba
Kapak tasarımı *: Ünal Gurguliya*
Kapak resmi *: Hamid Sakuyev*